

บทที่ ๔

วิเคราะห์การบริหารงานของตำรวจกับการเมืองไทย

ในบทการวิเคราะห์การบริหารงานของตำรวจกับการเมืองไทย จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับอิทธิพลของการเมืองไทย โดยแบ่งหัวข้อในการศึกษาออกเป็น ๔ หัวข้อคือ

๑. การวิเคราะห์โครงสร้างและการบริหารงานของกรมตำรวจเอื้ออำนวยต่อการครองอำนาจการเมือง
๒. นักการเมืองใ้ใช้อำนาจและอิทธิพลในการบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่งและลงโทษนายตำรวจ
๓. ตำรวจตกอยู่ภายใต้การควบคุมของทหาร
๔. ตำรวจได้เข้าไปมีอิทธิพลทางการเมือง

ก่อนจะวิเคราะห์การบริหารงานของตำรวจกับการเมือง สิ่งที่จะต้องกล่าวถึงอันดับแรกคือ สภาพทางการเมืองไทย เพราะทุกส่วนมีความเกี่ยวพัน กรมตำรวจเป็นหน่วยงานเล็ก ๆ หน่วยงานหนึ่งถ้ามองในระดับมหภาค (macro) ในระบบการเมืองนั้นย่อมมีหลาย ๆ ส่วนเชื่อมโยงกันเป็นระบบการเมือง และการเมืองนั้นจะสอดคล้องอยู่ในทุก ๆ หน่วยงาน ขึ้นอยู่กับความสำคัญขององค์กรนั้น ๆ ว่ามีบทบาทในสังคมมาก มีความน่าสนใจหรือมีผลประโยชน์อย่างมากมาย การเมืองก็จะมีระดับการเกี่ยวข้องมากกว่าองค์กรที่มีบทบาทในสังคมต่ำ

สำหรับในประเทศไทยนั้น ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ เป็นต้นมา สภาพการณ์ทั้งในค่านสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ประสบการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทยที่ผ่านมา ได้ทำให้ระบบประชาธิปไตยในไทยอันเป็นระบบที่มักได้รับการกล่าวอ้างจากกลุ่มผู้ปกครองว่ามีขึ้นในประเทศไทย แต่ระบบประชาธิปไตยในประเทศไทยนั้นไม่อาจจะเรียกว่าเป็นระบบประชาธิปไตยอย่างประเทศตะวันตกได้ จึง

มีคำที่เรียกใช้ระบอบการปกครองในประเทศไทยโดยทั่ว ๆ ไปกันว่าเป็นการปกครองในระบอบ "ประชาธิปไตยแบบไทย"

ผลจากการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์การเมืองไทย การที่จะพัฒนาระบอบประชาธิปไตยไปไค้ดีในสังคมนั้นมีปัจจัยหลายด้านที่มีส่วนมาเกื้อหนุนให้ระบอบประชาธิปไตยนั้นดำเนินไปไค้ดี ปัจจัยเหล่านั้นอาจจะมีความสำคัญและจำเป็นตั้งแต่การจะต้องทำให้แนวคิดของระบอบประชาธิปไตย เป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่หยั่งรากลึกลงในสังคมพร้อม ๆ กันนั้นก็มีความจำเป็นที่จะต้องจัดระบบโครงสร้างการผลิตแบบศักดินา ลดบทบาทสถาบันข้าราชการประจำในทางการเมืองเพื่อเปิดโอกาสให้ชนชั้นกลางไค้พัฒนาขึ้นมาอย่างอิสระ หลังจากการเกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ไค้เกิดการพัฒนาของชนชั้นกลางขึ้นอย่างมากในสังคมไทย* ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ใช้วิเคราะห์คุณภาพความเป็นประชาธิปไตยในสังคมไทยคือรัฐธรรมนูญ นับตั้งแต่การปกครองประเทศมาไค้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร ๑๓ ฉบับ และรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขชั่วคราวและแก้ไขเพิ่มเติมอีก ๔ ฉบับ^๒ ระบบรัฐสภาไทยไม่สามารถทำหน้าที่ไค้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ สถาบันนิติบัญญัติไม่สามารถ

* พันตำรวจโท ชาญวุฒิ วัชรพุกก์ "ประชาธิปไตยแบบไทย: บทศึกษาผลการนำแนวคิดและกลไกระบอบประชาธิปไตยมาใช้ในเมืองไทย" (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรบัณฑิตศึกษากฎบัตรบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๖).

^๒ รัฐธรรมนูญ ๑๓ ฉบับคือ รัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ (ชั่วคราว), ๒๔๗๕ (ถาวร), ๒๔๘๘, ๒๔๙๑, ๒๔๙๒, ๒๕๐๒, ๒๕๑๑, ๒๕๑๕, ๒๕๑๗, ๒๕๑๘, ๒๕๒๑, ๒๕๒๑ และรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขชั่วคราวและแก้ไขเพิ่มเติมมี ๔ ฉบับ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ๒๔๘๒, ๒๔๘๓, ๒๔๘๕, ๒๕๑๘ และรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวแก้ไขเพิ่มเติม ๒๔๙๐, ๒๔๙๑ (ฉบับที่ ๒), ๒๔๙๑ (ฉบับที่ ๓) โปรดดูรายละเอียด "การเปลี่ยนแปลงการปกครอง" เอกสารข่าวรัฐสภา ฉบับพิเศษ วันรัฐธรรมนูญ ๑๑, ๒๕๔ (๑ ธันวาคม ๒๕๒๘): ๒๔ -

ควบคุมฝ่ายบริหารได้ และยังคงถูกฝ่ายบริหารควบคุมในบางช่วงเวลาด้วย" เนื่องจากจากระบบพรรคการเมืองของไทยยังอ่อนแอและขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา กลุ่มทหารเป็นกลุ่มเดียวที่จะมีความเป็นสถาบันสูงกว่าองค์กรอื่นในสังคม ทำกลางความผันผวนและสับสนต่อแนวคิดของระบอบประชาธิปไตย ทหารมักจะเข้ามาช่วยคลี่คลายปัญหาโดยการทำปฏิวัติรัฐประหารและกบฏในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๓๐ ทั้งหมด

"มนตรี เติ้งตระกูล "รัฐสภาไทย: ศึกษาเฉพาะกรณี ปัญหาความอ่อนแอ," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๑๖ และ สุทัศน์ ชมดี "บทบาทของรัฐสภาไทยในการควบคุมรัฐบาลโดยอาศัยการอภิปรายทั่วไป" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๘).

"คณะกรรมการนิสิตคณะรัฐศาสตร์ ๒๕๑๗, พรรคการเมือง. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๗), หน้า ๑๗๖-๑๘๑. และ พิสิทธิ์ จุลคิด, "ทัศนคติทางการเมืองของวุฒิสมาชิกสายทหารต่อพรรคการเมืองไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๓๐).

"ลักษณะเด่นขององค์กรทหารซึ่งทำให้คณะทหารมีการจัดตั้งที่ดี มีเอกภาพและมีความเข้มแข็ง ได้แก่การที่ทหารได้รับการศึกษาและฝึกอบรมที่เน้นความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพทหารมีความรักหมู่รักคณะ มีความสามัคคีกัน ลักษณะการจัดองค์กรทหารมีสายการบังคับบัญชาที่แน่นอน และดูรายละเอียดจาก พ.ศ. สันติชัย บุณนทริทสวัสดิ์, "สถานการณ์ภายในสถาบันทหารกับการแทรกแซงทางการเมือง," ใน ทหารกับการเมือง (กรุงเทพมหานคร: แสงรุ่งการพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๓๐-๓๕. และ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย หน่วยที่ ๑-๓ (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือธุรกิจ ๒๕๒๔), หน้า ๘๐๘ - ๘๒๔.

๑๖ ครั้ง สำเร็จ ๔ ครั้ง^๖ รัฐประหารในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ทำให้แนวคิดและกลไกระบบประชาธิปไตยที่มีอยู่อย่างฉาบฉวยได้ยุติลง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นเวลาถึง ๑๑ ปี ประเทศไทยปลอดจากการมีระบอบการปกครองแบบรัฐสภาที่แท้จริง ผู้นำทางการเมืองใช้ระบบข้าราชการเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับรากฐานอำนาจทางการเมือง ซึ่งปรากฏว่ายังมีการใช้ระบบข้าราชการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมมากเพียงใด ยิ่งทำให้เกิดปัญหาทางด้านการพัฒนาทางการเมืองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยมากเพียงนั้น ภายใต้โครงสร้างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้มีการนำหลักการชักรันระหว่างตำแหน่งรัฐมนตรีกับสมาชิกรัฐสภามาใช้ ผลก็คือ กลไกเหล่านี้ไม่สอดคล้องกับแนวคิดระบอบประชาธิปไตยทางรัฐสภา ระยะต่อมาคือภายหลังจากเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ แนวคิดและกลไกของระบอบประชาธิปไตยตะวันตก ก็ยังไม่อาจจะเจริญเติบโตได้ในช่วงเวลานี้ เนื่องจากการขาดสถาบันหลักในทางการเมืองที่จะรองรับการตื่นตัวในระดับสูงของประชาชน ได้ประกอบกับกลุ่มพลังทางการเมืองส่วนใหญ่มิได้มีเป้าหมายของการเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตยแต่กลับใช้คำว่าประชาธิปไตยเป็นเพียงฉากบังหน้าเพื่อซ่อนเร้นเป้าหมายของกลุ่มที่แท้จริง ในท่ามกลางความสับสนต่อแนวคิดของระบอบประชาธิปไตยกลุ่มอนุรักษนิยมสามารถดึงเอาประชาชนที่สับสนกลับเป็นฝ่ายเกี่ยวกับคนได้ รัฐประหารในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ เป็นเหตุการณ์ที่เบิกทางให้กลุ่มอนุรักษนิยมกลับมาใช้อำนาจและบทบาททางการเมืองอย่างเปิดเผยอีกครั้งหนึ่งในกรอบ "ระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบ" ซึ่งหมายความว่ากลุ่มข้าราชการโดยเฉพาะกลุ่มทหารยังคงครองอำนาจทางการเมืองต่อไปพร้อม ๆ กับการเปิดโอกาสให้มีเวทีทางการเมืองสำหรับนักการเมืองอื่น ๆ ภายใต้กลไกการเลือกตั้ง และกลไกทางรัฐสภา ในวัฏจักรการเมืองไทยแต่ละยุคแต่ละสมัยไม่สามารถหลีกเลี่ยงพ้นจากการปฏิบัติ รัฐประหารโดยทหาร^๗ แต่ขอนำสังเกต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๖ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๓๐), หน้า ๑๔๕ - ๑๔๘.

^๗พินิตำรวจโทชาญุฉิ วัชรพุกก์, "ประชาธิปไตยแบบไทย: บทศึกษาผลการนำแนวคิดและกลไกระบบประชาธิปไตยมาใช้ในเมืองไทย," หน้า ๑๖๕ - ๒๔๖.

อีกประการหนึ่งคือ การทำรัฐประหารภายหลังจาก พ.ศ. ๒๕๒๔ มักจะไม่ค่อยสำเร็จ ซึ่งทำให้กลุ่มบุคคลคือคณะทหารที่จะทำรัฐประหารวันเกรงการยอมรับหรือความชอบธรรมจากประชาชน จากการศึกษาถึงสภาพการเมืองไทยจากโครงสร้างหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม เช่น สถาบันรัฐสภา พรรคการเมือง ระบบราชการ ทหาร สถาบันต่าง ๆ เหล่านี้ต่างมีบทบาทในเชิงสัมพันธ์กันทั้งสิ้น สถาบันใดที่มีการจัดระเบียบมีองค์กรมีสายงานเด่นชัดมีอำนาจในครอบครองและมีความต่อเนื่องในการพัฒนา สถาบัน สถาบันนั้นก็ย่อมได้เปรียบเป็นธรรมดา ระบบราชการซึ่งจัดเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมก็ย่อมมีความสัมพันธ์กับสถาบันอื่นและหลีกเลี่ยงไม่พ้นจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เช่น นักการเมืองและองค์กรทหาร

อิทธิพล (influence) หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม สมาคม องค์กรและรัฐ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่บุคคล กลุ่ม สมาคม องค์กรหรือรัฐมีอำนาจในการชักจูงกลุ่มอื่นให้กระทำกิจการบางสิ่งบางอย่างได้ตามความปรารถนา

อิทธิพลผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับองค์การตำรวจอย่างใกล้ชิดจนกล่าวได้ว่า ไม่มีองค์การตำรวจใดทั่วโลกที่ปลอดจากอิทธิพลผลประโยชน์ องค์การตำรวจในแต่ละสังคมก็ยังคงได้รับผลกระทบจากอิทธิพลผลประโยชน์ในระดับที่แตกต่างกัน ดังที่ เซอร์แมน (Sherman) ได้วิเคราะห์แยกแยะระดับปัญหาอิทธิพลผลประโยชน์ขององค์การตำรวจใน

สัมภาษณ์ พ.ต.อ.ชาญวุฒิ วัชรพุกก์ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๑.

โรเบิร์ต เอ. ดัล, Modern Political Analysis. สรุปย่อโดย ชวนะ ภวานันท์ (ม.ป.ท. : โครงการจุลสารวิชาการทางรัฐศาสตร์ ลำดับที่ ๑, ม.ป.ป.), หน้า ๑๓, โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Robert A. Dall, Modern Political Analysis Fourth Edition (Englewood Cliffs, New Jersey; Prentice-Hall, Inc., 1984), pp. 23 - 47.

ประเทศต่าง ๆ ออกเป็น ๓ ประเภทคือ^{๑๐}

ประเภทที่ ๑ ปลาเน่าตัวเดียว หมายถึง องค์การตำรวจซึ่งมีบุคลากรจำนวนน้อยที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบในลักษณะโคกเคี้ยว ไม่เชื่อมโยงกับผู้มีบังคับบัญชา หรือเพื่อร่วมงาน พฤติกรรมของบุคลากรตำรวจดังกล่าวมักเน้นไปในลักษณะซ่อนเร้นแอบแฝง องค์การตำรวจประเภทที่ปรากฏในประเทศ เช่น อังกฤษ เยอรมันนี ฮอลแลนด์ ญี่ปุ่น และประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย เป็นต้น

ประเภทที่ ๒ ปลาเน่าหลายตัว หมายถึง องค์การตำรวจซึ่งมีบุคลากรจำนวนมากที่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ แต่บุคลากรเหล่านี้อยู่ในลักษณะต่างคนต่างตักตวงโดยไม่มีการติดคอสัมพันธ์กัน หรืออาจมีการเชื่อมโยงกันอยู่บ้างแต่ก็เน้นไปในลักษณะผิวเผิน องค์การตำรวจประเภทที่ ๒ ปรากฏในประเทศ เช่น อินเดีย อิตาลี และประเทศกลุ่มเมดิเตอร์เรเนียน

ประเภทที่ ๓ ปลาเน่ารวมตัว หมายถึง องค์การตำรวจซึ่งมีการแสวงหาอิทธิพลผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายอย่างแพร่กระจายตามลำดับชั้นของสายการบังคับบัญชา การจึกรสรผลประโยชน์มีลักษณะแบ่งปันไม่จำกัด แต่ในแวดวงของตำรวจแต่มีโยงใยไปยังระบบย่อยอื่น ๆ ของกระบวนการยุติธรรมซึ่งหมายถึง อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ อีกด้วย องค์การตำรวจประเภทที่ ๓ ปรากฏในประเทศ เช่น ลาว กัมพูชา และเวียดนามได้รวมทั้งประเทศไทยด้วย

ในประเทศไทย อิทธิพลผลประโยชน์ในองค์การตำรวจยังไม่เคยได้รับการริเริ่มศึกษาทางวิชาการแต่ประการใด แต่ถ้าจะพิจารณาจากพัฒนาการทางการเมืองความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับการเมืองนั้น ตำรวจกับการเมืองมีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีตเลย ตำรวจจะตกอยู่ในสภาพที่ถูกแทรกแซงและครอบงำจากบรรดาชนชั้นนำทางการเมืองการทหาร (politico-military elite) เนื่องจากสภาพการณ์ทางการเมืองประการหนึ่ง

ตั้งแต่เราเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ทหารมีอำนาจในการปกครอง

^{๑๐}ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, (บรรณาธิการ) สามมิติของการตำรวจไทยในทศวรรษใหม่ (เอกสารประกอบการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ (กรกฎาคม ๒๕๒๔), หน้า ๒๖ - ๒๗.

อยู่ประมาณ ๔๗ ปี จาก ๕๑ ปี การที่ทหารเข้ามามีอำนาจในการปกครอง คุณลักษณะเป็น
ประเพณีมากกว่าการเข้ามาโดยบังเอิญ เวลาพลเรือนมีอำนาจเป็นลักษณะโดยบังเอิญมาก
กว่า^{๑๑}

การที่ทหารไทยมีบทบาททางการเมืองอย่างค่อนเนื่องมานั้น ก็เพราะทหารเป็น
กลุ่มบุคคลที่อยู่ภายใต้องค์การพิเศษที่มีทั้งระเบียบวินัย สายการบังคับบัญชา การปลุกฝังค่านิยมที่เข้มแข็งตลอดจนมีอาวุธและความสามารถของการใช้อาวุธที่ร้ายแรงได้ คุณสมบัติพิเศษนี้ทำให้ทหารหรือกองทัพแตกต่างไปจากองค์กรอื่น ๆ นอกจากนี้กองทัพไทยยังมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ในการเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองโดยตรง โดยเฉพาะถ้านับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ทหารเข้ามามีส่วนร่วมนับตั้งแต่การยึดอำนาจจากพระมหากษัตริย์ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ คว้าเข้าไป^{๑๒} และจากประวัติศาสตร์ของการเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองของทหารนี้ได้สร้างทัศนคติของทหารให้เห็นว่า การที่ทหารเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองเป็นสิ่งที่ถูกต้องและชอบธรรม ยิ่งไปกว่านั้นทหารจำนวนหนึ่งยังมองถึงขนาดที่ว่า การแทรกแซงทางการเมืองของทหาร เป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อรักษาไว้ซึ่งการอยู่รอดของชาติและสถาบันสำคัญต่าง ๆ ของชาติ นั้นหมายความว่า การแทรกแซงของทหารเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกราชของชาติและระบอบสังคมเดิมไว้^{๑๓}

^{๑๑} ชาแหล่นโยบายกองทัพ ๒๒/๒๕๒๕ (ม.ป.ท. : บริษัททวงกรจ่ากัก, ม.ป.ป.), หน้า ๒๕๕.

^{๑๒} กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในระบบประชาธิปไตยไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗๐ - ๑๗๑: โปรดดูเพิ่มเติมใน จรุง สุภาพ (บรรณาธิการ), การเมืองและการปกครองไทย (พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๓๒๗: เส้นที่จามริก, การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ, หน้า ๑๒๖.

^{๑๓} กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในระบบประชาธิปไตยไทย, หน้า ๑๗๑.

จากความคิดเห็นดังกล่าว ทำให้ทหารมีพฤติกรรมในการแทรกแซงทางการเมือง อยู่ตลอดเวลาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยอาศัยทรัพยากรทางการเมือง (political resource) กลไกของรัฐ (state machine) ซึ่งรวมไปถึงกำลังตำรวจซึ่งเป็นกลไกที่มีอำนาจหน้าที่ (authority) ในการใช้กฎหมายสามารถกระทำการใด ๆ ให้มีความถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมายได้ การจะเข้าไปมีบทบาทชี้นำในทางการเมืองได้นั้น จึงจำเป็นจะต้องควบคุมกำลังตำรวจให้ไว้ก่อน ดังนั้นผู้นำทางการเมืองการทหารจะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการบริหารงานตำรวจนับแต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบัน

การจัดโครงสร้างการบริหารงานตำรวจ

- กรมตำรวจได้แบ่งส่วนราชการออกเป็น ๖ ส่วน หรือ ๔ กองบัญชาการ ดังนี้
๑. กองบัญชาการตำรวจนครบาล มีหน่วยรองจาก บก.ถึงแผนก รวม ๒๐๗ หน่วย
 ๒. กองบัญชาการตำรวจภูธร ๑ - ๔ มีหน่วยรองจาก บก.ถึงแผนก รวม ๑,๓๗๔ หน่วย
 ๓. กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง มีหน่วยรองจาก บก.ถึงแผนกรวม ๒๕๔ หน่วย
 ๔. กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มีหน่วยรองจาก บก.ถึงแผนกรวม ๕๓๗ หน่วย
 ๕. กองบัญชาการการศึกษา มีหน่วยรองจาก บก.ถึงแผนก รวม ๑๑๒ หน่วย
 ๖. หน่วยขึ้นตรงต่อกรมตำรวจ มีหน่วยรองจาก บก.ถึงแผนก รวม ๑๔๗ หน่วย

ลักษณะการจัดองค์การ (organizing) ของกรมตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนภูมิภาคมีลักษณะของการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง (centralization) ทั้งนี้ทั้ง ๔ กองบัญชาการตำรวจภูธรซึ่งแต่ละกองบัญชาการแบ่งส่วนราชการออกเป็น ๔ กอง

บังคับการกับ • กองกำกับการ ทั้งนี้^{๑๔}

๑. กองบังคับการอำนวยการตำรวจ

๒. กองบังคับการตำรวจ • - ๑๒ (แต่ละกองบัญชาการรับผิดชอบ ๓ กองบังคับการ)

๓. กองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจ

กองบังคับการตำรวจ • - ๑๒ แบ่งส่วนราชการต่อไปเป็นหน่วยงานย่อยลงไปดังต่อไปนี้

๑. กองกำกับการตำรวจจังหวัด ๗๒ แห่ง

๒. สถานีตำรวจอำเภอ สถานีตำรวจกิ่งอำเภอและสถานีตำรวจตำบลตามลำดับ เพราะสถานีตำรวจอำเภอและสถานีตำรวจกิ่งอำเภอ รวมประมาณ ๒๔๑ แห่ง^{๑๕}

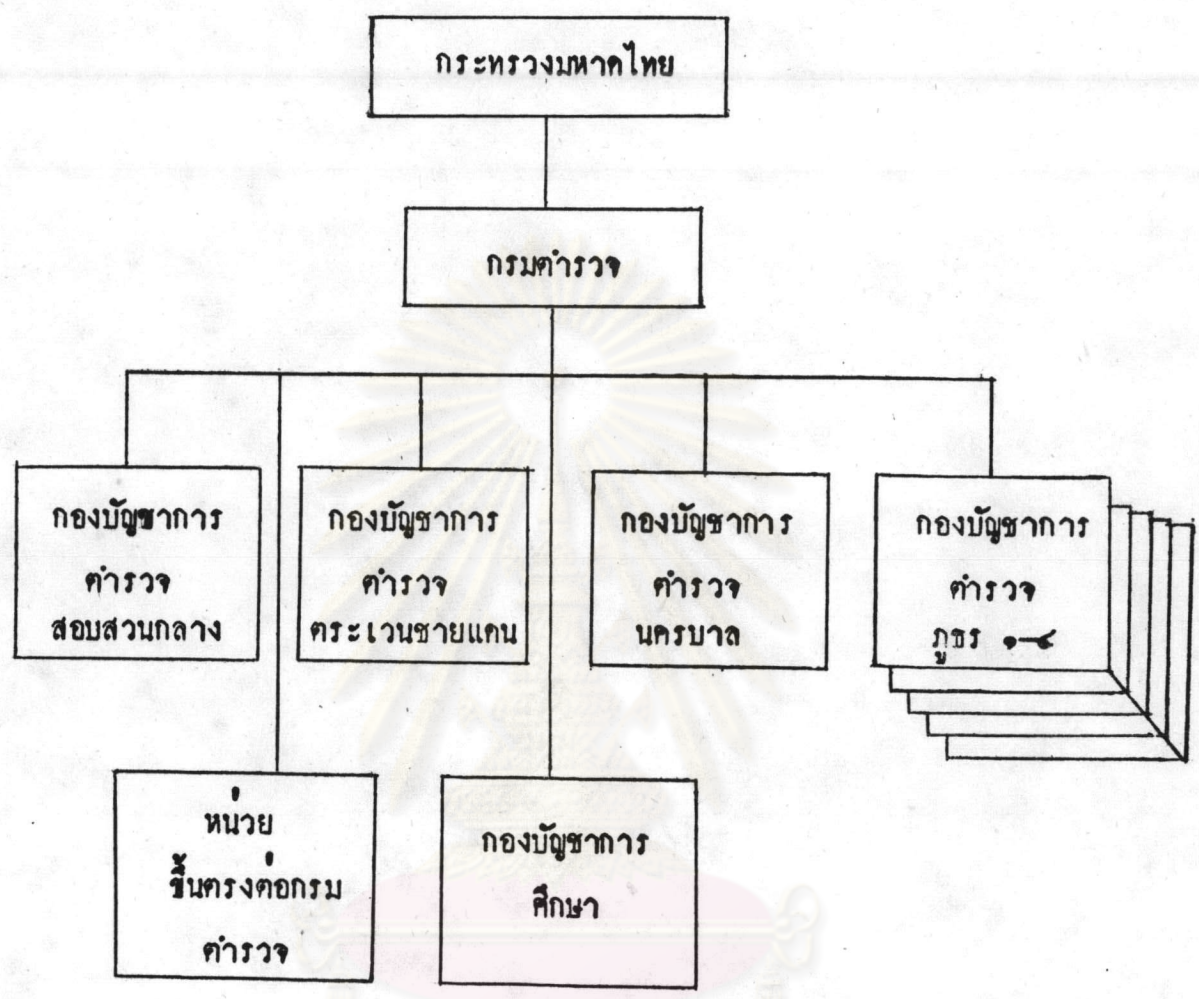
ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๔} ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, "การบริหารงานตำรวจ," เอกสารประกอบการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ ฉบับที่ ๓๖, ๒๕๒๕, หน้า ๒๐๓. (อีกสำเนา) อ้างถึงใน อำนวย เพชรศิริ, "บทบาทและหน้าที่ของข้าราชการตำรวจในการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๗๒ - ๗๔.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

แผนภูมิ • โครงสร้างของกรมตำรวจในปัจจุบัน^{๑๖}

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๖}ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, การบริหารงานตำรวจ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์ ๒๕๓๐), หน้า ๑๖๒.

ลักษณะโครงสร้างของกรมตำรวจ และอำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจมีอำนาจครอบคลุมทั่วประเทศ ลักษณะโครงสร้างแบบตำรวจแห่งชาติและลักษณะรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางเช่นนี้ ทำให้มีโอกาสที่จะถูกแทรกแซงจากอิทธิพลทางการเมือง ๒ ประการ คือ การที่ฝ่ายการเมืองเข้ามาแทรกแซงการบริหารงานตำรวจ ประการที่ ๒ ผู้มีระดับสูงเข้าไปเป็นฐานอำนาจให้นักการเมืองและสร้างอิทธิพลทางการเมืองเอง อันมีผลกระทบต่อการบริหารงานภายในและประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจ เช่น การมีฝ่ายการเมืองเข้ามาก้าวร้าวในทางแย่งชิงโยกย้ายข้าราชการตำรวจ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญต่อขวัญและกำลังใจของข้าราชการตำรวจผู้ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตอันจะส่งผลถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน^{๑๓} ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของลักษณะโครงสร้างของกรมตำรวจคือ การจัดสายการบังคับบัญชา (chain of command) ของการบัญชาการตำรวจภูธร ๑ - ๔ ตั้งแต่อธิบดีถึงลูกแถวมากที่สุดหน่วยงานหนึ่ง คือ ๔ ชั้น ได้แก่ อธิบดี ผู้บัญชาการ ผู้บังคับการ ผู้กำกับการ สารวัตรใหญ่ สารวัตร รองสารวัตรผู้บังคับหมู่ และลูกแถว การมีสายการบังคับบัญชามากเช่นนี้เป็นผลดีกรณีมีการลดภาระงาน แต่ตามสภาพความเป็นจริงกลับเป็นเหตุให้เกิดความล่าช้า (red tape) เพราะระดับผู้ปฏิบัติงานในสถานีตำรวจคือ รองสารวัตรและผู้บังคับหมู่และลูกแถวจะต้องรายงานชี้แจงในการทำงานมากขึ้น^{๑๔}

ลักษณะการจัดหน่วยราชการกรมตำรวจนั้นมีหลักการจกองค์การดังนี้คือ^{๑๕}

^{๑๓}พล.ต.ต.ประกอบ วีรพันธุ์, "อาชญากรรมในกรุงเทพมหานครมีผลต่อความมั่นคงของชาติ," (เอกสารวิจัยวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๒๒ ปีการศึกษา ๒๕๒๒-๒๕๒๓), หน้า ๒๐๒ อ้างถึงใน พ.ต.ต.อุทัยวรรณ แก้วสะอาด, "พฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของตำรวจนครบาล" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๖๖.

^{๑๔}ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, "การบริหารงานตำรวจ," หน้า ๕ - ๑๐ อ้างถึงในเรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^{๑๕}สิริวุฒิ หงษ์พานิช, ตำรวจกับการเมืองไทย, หน้า ๑๕๕.

ก. การจัดแบ่งหน่วยงานตามวัตถุประสงค์ (purpose) ได้แก่ การแบ่งงานของเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ออกเป็น การสืบสวนสอบสวนคดีอาญา การพิสูจน์หลักฐาน การปราบปราม จับกุม การฝึกอบรม ฯลฯ

ข. การจัดแบ่งหน่วยงานตามลักษณะผู้มาติดต่อ (client) ได้แก่ การพิจารณา กลุ่มบุคคลที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องจัดหน่วยพิเศษปฏิบัติหน้าที่ให้บริการโดยเฉพาะ เช่น หน่วยปราบปรามยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น

ค. การจัดแบ่งหน่วยงานตามความเกี่ยวเนื่องหรือวิธีทำงาน (process) ได้แก่ การแบ่งเป็นกองคลัง กองพลาธิการ กองการแพทย์ กองการต่างประเทศ กองคดี ฯลฯ

ง. การแบ่งงานตามลักษณะเวลา (time) เนื่องจากงานตำรวจเป็นงานที่จะต้องปฏิบัติงานตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมงทุกวันตลอดปี ดังนั้นการแบ่งงานจึงต้องแบ่งออกเป็นเวรยามรับผิดชอบภายในเวลาช่วงหนึ่งตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง โดยเฉพาะที่หน่วยปฏิบัติงานหลัก (line agency) อาทิ การกำหนดการอยู่เวรยาม เป็นต้น

จ. การแบ่งงานตามเนื้อที่ของการบริการ (area) ได้แก่ การพิจารณาขอบเขตทางภูมิศาสตร์ ที่สมควรจะมอบหมายให้มีหน่วยงานตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการปกครองรับผิดชอบทุกพื้นที่ เช่น งานตำรวจนครบาล ตำรวจภูธร เป็นต้น

การบริหารงานองค์กรตำรวจโดยยี่กัวัตถุประสงค์

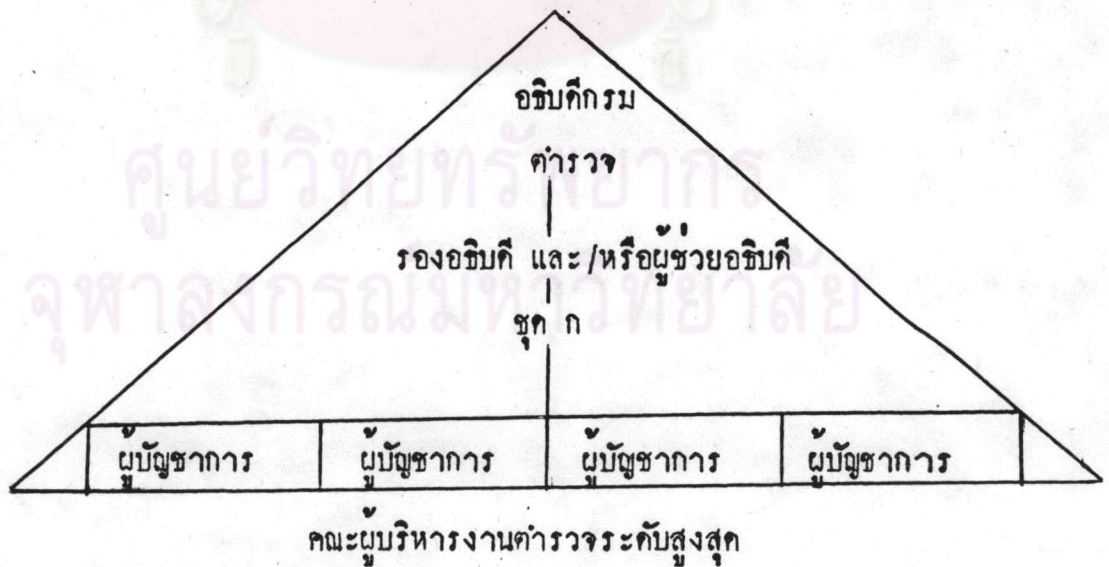
ในการศึกษาถึงเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ขององค์กรตำรวจ ผู้ศึกษาจำเป็นต้องตระหนักในเบื้องต้นว่า ตำรวจเป็นระบบย่อยในกระบวนการอาญายุติธรรม ซึ่งรวมถึงระบบย่อยอื่น ๆ ด้วย กระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันมักจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า "ไร้ระบบ" หากเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ของระบบรวม

วิสนนและเฟอร์กูสัน ได้ให้ความเห็นว่า การกำหนดเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ เป็นลายลักษณ์อักษรที่เข้าใจง่ายชัดเจนและเหมาะสม ย่อมเป็นประโยชน์ต่อองค์กรตำรวจ ในหลายลักษณะคือ^{๒๐}

^{๒๐} ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, การบริหารงานตำรวจ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ โอเคียนสโตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๒๔ - ๒๕.

- เพื่อเสนอจุดมุ่งหมายทั่วไปและอุดมการณ์ขององค์การตำรวจ
- เพื่อสนับสนุนการวินิจฉัยสั่งการ ในองค์การตำรวจ
- เพื่อพัฒนาและสงวนรักษาระบบข้อมูลที่ เป็นประโยชน์
- เพื่อควบคุมการปฏิบัติงาน
- เพื่อรงใจบุคลากรในองค์การตำรวจ
- เพื่อมอบหมายอำนาจหน้าที่ทั้งแก่ฝ่ายบริหารและปฏิบัติการ
- เพื่อผสมผสานกิจกรรมระหว่างหน่วยย่อยในระบบเดียวกัน
- เพื่อใช้อำนวยความสะดวกการวางแผน^{๒๐}

อย่างไรก็ดีข้อผิดพลาดในการกำหนดเป้าหมายไว้สูงเกินไปจนไม่อาจบรรลุถึงได้ และอีกประการคือการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นมักกระทำโดยผู้บริหารระดับสูง เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งทำให้ผู้บริหารระดับรองลงมาตลอดจนผู้ปฏิบัติขาดความสนใจหรือความเห็นพ้องต้องกัน สำหรับกรมตำรวจ แนวความคิดในการวางแผนร่วมกันเป็นเรื่องที่นำมาปฏิบัติได้โดยยาก แนวทางปฏิบัติที่พอเป็นไปได้จึงได้แก่การยกวางเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ ความความคำริริเริ่มของผู้บริหารระดับสูง โดยการประชุมปรึกษาหารือในลักษณะที่มงาน กล่าวคือคณะผู้บริหาร ผู้บริหารงานตำรวจระดับสูงสุด ยอมประกอบด้วยอธิบดีกรมตำรวจ (รองอธิบดีฯ และ/หรือผู้ช่วยอธิบดี) และผู้บัญชาการต่าง ๆ ตามรูป และมีหน้าที่ความรับ

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐๐.

ผิดชอบเกี่ยวกับการค้าวิ ริเริ่มในการกำหนดเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์สำหรับองค์การ
 คำรวจ โดยส่วนรวมหรืออาจเรียกโดยย่อว่า "เป้าประสงค์และวัตถุประสงค์รวม" เป้า
 ประสงค์รวมควรได้รับการพิจารณาแยกตาม (ก) ลำดับความสำคัญ เป็นเป้าประสงค์หลัก
 และเป้าประสงค์รอง และ (ข) บั้จยเวลา เป็นเป้าประสงค์ระยะยาว และเป้าประสงค์
 ระยะสั้นตามตารางที่ ๑ ส่วนวัตถุประสงค์จักเป็นนิยามปฏิบัติการของเป้าประสงค์ โดยต้อง
 มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงทุกปีตามผลการประเมิน

เมื่อคณะผู้บริหารงานคำรวจระดับสูงสุด หรือ ชุก ก. ได้กร่างเป้าประสงค์
 และวัตถุประสงค์รวมเสร็จสิ้นแล้ว ร่างดังกล่าวควรเสนอเข้าสู่การพิจารณาของ "คณะ
 กรรมการข้าราชการคำรวจ (ก.ตร.)"^{๒๒} จากการกลั่นกรองและพิจารณาอนุมัติของ ก.ตร.

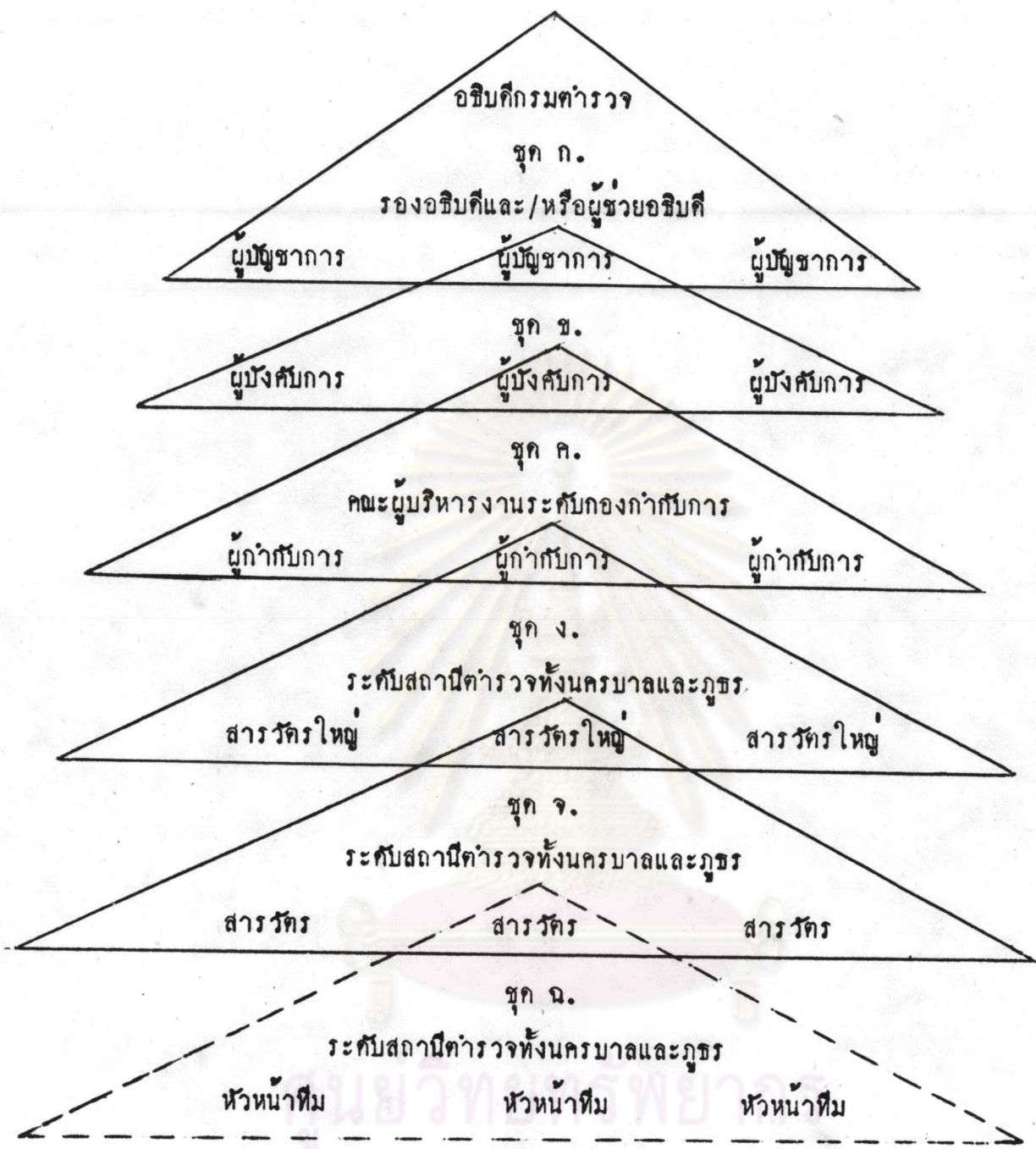
^{๒๒}ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการคำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๑๓ คณะ
 กรรมการข้าราชการคำรวจ (ก.ตร.) ในปัจจุบันประกอบด้วย (๑) รัฐมนตรีว่าการ
 กระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน อธิบดีกรมคำรวจเป็นรองประธาน เลขาธิการคณะกรรมการ
 ข้าราชการพลเรือน รองอธิบดีกรมคำรวจและผู้อำนวยการคำรวจตระเวนชายแดนเป็น
 กรรมการข้าราชการคำรวจโดยตำแหน่ง (๒) กรรมการข้าราชการคำรวจผู้ทรงคุณวุฒิ
 แยกคน ซึ่งแยกเป็นข้าราชการคำรวจผู้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้บัญชาการขึ้นไปสี่คน และ
 ข้าราชการคำรวจบำนาญผู้เคยดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับการขึ้นไปสี่คน จากที่กล่าวนี้จึง
 เห็นได้ว่า กรรมการภายนอกกรมคำรวจมีเพียง ๒ คน คือ รัฐมนตรีและเลขาธิการ ก.พ.
 ซึ่งทำให้ ก.ตร. อยู่ในลักษณะปิดและขาดความสนใจต่อสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การคำรวจ
 ยิ่งไปกว่านั้นในทางปฏิบัติ ก.ตร. มักมุ่งความสนใจเพียงเฉพาะเรื่องการแต่งตั้งโยกย้าย
 ข้าราชการคำรวจโดยขาดความเข้าใจในหลักการบริหารงานคำรวจยุคใหม่ ถ้าเป็นไปใน
 สภาวะดังกล่าว การเสนอร่างเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์รวมให้ ก.ตร. พิจารณา ก็เป็น
 เพียงการเพิ่มขึ้นคณ โดยอาจไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการกลั่นกรองมากนัก นอกจากนี้
 จะมีการปรับ ก.ตร. ใหม่ โดยพิจารณาแต่งตั้งบุคคลภายนอกซึ่งทรงคุณวุฒิในทางรัฐประศาสน-
 ศาสตร์และมีความสนใจในกิจการคำรวจในจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนกรม-
 การที่มีอยู่เดิม นอกจากนั้นนักบริหารงานคำรวจตั้งแต่ระดับผู้บังคับการขึ้นไปควรมีโอกาส
 เข้าร่วมการสัมมนาทางวิชาการคำรวจอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อได้รับทราบพัฒนาการของ
 การบริหารงานคำรวจและวิทยาการคำรวจใหม่ ๆ ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความ
 เข้าใจ ความยอมรับและการประยุกต์ใช้ต่อไป.

ตารางที่ ๑. เป้าประสงค์และวัตถุประสงค์รวมขององค์การตำรวจฝ่ายปฏิบัติการ

ประเภท	ปัจจัยเวลา		วัตถุประสงค์
	ระยะยาว	ระยะสั้น	
เป้าประสงค์หลัก และวัตถุประสงค์	๑. ความคุมอาชญากรรม	๑.๑. ป้องกันอาชญากรรม	๑.๑.๑. ลดอัตราการเกิดคดีความผิดประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สินลง ๒๐% ในช่วงระยะเวลา ๕ ปี จาก พ.ศ. ๒๕๒๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๙ โดยมุ่งลดอัตราการเกิดคดีความผิดกึ่งกลางลงปีละ ๔%
		๑.๑.๒	๑.๑.๒. ลดอัตราการเกิดคดีความผิดประเภทประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกายลง ๑๕% ในช่วงระยะเวลา ๕ ปี จาก พ.ศ. ๒๕๒๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๙ โดยมุ่งลดอัตราการเกิดคดีความผิดกึ่งกลางลงปีละ ๓%
		๑.๒. ปราบปราม	๑.๒.๑. เพิ่มอัตราการจับกุมและสิ่งฟ้องผู้กระทำผิดในคดีความผิดประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สินขึ้น ๑๕% ในช่วงระยะเวลา ๕ ปี จาก พ.ศ. ๒๕๒๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๙ โดยมุ่งเพิ่มอัตราการจับกุมและสิ่งฟ้องผู้กระทำผิดในคดีความผิดกึ่งกลางขึ้นปีละ ๓%

ตารางที่ ๑ เป้าประสงค์และวัตถุประสงค์รวมขององค์การตำรวจฝ่ายปฏิบัติการ (ต่อ)

ประเภท	ปัจจัยเวลา		วัตถุประสงค์
	ระยะยาว	ระยะสั้น	
เป้าประสงค์รอง และวัตถุประสงค์ รอง	๒. รักษาความสงบ เรียบร้อย		๑.๒.๒ เพิ่มอัตราการจับกุมและสิ่งพ้องผู้กระทำผิดในคดีความ ผิดประเภทประทุษร้ายคดีชีวิตร่างกายขึ้น ๒๕% ใน ช่วงระยะเวลา ๕ ปี จาก พ.ศ. ๒๕๒๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๘ โดยมุ่งเพิ่มอัตราการจับกุมและสิ่งพ้องผู้กระทำ ผิดในคดีความผิดดังกล่าวขึ้นปีละ ๕%
		๒.๑ ควบคุมจรรยา	๒.๑.๑ ๒.๑.๒
		๒.๒ ลดความขัดแย้ง ระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคล	๒.๒.๑ ๒.๒.๒
		๒.๓ บรรเทาสาธารณภัย	๒.๓.๑ ๒.๓.๒
		๒.๔ บริการชุมชน	๒.๔.๑ ๒.๔.๒

รูปที่ ๑ กระบวนการสามเหลี่ยมซ้อนเพื่อวางเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์หลายระดับขององค์การตำรวจ

เป้าประสงค์และวัตถุประสงค์รวมจะถูกนำมาพิจารณาเพื่อวางเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์
 ในระดับกองบัญชาการต่อไป คณะผู้บริหารงานตำรวจระดับกองบัญชาการหรือ ชุค ข. ย่อม
 แบ่งได้เป็นหลายคณะตามแต่ละกองบัญชาการ แต่ละคณะประกอบด้วยผู้บัญชาการและผู้บังคับ
 การต่าง ๆ ภายในกองบัญชาการนั้น ตามรูปที่ ๑ สามเหลี่ยมซ้อนแสดงให้เห็นว่า ผู้บัญชา
 การเป็นกรรมการในชุค ก. และเป็นประธานในชุค ข. การกำหนดเป้าประสงค์และ
 วัตถุประสงค์นี้ ย่อมลดหลั่นลงมาตามลำดับ^{๒๓} จากคณะผู้บริหารงานตำรวจระดับกองบังคับ
 การ (ชุค ค.) ระดับกองกำกับการ (ชุค ง.) จนถึงระดับสถานีตำรวจทั้งนครบาลและ
 ภูธร (ชุค จ.) ในลักษณะคาบเกี่ยวเชื่อมโยงลงมาตามลำดับดังรูปที่ ๑

การกำหนดสายการบังคับบัญชา (hierarchy) และขั้นเงินเดือน

การกำหนดสายการบังคับบัญชาและขั้นเงินเดือนของกรมตำรวจเป็นไปในลักษณะ
 ถือตามยศ (rank classification) โดยมีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนเช่นเดียวกับ
 ทหาร โดยอธิบดีกรมตำรวจเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด รองอธิบดีกรมตำรวจ และผู้ช่วยอธิบดี
 กรมตำรวจเป็นผู้ช่วยบังคับบัญชา ผู้บัญชาการแต่ละกองบัญชาการเป็นผู้รับผิดชอบงานภายใน
 กองบัญชาการของตน ขึ้นโดยตรงกับอธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจและผู้ช่วยอธิบดี
 กรม สำหรับนายตำรวจในระดับต่ำลงมา อาจแบ่งได้เป็น ๓ ระดับคือ

๑. ชั้นพลตำรวจ พลตำรวจกองประจำการ พลตำรวจสำรอง พลตำรวจสำรอง
 พิเศษ และพลตำรวจสมัคร

^{๒๓}จากการวิเคราะห์กระบวนการสามเหลี่ยมซ้อนย่อมแสดงให้เห็นประจักษ์ว่า
 สายการบังคับบัญชาของกรมตำรวจปัจจุบันยาวเกินไปจนเป็นปัญหาอุปสรรค ไม่เพียงการ
 กำหนดเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ดังกล่าว แต่ก่อให้เกิดความล่าช้าในการบริหารงาน
 โดยทั่วไปด้วย ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ กองกำกับการตำรวจภูธรมีบทบาทสำคัญต่อสถานี
 ตำรวจภูธรอย่างมาก แต่กองกำกับการตำรวจนครบาลกลับมีบทบาทน้อยมากต่อสถานีตำรวจ
 นครบาล ทั้งนี้การจักองค์การตำรวจในนครบาลและภูธรอาจไม่จำเป็นต้องมีโครงสร้าง
 และตำแหน่งเหมือนกันทุกประการ ซึ่งแนวความคิดนี้ย่อมหมายความว่ารวมถึงการจักองค์การ
 ในกองบัญชาการอื่น ๆ ด้วย.

๒. ชั้นประทวน สิบตำรวจตรี สิบตำรวจโท สิบตำรวจเอก จำสิบตำรวจ นาย
กามตำรวจ

๓. ชั้นสัญญาบัตร ร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

ตารางที่ ๒ หลักการแต่งตั้งตำแหน่งและยศ^{๒๘}

๑. ลูกแถว	- ชั้นพลตำรวจ
๒. ผู้บังคับหมู่	- ชั้นพลตำรวจชั้นไป
๓. รองสารวัตร	- ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าร้อยตำรวจเอก
๔. สารวัตร	- ร้อยตำรวจโทขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าพันตำรวจโท
๕. สารวัตรใหญ่	- ร้อยตำรวจเอกขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าพันตำรวจโท
๖. รองผู้กำกับการ	- ร้อยตำรวจเอกขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าพันตำรวจโท
๗. ผู้กำกับการ	- พันตำรวจตรีขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าพันตำรวจเอก
๘. รองผู้บังคับการ	- พันตำรวจโทขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าพันตำรวจเอก
๙. ผู้บังคับการ	- พันตำรวจเอกขึ้นไปแต่ไม่สูงกว่าพลตำรวจตรี
๑๐. ผู้ช่วยผู้บัญชาการ	- พันตำรวจเอกซึ่งได้รับเงินเดือนอัตราพันตำรวจเอก

(พิเศษ)

๑๑. รองผู้บัญชาการ	- ยศพลตำรวจตรีขึ้นไป
๑๒. ผู้บัญชาการ	- ยศพลตำรวจตรีขึ้นไป
๑๓. ผู้ช่วยอธิบดี	- ยศพลตำรวจตรีขึ้นไป
๑๔. รองอธิบดี	- ยศพลตำรวจตรีขึ้นไป
๑๕. อธิบดี	- ยศพลตำรวจตรีขึ้นไป

^{๒๘} "พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๑," ราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ ๙๕ ตอนที่ ๖๕ วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๑.

การบริหารงานบุคคลของกรมตำรวจ ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างยิ่งต่อการปฏิบัติหน้าที่ บุคลากรชั้นผู้น้อยโดยเฉพาะระดับพลตำรวจของผู้บังคับบัญชาตำรวจระดับสูงในอดีต ได้ก่อให้เกิดความบิกกั้นความก้าวหน้าในชีวิตราชการของพลตำรวจจำนวนมาก ซึ่งได้สร้างความคับข้องใจแก่ข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจ จนกระทั่งวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๓ ข้าราชการตำรวจระดับพลตำรวจหลายพันคนได้ชุมนุมกันที่สวนลุมพินี โดยยื่นประท้วง และรวมตัวกันเพื่อจะนัดหยุดงานทั่วประเทศ หากกรมตำรวจไม่ยอมรับเงื่อนไขเกี่ยวกับความก้าวหน้าในชีวิตราชการของพลตำรวจ กรมตำรวจภายใต้การนำของ พล.ต.อ.ประจวบ สุนทรางกูร ได้แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าโดยการเลื่อนยศพลตำรวจจำนวน ๒๕,๐๐๐ คน ทั้งที่ไม่ได้เลื่อนชั้นเพียงปีเดียว และที่ไม่ได้เลื่อนชั้นเกือบ ๒๐ ปีทั่วประเทศโดยพร้อมกัน วิกฤติการณ์นัดหยุดงานจึงได้ผ่านพ้นไป แต่เป็นเพียงการยืดระยะเวลาชั่วคราว เพราะในปัจจุบันกรมตำรวจมีนายตบตำรวจและจำสืบทตำรวจจำนวนถึง ๕๔,๔๓๔ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๔ ของบุคลากรตำรวจทั้งหมด ซึ่งได้เริ่มเรียกร้องให้กรมตำรวจเปิดทางในการเลื่อนยศเป็นนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรให้มากยิ่งขึ้น

อนึ่ง ปัญหาการบริหารงานบุคคลในกรมตำรวจยิ่งยุ่งยากมากขึ้นเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๑ ลงวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยที่กรมตำรวจไม่อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยข้าราชการพลเรือนต่อไป ผลประการสำคัญจากการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้บังคับกล่าวซึ่งร่างขึ้นอย่างเร่งรีบก็คือ ได้มีการรวมข้าราชการตำรวจประเภทไม่มียศมาเป็นข้าราชการตำรวจที่มียศแต่เพียงประเภทเดียว ไม่มีผู้บริหารงานตำรวจท่านใด ทั้งระดับต่ำ กลาง สูง สามารถให้เหตุผลได้ว่า เหตุใดจึงมีการรวมข้าราชการตำรวจทั้งสองประเภทเข้าด้วยกัน ทั้งที่ไม่ใช่เจตนารมณ์ของกรมตำรวจ การรวมข้าราชการตำรวจทั้งสองประเภทเข้าด้วยกันไม่เพียงแต่ขัดแย้งต่อหลักการบริหารงานตำรวจ แต่ได้ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติอย่างมาก กรมตำรวจควรใช้จ่ายงบประมาณจำนวนมากในการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจไม่มียศเพียงเพื่อให้ทราบแบบธรรมเนียมของข้าราชการตำรวจมียศ นอกจากนี้การรวมข้าราชการตำรวจทั้ง ๒ ประเภท ยังสร้างปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของกรมตำรวจด้วย^{๒๕}

^{๒๕} ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, การบริหารงานตำรวจ, หน้า ๑๕๒.

การบรรจุแต่งตั้งกรมตำรวจ เนื่องจากตำรวจเป็นข้าราชการพลเรือนประเภท
หนึ่ง^{๒๖} ฉะนั้นการรับการศึกษาเลือก การบรรจุ การแต่งตั้งต้องเป็นไปตามกฎที่คณะกรรมการ-
การข้าราชการพลเรือนวางไว้ ตลอดจนถึงการไล่ออกหรือให้ออก กรมตำรวจต้องรายงาน
หลักฐานต่าง ๆ ไปตามลำดับชั้นถึง ก.พ. โดยค่อน นอกจากนี้ยังมี "คณะอนุกรรมการสามัญ
ประจำกรมตำรวจ" (อกพ.กรม) มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ.
๒๔๘๗ และมีหน้าที่ช่วย ก.พ. หรือ อกพ.กระทรวงมหาดไทย แล้วแต่กรณี อันประกอบด้วย^{๒๗}

อธิบดีกรมตำรวจ	ประชาชน
รองอธิบดี	กรรมการ
ผู้ช่วยอธิบดี	กรรมการ
ผู้บัญชาการ	กรรมการ
หัวหน้ากองและหัวหน้าส่วนราชการ	กรรมการ
ซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากอง	
หัวหน้าแผนกสารบรรณ	เลขานุการ
(เลขานุการกรมตำรวจ)	

วินัย (discipline) ของตำรวจ

วินัยของตำรวจ คือการที่ตำรวจต้องประพฤติตนให้เป็นผู้มีมรรยาทอันดีงามตาม
แบบอย่าง ธรรมเนียมของตำรวจและข้าราชการพลเรือน ตามกฎหมายว่าด้วยวินัยตำรวจ^{๒๘}

ศูนย์วิทยุตำรวจ
จฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๒๖}พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๗๕, ราชกิจจานุเบกษา
ม. ๒๓.

^{๒๗}พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๗๕,
ม. ๑๒, ๑๔.

^{๒๘}ประมวลระเบียบการตำรวจภาค ๒, หน้า ๒.

และข้าราชการพลเรือน^{๒๘} ดังนั้นในเรื่องวินัยตำรวจนั้น ข้าราชการตำรวจจึงต้องตกอยู่
ใต้ข้อบังคับเกี่ยวกับวินัยดังต่อไปนี้คือ

ก. พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๘๗

ข. พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗ ตามระเบียบกรมตำรวจว่า
ด้วยกำหนดหน้าที่การงานในราชการกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๕๐๘

โดยเฉพาะพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยและวินัยตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗
ตามระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยกำหนดหน้าที่การงานในราชการกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๕๐๘
ได้กำหนดระเบียบข้าราชการกรมตำรวจไว้ตอนหนึ่ง ความว่า "วินัยนั้นคือการที่ตำรวจ
ต้องประพฤติตนให้เป็นผู้มีมรรยาทอันเที่ยงตามแบบอย่างธรรมเนียมของตำรวจและข้าราชการ
พลเรือน"^{๓๐}

การกระทำผิดวินัยนั้นหมายถึงการกระทำดังต่อไปนี้คือ

- ๑. คือ ชักขึ้น หลีกเสียด หรือละเลย ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา
เหนือคนที่ชอบด้วยกฎหมาย
- ๒. ไม่รักษาระเบียบการเคารพระหว่างผู้ใหญ่และผู้น้อย
- ๓. ไม่ประพฤติตนให้เคร่งครัดต่อมรรยาทและระเบียบแบบแผนของข้าราชการ
ตำรวจ
- ๔. ก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีในคณะข้าราชการตำรวจ
- ๕. เกียจคร้านละทิ้งหรือเลินเล่อต่อหน้าที่ราชการ
- ๖. กล่าวเท็จ
- ๗. ใช้กริยาวาจาไม่สมควร หรือประพฤติไม่สมควร
- ๘. งดเว้นไม่ตักเตือนสั่งสอนหรือลงทัณฑ์ผู้ใต้บังคับบัญชาที่กระทำผิดตามโทษานุโทษ
- ๙. เสพเครื่องกองของเมาจนเสียดกริยาหรือยาเสพติดให้โทษ
- ๑๐. มีความเลินเล่อหรือจงใจทำให้ทรัพย์สินของรัฐบาลเสียหาย

^{๒๘}พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๗๕, มาตรา ๒๓.

^{๓๐}ประมวลระเบียบการกรมตำรวจภาค ๒, หน้า ๒.

๑๑. จะเป็นคนเดียวหรือหลายคนก็ตาม พยายามสมคบกันเพื่อจะใช้อ่านจักษุ
ประการใด ๆ เป็นเชิงบังคับผู้บังคับบัญชา เป็นทางให้เสียระเบียบแบบแผนวินัยของตำรวจ

๑๒. ประพฤติผิดวินัยข้าราชการพลเรือน

การลงโทษในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจประพฤติผิดวินัย นอกจากจะถูกลงโทษตาม
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๔ แล้ว ยังต้องถูกลงโทษตามประมวล
ระเบียบการตำรวจอีกด้วย ในลักษณะของการลงทัณฑ์ อันได้แก่^{๑๑}

ก. ภาคทัณฑ์

ข. ทัณฑ์กรรม

ค. กักขัง

ง. จำขัง

ฉ. โทษอย่างอื่นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

การจัดองค์การกรมตำรวจกับการแทรกแซงทางการเมือง

จากรายละเอียดในการจัดองค์การและการบริหารงานของกรมตำรวจดังกล่าว
ข้างต้นจะพลได้ว่าการจัดองค์การและการบริหารกรมตำรวจใช้อำนวยให้กิจการกรมตำรวจ
มีบทบาทในทางการเมืองเป็นอย่างมากทั้งนี้เนื่องจาก

การจัดองค์การของกรมตำรวจมีลักษณะเป็นแบบทหาร

กล่าวคือ นับตั้งแต่อดีต ปรากฏว่าสถาบันทหารมักจะมีบทบาทสำคัญต่อการปกครอง
ประเทศตลอดมา แม้ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. ๑๘๘๓ - พ.ศ. ๑๘๑๒ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

^{๑๑}ประมวลระเบียบการกรมตำรวจภาค ๒, หน้า ๑๐.

ได้โปรดให้มีการปกครองในรูปแบบจตุสดมภ์^{๓๒} โดยแยกข้าราชการทหารออกจากฝ่ายพลเรือนก็ตาม แต่กระนั้นอิทธิพลของทหารก็มีบทบาททางการเมืองการปกครองของประเทศตลอดมา

กิจการตำรวจไทยนับว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับทหารเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงจัดตั้งตำรวจภูธรขึ้นเรียกว่า "ทหารโปลิศ"^{๓๓} สำหรับทำหน้าที่รักษาความสงบในส่วนภูมิภาคและสามารถปฏิบัติการทางทหารได้อีกด้วย โดยโปรดเกล้าฯ ให้ ร.อ.ยี เขา โอนจากทหารมาเป็นครูฝึกนายตำรวจ และจัดระบบกิจการตำรวจภูธรใหม่ โอนผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่มาจากทหาร มีการเกณฑ์บุคคลเข้ามาเป็นตำรวจ เช่นเดียวกับทหารตามพระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหารในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ และรับเอาระเบียบวินัยของทหารเข้ามาใช้ในการฝึกอบรมทั้งสิ้น

แม้แต่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ กรมตำรวจได้มีการจัดโครงสร้างใหม่ก็ตาม แต่ตำรวจก็ยังคงอาศัยลักษณะการจัดองค์การในลักษณะของกำลังกล่าวคือ

ก. สายการบังคับบัญชา (hierarchy) การแบ่งสายการบังคับบัญชาของตำรวจแบ่งเป็นไปในลักษณะกรม หมวด หมู่ ฯลฯ และเอกภาพในการบังคับบัญชา (unity of command) อย่างแน่นชัด โดยทุกหน่วยงานขึ้นตรงต่ออธิบดีกรมตำรวจเช่นเดียวกับทหารที่ทุกหน่วยขึ้นตรงต่อผู้บัญชาการทหารตั้งได้กล่าวมาแล้ว

การจัดองค์การตำรวจเป็นไปในลักษณะกองกำลังแบบทหารนี้เองจึงส่งผลให้ตำรวจเป็นหน่วยงานที่สามารถรวมตัวและผนึกกำลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อย่างเหนียว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๓๒} รัฐบาลไทย, ประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๔ (พระนคร: โรงพิมพ์สำนักนายกราชมนตรี, ๒๕๑๐): กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์, หน้า ๑๖๕ - ๒๖๐.

^{๓๓} ร.ศ. สกศรี พรประสิทธิ์ หน้า ๑๒. : พล.ต.ต. เอื้อ เอมะปาน และ ประยุทธ์ สิทธิพันธ์, หน้า ๔๔ - ๔๕, ๒๕๗ - ๒๖๖.

ง่ายต่อการบังคับบัญชาและสั่งการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีอธิบดีหรือผู้บังคับบัญชาที่มีความ
 ความแตกแยก ดังนั้นนักการเมืองจึงมักส่งคนเข้าดำรงตำแหน่งสำคัญ (key posi-
 tion) เพียงไม่กี่ตำแหน่งเท่านั้นก็สามารถควบคุมกรมตำรวจในการปฏิบัติการใดเพื่อ
 บรรลุความต้องการไม่ว่าจะเป็นทางการเมืองหรือทางโลกก็ตาม ดังเช่น การจับกุมกวาด
 ล้างผู้ต้องสงสัยว่าเป็นศัตรูของรัฐบาลในวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ โดยคำสั่งของ
 พล.ต.อ.หลวงอดุลเดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจซึ่งเป็นบุคคลที่นักการเมืองโอนมาจากทหาร
 เพื่อปราบปรามกบฏเมื่อครั้งกบฏบวรเดช^{๓๔} การจับกุมผู้ต้องหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์
 ผู้ลอบวางเพลิงและอันตรายทั่วประเทศ ในสมัยที่จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นอธิบดีกรม
 ตำรวจหรือกรณีการปราบปรามศัตรูทางการเมืองสมัย พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นต้น
 มีสิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับ การปฏิบัติการของตำรวจทุกครั้งเป็นคำสั่งที่มาจากอธิบดีกรมตำรวจ
 ทั้งสิ้น การปฏิบัติการเป็นไปตามคำสั่งอย่างเคร่งครัดและรวดเร็ว และผลงานเป็นไปตาม
 คำสั่งอย่างมีประสิทธิภาพ

ข. วินัย ถึงแม้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าข้าราชการตำรวจอยู่ภายใต้กฎหมาย
 ระเบียบข้าราชการพลเรือนและวินัยตำรวจ มีการลงโทษทัณฑ์แบบทหารจึงส่งผลให้ตำรวจ
 ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด อาทิเช่น พระราชบัญญัติว่าด้วย
 วินัยตำรวจข้อที่ ๑ กำหนดไว้ว่า "คือ ชดชื่น หลีกเสียด หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง
 ผู้บังคับบัญชาเหนือคนที่ชอบด้วยกฎหมาย"^{๓๕} ดังนั้น ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง
 ของผู้บังคับบัญชาก็จะเป็นการผิดวินัยตำรวจ ดังนั้นตำรวจผู้ใดที่ผู้บังคับบัญชาจะต้องปฏิบัติตาม
 คำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัดโดยปราศจากข้อโต้แย้งไม่ว่าจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม
 จึงเปิดโอกาสให้บุคคลที่นักการเมืองส่งมาควบคุมกิจการตำรวจในตำแหน่งที่สำคัญในกรม
 ตำรวจไม่กี่ตำแหน่งสามารถควบคุมกิจการตำรวจได้ทั้งสิ้น โดยไม่มีบุคคลใดกล้าขัดขวาง

^{๓๔} ฎีกายละเอียดในบทที่ ๓, พายัพ โรจนวิภาค หน้า ๑ - ๒๒. ไทน้อย,
 หน้า ๑๒๓ - ๑๓๔.

^{๓๕} ประมวลระเบียบการกรมตำรวจภาค ๒, หน้า ๒ - ๔.

การกระทำเพราะเกรงจะถูกลงโทษทางวินัย ทั้งเช่น พ.ต.ค.อนันต์ เสนาชนันท์ ซึ่งถูก
ออกจากราชการตำรวจด้วยกรณีดังกล่าวมาแล้ว^{๓๖}

การจัดองค์การตำรวจเป็นไปในลักษณะการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง

(centralization)

ในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยแล้วนั้นรัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน
มีการปกครองตนเองให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในทางด้านการปกครองท้องถิ่นแล้ว งาน
ใดที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันโดยทั่วไป อาทิ การสาธารณสุข, การศึกษา, โยธา ทัพ-
เพลิง ฯลฯ รวมทั้งงานตำรวจซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับการรักษาความสงบภายในท้องถิ่น งาน
ดังกล่าวนี้ควรจะต้องตกอยู่ในความรับผิดชอบของบุคคลในท้องถิ่นนั้น

กิจการตำรวจไทยในยุคที่หนึ่ง^{๓๗} เป็นไปในลักษณะของการกระจายอำนาจ
(decentralization) ทั้งนี้เนื่องจากการปกครองแบ่งเป็นหัวเมืองชั้นนอก, หัวเมือง
ชั้นในในยุคที่ ๒^{๓๘} กิจการกรมตำรวจแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่ายคือ กรมพลตระเวน (ตำรวจ
นครบาล) และกรมตำรวจภูธร^{๓๙} และในวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ กิจการตำรวจ
ได้รวมกรมพลตระเวนและกรมตำรวจภูธรขึ้นเป็นกรม สังกัดต่อกระทรวงมหาดไทย นับตั้งแต่นั้น
เป็นต้นมาการบริหารงานและโครงสร้างของกิจการตำรวจไทยจึงเป็นไปในลักษณะการรวม
อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง (centralization) และได้กลายเป็นไปในลักษณะ "ตำรวจรัฐ"
(state police) ตลอดมา

การที่กิจการตำรวจเป็นไปในลักษณะตำรวจรัฐนี้เอง จึงเปิดโอกาสให้ตำแหน่ง

^{๓๖} เกลียวโหม้, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๔๖ วันเสาร์ที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕, หน้า ๒.

^{๓๗} ยุคที่หนึ่งหมายถึง ช่วงระหว่างอดีตจนถึงปลายรัชกาลที่ ๔ ยุคที่สองหมายถึง
ช่วงระหว่างรัชกาลที่ ๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕

^{๓๘} กระจายละเอียดในบทที่ ๒.

^{๓๙} กระจายละเอียดในบทที่ ๒.

อธิบดี ตลอดจนตำแหน่งสำคัญบางตำแหน่งในกรมตำรวจมีอำนาจหน้าที่สั่งการและควบคุมบังคับบัญชาตำรวจทั่วราชอาณาจักร และมีขอบข่ายอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างกว้างขวาง^{๕๐} มีกำลังพลและกำลังอาวุธในการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย (law enforcement) การที่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นนี้เองจึงส่งผลให้นักการเมืองต้องการที่จะควบคุมกรมตำรวจไว้เพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมอำนาจของตนเองทั่วประเทศ และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาอำนาจ โดยเพียงแต่ควบคุมตำแหน่งสำคัญที่ส่วนกลางเท่านั้น ดังเช่น ความพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๔ ได้กำหนดให้อธิบดีกรมตำรวจเป็นประธาน ออกพ.กรม ควบคุมการให้มีความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง การลงโทษ ฯลฯ แก่ตำรวจทั่วราชอาณาจักร จึงส่งผลให้อธิบดีกรมตำรวจมีอำนาจควบคุมกำลังตำรวจ ๑๓๕,๓๕๔ คน จากสถิติปี ๒๕๒๔^{๕๑} ทั่วประเทศ ภัยเหตุนี้เองถ้าอธิบดีกรมตำรวจเป็นบุคคลที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของนักการเมืองแล้ว จึงเป็นการง่ายที่กรมตำรวจต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักการเมือง

ภัยเหตุนี้เองตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจจึงเป็นที่หมายตาของนักการเมืองและกลุ่มทหาร ในช่วงแรก ๆ ของกรมตำรวจนั้นอธิบดีกรมตำรวจส่วนใหญ่มาจากทหาร ซึ่งถ้ามองในแง่ดีก็จะได้ความว่าทหารที่เข้ามาเหล่านั้นได้เข้ามาช่วยพัฒนากรมตำรวจอย่างมาก ในอดีต แต่อธิบดีกรมตำรวจในยุคหลังนั้นเป็นตำรวจโดยอาชีพ และนักการเมืองก็ได้

^{๕๐} คุรายละเอียดยกใน "พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๕๑๕," ราชกิจจานุเบกษา, หน้า ๓ - ๒๓.

^{๕๑} อัตรากำลังของกรมตำรวจ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ มีอัตรากำลังทั้งสิ้น ๑๑๑,๐๑๕ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ อัตรากำลังพลรวมทั้งสิ้น ๑๓๕,๓๕๔ ส่วนในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ มีอัตรากำลังพลเกินกว่า ๑๕๐,๐๐๐ คน คุรายละเอียดยกจาก ประชาชาติรายสัปดาห์ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕ ๑๔ (สิงหาคม ๒๕๑๔), หน้า ๑๒, พล.ต.อ.ณรงค์ มหานนท์ "สาส์นอวยพรปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๕," คุ้มภัย ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๒๕): ๓, "สัมภาษณ์อธิบดีกรมตำรวจ พล.ต.อ.เกา สารสิน," มติชนสุดสัปดาห์ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓๕๔ (๒๐ มีนาคม ๒๕๓๑):

พยายามเข้ามาอิทธิพลแทรกแซงในการบริหารงานภายในกรมตำรวจโดยผ่านอธิบดีกรมตำรวจ^{๕๒}

นักการเมืองใช้อำนาจและอิทธิพลในการบรรจุแต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนชั้นเงินเดือน

วิลสัน (Wilson) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจและการเมือง พบว่าแม้การเมือง (หมายถึงผู้มีอำนาจทางการเมือง) จะมีอำนาจทางการเมือง ในฐานะที่มีอำนาจสูงกว่าตำรวจ ผู้มีอำนาจทางการเมืองย่อมมีอำนาจหน้าที่ที่จะบัญชาตำรวจได้ภายใต้กฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติแล้วนักการเมืองมักจะเกี่ยวข้องในการเลือกบุคคลที่จะมาเป็นอธิบดีกรมตำรวจเท่านั้น เมื่อหาได้แล้วก็จะปล่อยให้บุคคลผู้นั้น เข้าดำเนินการตำรวจ ทั้งนี้เพราะรัฐบาลเองก็ไม่สามารถที่จะสร้างนโยบายหรือควบคุมการทำงานของตำรวจได้^{๕๓}

ในสังคมอเมริกัน คุณภาพของการบังคับใช้กฎหมายเป็นประเด็นปัญหาหลักอันหนึ่ง โดยที่ตำรวจเป็นตัวแทนของการเชื่อมโยงระหว่างสภาวะอนาธิปไตยกับความเป็นระเบียบเรียบร้อย (anarchy and order)^{๕๔} ภัยคุกคามดังกล่าว ทำให้ตำรวจเป็นกลุ่มชนที่มีการปฏิบัติงานที่ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับประชาชนทุกสาขาอาชีพ ในชีวิตประจำวัน การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของตำรวจจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เป็นไปในฐานะที่ตำรวจเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง ซึ่งปรากฏในรูปแบบของการเป็นกลไกทางการเมือง

^{๕๒} สัมภาษณ์ พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๓๑.

^{๕๓} James O. Wilson, Thinking About Crime (New York: Basic Book Inc., Publisher, 1975), อ้างถึงใน สมเกียรติ อศวิษณุ, ปัญหาการบริหารงานตำรวจ (กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์, ๒๕ ม.ป.ป.), หน้า ๔๓. วิลสันมองในแง่ของการเน้นความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน (specialization) อันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาทางการเมือง (political development)

^{๕๔} สมเกียรติ อศวิษณุ, ปัญหาการบริหารงานตำรวจ (กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์, ม.ป.ป.), หน้า ๑.

เมือง (political machine) ทั้งในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา กอโลกซึ่งกล่าวจะใช้ไปเพื่อชัยชนะในการเลือกตั้ง และสนับสนุนการแจกจ่ายรางวัลต่อผู้ที่สามารถจัดหาคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ อย่างไรก็ตามในประเทศเหล่านี้ กอโลกต่าง ๆ ยังจะใช้กำลังบังคับ (coercion) เพื่อกำจัดผู้ที่อาจจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดปัญหาได้^{๕๕}

กิจการตำรวจนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญภายในกรมตำรวจนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่รัฐบาลไว้วางใจ พร้อมทั้งจะรับนโยบายและคำสั่งไปปฏิบัติได้ทันที โดยปราศจากการศึกษาและโต้แย้ง ประกอบกับกิจการตำรวจเป็นกิจการที่มีกำลังพลอาวุธและอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจทั่วราชอาณาจักร จึงส่งผลให้นักการเมืองเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแต่งตั้งบุคคลที่ตนเองไว้วางใจและมีความใกล้ชิดคนมากที่สุด เข้าไปดำรงตำแหน่งสำคัญภายในกรมตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ และตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ทั้งหลายในกรมตำรวจ ซึ่งการแต่งตั้งโยกย้ายของกรมตำรวจนั้นแปลกกว่าข้าราชการอื่น^{๕๖}

การแต่งตั้งบุคคลที่นักการเมืองไว้วางใจที่สุดเพื่อดำรงตำแหน่งที่สำคัญในกรมตำรวจนั้น ในอดีตนั้นบุคคลที่มักได้รับการแต่งตั้งดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจและตำแหน่งที่สำคัญอื่น ๆ ในกรมตำรวจส่วนใหญ่ได้แก่นายทหารซึ่งเคยมีส่วนร่วมด้วยกับคณะรัฐบาลในการแสวงหาและพิทักษ์รักษาอำนาจร่วมกันมาในอดีต และได้รับคำสั่งให้โอนมาดำรงตำแหน่งสำคัญดังกล่าว อาทิ พล.ต.อ.หลวงอคุณเกษรวิธ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ มีส่วนร่วมในการกระทำรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๗๖ และปราบปรามกบฏบวรเดชในปีเดียวกัน ภายหลังจากฝ่ายปราบปรามกบฏสามารถรักษาสถานการณ์

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^{๕๖} การแต่งตั้งโยกย้ายตำรวจนั้นมีกันทั้งปี และไม่ค่อยมีหลักการและเหตุผลในการย้ายเท่าที่ควรจะเป็น คุรุยาละเอียก "การโยกย้ายตำรวจก็เป็นธุรกิจได้เหมือนกัน" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๖ (๑ สิงหาคม ๒๕๑๕): ๑๐, ๑๔.

ไว้ได้ จึงมีคำสั่งแต่งตั้ง พล.ต.หลวงอคุณเกษจรัส จากกองทัพบกโอนมาดำรงตำแหน่ง รองอธิบดีกรมตำรวจ^{๔๗} บุคคลที่สอง พล.ร.ต.สังวรณ์ สุวรรณชีพ นายทหารเรือและ รัชการ ธารวัตรใหญ่ทหาร บุคคลที่สามได้แก่ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นบุคคล ซึ่งร่วมในการกระทำรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๐ มาเป็นรองอธิบดีกรมตำรวจ โอน พ.ท. ละม้าย อุทยานานนท์ จากกองทัพบกมาเป็นนายตำรวจและดำรงตำแหน่งผู้บังคับการ ตำรวจสันติบาลในเวลาต่อมาการโอน พล.อ.ไสว ไสวแสนยากร ผู้ร่วมคณะปฏิวัติ พ.ศ. ๒๕๐๐ กับ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ มาเป็นอธิบดีกรมตำรวจ การโอน พล.จ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ จากทหารบกมาดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจ และการโอน พล.ท.วิฑูรย์ ยะสรวิสัย มาดำรงตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ

การโอนบุคคลเพื่อควบคุมกรมตำรวจ โดยเฉพาะตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ อาจสรุปได้ว่า ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ปรากฏ ว่ามีอธิบดีกรมตำรวจทั้งสิ้น ๑๕ คน โดยจำแนกลักษณะการดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ ได้ดังต่อไปนี้

๑. นักการเมืองหรือบุคคลที่นักการเมืองส่งมาดำรงตำแหน่งหรือรัชการอธิบดี กรมตำรวจเป็นการชั่วคราว

๑. พล.ร.ต.สังวรณ์ สุวรรณชีพ (พ.ศ.๒๔๘๕ - พ.ศ.๒๔๙๐)
๒. พล.ต.อ.ไสว ไสวแสนยากร (พ.ศ.๒๕๐๐ - พ.ศ.๒๕๐๑)
๓. จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ.๒๕๐๒ - พ.ศ.๒๕๐๖)
๔. จอมพล ประภาส จารุเสถียร (พ.ศ.๒๕๑๕ - พ.ศ.๒๕๑๖)
๕. พล.ต.อ.ประจวบ สุนทรวงูร (พ.ศ.๒๕๑๖ - พ.ศ.๒๕๑๘)

๒. บุคคลนักการเมือง (ถาวร)

๑. พล.ต.อ.หลวงอคุณเกษจรัส (พ.ศ.๒๔๗๕ - พ.ศ.๒๔๘๘)
๒. พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ (พ.ศ.๒๔๘๘ - พ.ศ.๒๕๐๐)

^{๔๗}พล.ต.ท.อนันต์ เสนาธิษฐ์ อ.คร.อินทราไชย, หน้า ๒๓ - ๒๔.

๓. พล.ต.อ.ประเสวีรุ รุจิรวงศ์ (พ.ศ.๒๕๐๓ - พ.ศ.๒๕๑๕)
 ๔. พล.ต.อ.มนตรีชัย พันธุ์คงชื่น (พ.ศ.๒๕๑๕ - พ.ศ.๒๕๒๔)

๓. อธิบดีกรมตำรวจที่เป็นนายตำรวจโดยอาชีพ

๑. พ.ต.อ.พระยามุเรศมฤคกิจ (พ.ศ.๒๔๗๕ - พ.ศ.๒๔๗๖)
 ๒. พ.ต.อ.พระยาอนุสรชุกรการ (พ.ศ.๒๔๗๖ - พ.ศ.๒๔๗๘)
 ๓. พล.ต.ท.พระรามอินทรา (พ.ศ.๒๔๘๘ - พ.ศ.๒๔๘๙)
 ๔. พล.ต.ท.พระพิจาวนพลกิจ (พ.ศ.๒๔๘๙ - พ.ศ.๒๔๘๙)
 ๕. พล.ต.อ.หลวงชาติตระการโกศล (พ.ศ.๒๔๙๐ - พ.ศ.๒๔๙๔)
 ๖. พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์ (พ.ศ.๒๕๑๔ - พ.ศ.๒๕๑๔)
 ๗. พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ (พ.ศ.๒๕๑๔ - พ.ศ.๒๕๑๙)
 ๘. พล.ต.อ.สุรพล จุลละพราหมณ์ (พ.ศ.๒๕๒๔ - พ.ศ.๒๕๒๕)
 ๙. พล.ต.อ.ณรงค์ มหานนท์ (พ.ศ.๒๕๒๕ - พ.ศ.๒๕๓๐)
 ๑๐. พล.ต.อ.เกา สารสิน (พ.ศ.๒๕๓๐ - ปัจจุบัน)

นอกจากนี้ถ้าจะพิจารณาถึงระยะเวลาของตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ ปรากฏว่านักการเมืองหรือบุคคลที่นักการเมืองส่งมาดำรงตำแหน่ง หรือรักษาการอธิบดีกรมตำรวจในระยะเวลาอันสั้น รวมระยะเวลาทั้งสิ้นได้ ๑๐ ปี เป็นนักการเมืองหรือบุคคลที่นักการเมืองส่งมาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจदार รวมระยะเวลาทั้งสิ้นได้ ๒๔ ปี และอธิบดีกรมตำรวจที่เป็นนายตำรวจโดยอาชีพรวมระยะเวลาทั้งสิ้น ๑๔ ปี

การโยกย้ายอธิบดีกรมตำรวจที่มีการเมืองหรือนักการเมืองเข้ามาแทรกแซงภายในกรมตำรวจ^{๔๔} ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ สมัยนั้น นายสมิคร สุนทรเวช ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ตามปกติการแต่งตั้งผู้บัญชาการภูธรและผู้บัญชาการนครบาลเป็นอำนาจของอธิบดีกรมตำรวจ แต่ นายสมิครฯ ได้ขอร้องว่าตนจะ

^{๔๔} สมภาษณ์ พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๓๑.

ขอเลือก ผู้การกำส้งพลคนใหม่เองและให้อธิบดีเลือกรองผู้การกำส้งพล แต่อธิบดีกรม
ตำรวจ พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ ไม่ได้ปฏิบัติตามที่นายสมัคร สุนทรเวช ขอร้อง อธิบดี
ตำรวจ พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ ถูกย้ายมาช่วยราชการกระทรวงมหาดไทย และนาย
สมัคร สุนทรเวช ก็ได้ประกาศแต่งตั้งอธิบดีกรมตำรวจคนใหม่คือ พล.ต.อ.มนต์ชัย
พันธุ์คงขึ้น เป็นอธิบดีกรมตำรวจแทนโดยประกาศข่าวทางทีวีตอน ๒ ทุ่ม และโยกย้ายเปลี่ยน
ตำแหน่งสำคัญ ๑๗ ตำแหน่ง หลังจากนายสมัครได้ประกาศย้ายอธิบดี พล.ต.อ.ศรีสุข
มหินทรเทพ พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และประธานสภาที่
ปรึกษานายกรัฐมนตรี หัวหน้าคณะปฏิรูป ได้ขอตัว พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ มาช่วย
ราชการที่กระทรวงกลาโหม โดย พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ ได้ให้เหตุผลว่า พล.ต.อ.ศรีสุข
มหินทรเทพ เป็นหนึ่งใน ๒๔ คน ที่อยู่ในสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี การแต่งตั้งโยกย้าย
อธิบดีกรมตำรวจซึ่งบางครั้งก็เป็นเรื่องที่นักการเมืองก็ต้องเกรงกลัวเหมือนกันถ้าอธิบดีกรม
ตำรวจผู้นั้นก็มีอิทธิพลของทหารให้ความสนับสนุนอยู่ด้วยทั้ง เช่นกรณีของอธิบดีกรมตำรวจ
พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ^{๔๘}

การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจอันเกี่ยวข้องกับการเมือง

บทบาทและหน้าที่สำคัญของกรมตำรวจไทย สามารถพิจารณาแบ่งแยกหน้าที่
สำคัญ ๆ ออกเป็น ๒ ประเด็นใหญ่ ๆ

๑. การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม คุ้มครองชีวิตทรัพย์สินและเสรีภาพ
ของประชาชน^{๔๙}

^{๔๘}สมัคร สุนทรเวช, เรื่องไม่ยากเฒ่า (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตร
สัมพันธ์ ๒๕๓๐) หน้า ๑๐๑ - ๑๐๗.

^{๔๙}A.C. Germann, Frank D. Day, and Robert R.J. Gallabi,
Introduction to Law Enforcement (Springfield, Illinois: Charles C.
Thomas Publisher, 1963), p. 25.

๒. การเสริมความมั่นคงแก่รัฐ ค่าเนิการปกครองประเทศให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย^{๕๑}

การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม คุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินและเสรีภาพของประชาชน กรมตำรวจตระหนักถึงภารกิจสำคัญของตำรวจในการป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมีการดำเนินการตามมาตรการที่ได้วางไว้อย่างรัดกุมและต่อเนื่อง เพื่อระมัดระวังภัยพิบัติต่าง ๆ ด้วยความไม่ประมาทและระลึกต่อความรับผิดชอบ จึงได้มีการเตรียมพร้อมในก้านกำลังเจ้าหน้าที่อาวรุยุทธ์โธปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร ยวดยานพาหนะ และเครื่องมืออุปกรณ์ให้พอเหมาะกับหน้าที่และความจำเป็นที่ต้องใช้ โดยคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของแต่ละท้องที่ มีการจัดกำลังตรวจเริ่มแต่พลเคินเท้า ตรวจตราพื้นที่ตลอดเวลาแม้ในยามค่ำคืน ส่วนการติดต่สื่อสารระหว่างหน่วยมีความสำคัญ จึงต้องใช้วิทยุสื่อสาร เพื่อทราบและจัดกำลังเจ้าหน้าที่ไปยังที่เกิดเหตุได้ทันเวลา เพื่อเข้าปราบปรามและระงับเหตุร้าย นอกจากการปฏิบัติการปราบปรามอาชญากรรมตามปกติแล้ว กรมตำรวจมีหน่วยงานทางก้านวิชาการและการวางแผน เพื่อรวบรวมข้อมูลและสถิติอาชญากรรมในการวางแผนปราบปรามและลดอาชญากรรม ซึ่งเกิดจากปัญหาของสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ผันผวน^{๕๒}

การปฏิบัติงานของกรมตำรวจในก้านความปลอดภัยเกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สิน กระทรวงมหาดไทยได้ชี้แจงเกี่ยวกับคดี การปราบปรามของกรมตำรวจทุกวันนี้ที่กระทำมีภาระอันหนักหน่วง โดยกล่าวว่าสภาวะปกติตามเกณฑ์คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน มีตัวเลขว่าทุกหนึ่งแสนคนจะต้องมีผู้ถูกประทุษร้ายต่อทรัพย์สินประมาณ ๕๐ คน และทุกหนึ่งแสนจะมีผู้ถูกประทุษร้ายต่อร่างกายเสียชีวิตไม่เกิน ๓๐ คน ซึ่งกระทรวงมหาดไทยเองก็ได้พยายาม

^{๕๑} พ.ศ.อ.นิพนธ์ บุญยพุกณะ "การบริหารงานตำรวจ" (ตำราประกอบคำบรรยาย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๖๕ - ๖๖.

^{๕๒} กรมตำรวจ, บทบาทของตำรวจ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ๒๕๓๐), ๖๘.

ที่จะป้องกันปราบปรามให้สถิติต่าง ๆ ลดต่ำลงกว่าอัตราปกติ^{๕๓} จากการติดตามสถิติคดี
 ช่มชู้นกระทำชำเรา ตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ - ๒๕๒๕ มี ๔,๕๐๔ ราย เฉลี่ย ๒,๒๒๗ รายต่อปี
 หรือ ๑.๔๕ รายต่อเดือน หรือ ๖ รายต่อวัน หรือ ๑ รายต่อ ๔ ชั่วโมง และในปี ๒๕๒๗
 มีคดีเพิ่มขึ้นเป็น ๒,๖๖๓ ราย อย่างไรก็ตามตัวเลขนี้ยังไม่รวมผู้ที่ไม่ไปแจ้งความอีกเป็น
 จำนวนมาก

สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่มีอิทธิพลการเมืองเข้ามามีบทบาท เหตุการณ์
 ที่สร้างความลำบากยุ่งยากในใจการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากคู่อริในนั้นมีอิทธิพลทางการเมือง
 คือเป็นหลานสาวรัฐมนตรี สัมพันธ์ ทองสมัคร และอีกฝ่ายเป็นข้าราชการซึ่งเป็นผู้พิพากษา
 จังหวัดสงขลา^{๕๔} ระหว่างเกิดเหตุได้มีใบปลิวเดือนเดือนเมืองโจมตี "สัมพันธ์"

^{๕๓}ดูรายละเอียด พันตำรวจโท ประเสริฐ จันทราพิพัฒน์ สารวัตรแผนก ๔
 กองกำกับการ ๑ กองบังคับการกองปราบปราม แดงสถิติการแจ้งความคดีช่มชู้นกระทำ
 ชำเรา สยามรัฐ ปีที่ ๓๗ ฉบับที่ ๑๒๔๑๒ (วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๐): ๓.

^{๕๔}เหตุการณ์ก่อนหน้าที่จะเกิดคดี คือการประคารมกันบริเวณหน้าโรงแรมไทย
 โฮเต็ล ถนนราชดำเนิน อ.เมืองนครศรีธรรมราช ระหว่างนายคำรงค์ศักดิ์ พงษ์สวัสดิ์
 ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสงขลา กับคู่อริสองหลานสาวรัฐมนตรี สัมพันธ์ ทองสมัคร น.ส.
 ระพีพรรณ กับ น.ส.ระพีพร ก้วยสาเหตุจากการจจรดขวางทางกัน และผู้พิพากษา ได้
 ตั้งข้อหาคำรวจว่าในวันเกิดเหตุ ตำรวจแทนที่จะตั้งตัวเป็นกลางกลับร่วมกับคู่อริของตน
 รุมขกตอยเอาอีก เจ้าของคดีนี้คือ ร.ต.ต.นิพนธ์ ปิติพร และตำรวจอีก ๖ นาย ร.ต.ต.
 พงษ์พัฒน์ สุขสวัสดิ์ ร.ต.ต.จำรัส ทองกระจ่าง ร.ต.ต.ประพนธ์ สุนทร ร.ต.ต.
 รุ่งโรจน์ อำนวยโยธิน จ.ส.ต.โชคชัย จิตรธรรม จ.ส.ต.สุรินทร์ เรื่องเมืองทอง
 อธิบดีกรมตำรวจได้ส่งย้ายตำรวจผู้เกี่ยวข้องกับคดีนี้ออกจากพื้นที่โดยด่วน ดูรายละเอียด
 "ผู้พิพากษาแจ้งจับตำรวจบ้าง" ไทยรัฐ (๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๐): ๑, ๒ "ผู้พิพากษาแฉ
 ถูกตำรวจข่ม" เกสินิวส์ (๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๐): ๑, ๒๐. "ย้ายด่วน ๒ ร.ต.ต.จับ
 ผู้พิพากษา" เกสินิวส์ (๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๐): ๑, ๒๐.

เหตุการณ์ช่วงแรกเป็นคดี นายคำรงค์ศักดิ์ พงษ์สวัสดิ์ ผู้พิพากษาหลังสวน กับ น.ส.ระพีพรรณ ทองสมัคร และ น.ส.ระพีพร ทองสมัคร ซึ่งเป็นคู่กรณีแต่มีผลกระทบคดีตรงที่คำรวจทั้ง ๗ นายได้กระทำการข่มขู่ต้องหา เป็นการกระทำเกินกว่าเหตุและไม่ให้ความเป็นธรรมแก่คน ปฏิบัติการในหน้าที่มีจิตใจเอียงเข้าหานักการเมือง ผู้พิพากษาหลังสวนจึงได้ตั้งข้อหาฟ้องคำรวจทั้ง ๗ คน ซึ่งคำรวจทั้ง ๗ คนโดยย้ายออกจากห้องที่โดยก่อน และ พ.ต.ท.เปี่ยมศักดิ์ สิงห์เคโซ รักษาการแทนผู้กำกับการ จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ถูกย้ายออกจากห้องที่คุ้ม พล.ต.อ.ณรงค์ มหานนท์ ได้ทำหนังสือขอมาต่อประธานศาลฎีกา และปลัดกระทรวงยุติธรรมด้วย^{๕๕} คดีนี้ได้ถือเป็นคดีตัวอย่างแก่คำรวจให้คำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ของคำรวจว่าจะต้องมีความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย จากคดีนี้ส่งผลให้อธิบดีกรมคำรวจได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่คำรวจปฏิบัติตามคำสั่ง ที่ ๓๘๒/๒๕๓๐ อย่างเคร่งครัด ซึ่งมีสาระสำคัญอยู่ในข้อ ๓ คือ การควบคุมตัวห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาเกินกว่าจำเป็น การควบคุมต้องคำนึงถึงข้อหา พฤติการณ์ความผิด สถานะของตัวบุคคลที่ถูกจับกุม สถานที่ถูกจับกุมหรือควบคุมประกอบกรดำเนินการดังกล่าว จะต้องได้ดุลยพินิจอย่างรอบคอบรวมทั้งการใช้เครื่องพันธนาการต่าง ๆ ควรใช้เหมาะสมและจำเป็น เพื่อป้องกันมิให้หลบหนีเท่านั้น ห้ามกระทำการใด ๆ ในลักษณะประจานผู้ต้องหาหรือแสดงความทารุณโดยปราศจากมนุษยธรรม ให้ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดเป็นผู้รับผิดชอบให้เจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติอย่าให้เกิดความเสียหายเป็นอันขาด ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ครั้งนี้จะเป็นความขัดแย้งของคู่กรณีซึ่งเป็นปัญหาเล็กน้อย แต่จะสะท้อนภาพพจน์ของการปฏิบัติงานของคำรวจ โดยเฉพาะในต่างจังหวัดนั้นควรจะมีการปรับปรุงการปฏิบัติงานในแง่การบริหารให้มีประสิทธิภาพที่ดีกว่านี้ เพื่อประชาชนจะได้รับความยุติธรรมจากคำรวจในกรณีต่าง ๆ ที่ปราศจากอิทธิพลทางการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๕๕} "จเรสอบเครียด ๗ คำรวจ - ๒ สาว คดีซึ่งผู้พิพากษา," ไทยรัฐ (๑๘ สิงหาคม ๒๕๓๐): ๑, ๒๐. "เมืองนครฯ ยิ่งตึงเครียด ไปรอยไปปลิวได้ 'สัมพันธ์' มติชน (๑๓ สิงหาคม ๒๕๓๐): ๑, ๑๖ "ออกใบปลิวเกลื่อนห้องเปรม ตาม ๒ สาวสอบเพิ่ม - อ.ตร.บ่นอูบ," เกสสินิวส์ (๑๓ สิงหาคม ๒๕๓๐): ๑, ๒๐. "พ้นจากการรักษาการ ผกก. 'เปรม' ไปเหตุวุ่นไม่มี," เกสสินิวส์ (๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๐): ๑, ๒๐.

เมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีปัญหาเนื่องจากระเบียบกฎเกณฑ์หรือกฎหมายที่ใช้อยู่ล้าสมัยไม่ทันกับความก้าวหน้าทางสังคมที่เกิดขึ้นใหม่ขึ้นเรื่อย ๆ เป็นเหตุให้ผู้หวังผลประโยชน์จากกฎหมายที่มีช่องว่างทำให้ตำรวจอาจจะมีการตีความผิดพลาดเป็นเหตุให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่บกพร่องไม่รอบคอบ เช่นกรณีคดี "เบนซ์แวน"^{๕๖} ซึ่งทำให้ตำรวจทั้งหมด ๖ นาย คือ พล.ต.ท.เสมอ กามาพงษ์ พล.ต.ต.บำรุง กาญจนวัฒน์, พล.ต.ต.สุวัฒน์ชัย ใจหาญ พล.ต.ต.วิชาน วรินทร์าคม พล.ต.ท.ผลึก สุวรรณเวช พล.ต.อ.สุเทพ สกตรักษ์ ต้องถูกลงโทษทางวินัยจากกรมตำรวจ

คดีเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นคดีที่มีการเมืองเข้ามาเกี่ยวพัน เพราะการสอบสวนการรวบรวมหลักฐานเป็นเรื่องยากมากและเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของประชาชนทำให้หนักใจ เพราะในคดีมีพระเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยคือ อภิตเจ้าคุณอนุคม และนอกจากนั้นแล้วยังมีข้าราชการประจำชั้นผู้ใหญ่เข้ามาเกี่ยวพันด้วยหลายคน^{๕๗} ซึ่งเจ้าของคดีคือ พล.ต.ต.ประยูร โกมารกุล ณ นคร "ได้กล่าวว่าการสอบสวนคดีนี้กว่าจะได้มาซึ่งพยานหลักฐานต่าง ๆ นี้เป็นเรื่องที่ลำบากมาก และต้องใช้ความรอบคอบ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระสงฆ์ซึ่งเป็นพระชั้นราช การที่จะทำอะไรไปนั้นเราต้องระมัดระวัง อย่างจับพระมานี้ก็ยังมีเสียงพูดว่าตำรวจสึกได้แล้วทำไมถึงไม่สึก"

คดีที่มีผู้มีอิทธิพลหนุนหลังอยู่ เช่น คดีที่เกิดจากมือปืนรับจ้างหรือวานฆ่า แล้วถ้าผู้ต้องหาที่จับได้ไม่ยอมสารภาพนั้นก็ เป็นคดีที่มีปัญหามากหนักใจแก่กรมตำรวจและเจ้าหน้าที่

^{๕๖} "คดี "เบนซ์แวน" ตร. ผิดเบาะ ๆ เฉลิม ไม่รามือปี อ.ตร. ถึงที่สุด,"

สยามรัฐ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑๒๔๔๔ (วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๓๑), : ๑, ๑๖.

^{๕๗} "เป็คอก พล.ต.ต.ประยูร โกมารกุล ณ นคร," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๓๐ (๑๐ - ๑๖ มกราคม ๒๕๓๑): ๑๗ - ๒๐.

รับผิดชอบคดีนั้น อย่างเช่น คดีฆ่าโงง หัวปลิง^{๕๔}

จากสถิติตัวเลขบ่อนการพนันในพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร ของกองบัญชาการตำรวจนครบาลระบุว่า มีบ่อนเล็ก ๆ จำพวกบ่อนไฟอยู่ประมาณ ๒๐,๐๐๐ แห่ง สำหรับบ่อนขนาดใหญ่ ๑๐ กว่าแห่งมีเงินหมุนเวียนคืนละนับล้านบาท และบางแห่งก็ไ้ปราบปรามไปแล้ว ปอ ประตูน้า, ชัช เต่าปูน บ่อนตีปลาหมึก, บ่อนเอ็กเชกคิวทีฟคอนโคมีเนียมของอมร กาเล็กซี บ่อนถวิล สุขุมวิท ๑๐๑ บ่อนเป่าละเลศ ซอยพญานาค บ่อน เล้งซอนแก่น" ตั้งอยู่ในท้องที่ สน.มุกคโล บ่อนฮั่วเต็ก ท้องที่ สน.พลับพลาไชย บ่อนเวกัส ย่านประชาชื่น บ่อนเงินวล ผังชนบุรี, บ่อนแจ้แกง, บ่อนบางพลัด, บ่อนฮองเฮา, การปราบปรามบ่อนนั้นเป็นเรื่องยากเพราะบางครั้งสาร วัตรในท้องที่มีการรับสินบนจากบ่อนนโยบายของกรมตำรวจยุคใหม่จึงใช้หน่วยเฉพาะกิจกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง โดยใช้อำนาจหลักจากสันติบาลและตำรวจท้องที่ในการจับกุม^{๕๕} จะพบว่าภาระกิจของตำรวจนั้นมีมากมายเหลือคณานับและบางครั้งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจับกุมและบางครั้งก็จะเกิดการชกแย้งกันระหว่างตำรวจในท้องที่กับตำรวจกองบัญชาการสอบสวนกลาง ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่เป็นปัจจัยภายในองค์การตำรวจเอง

การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจนั้นมีส่วนสัมพันธ์กับการเมืองโดยตรงขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาล การปกครองของรัฐบาล พล.อ.เปรมฯ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๓ - ๒๕๒๕ รัฐบาลได้แถลงนโยบายการบริหารงานไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการที่จะดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยจะพยายามป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้ลดลงและรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม รวมทั้งการเน้นนโยบายปราบทุจริตประพฤติกมิชอบในวง

^{๕๔}"สงคราม จับบ่อน นครบาล - สอบสวนกลาง ระวังยุทธการตีเมืองขึ้น," มติชนสุดสัปดาห์ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓๘๒ (๖ มีนาคม ๒๕๓๑): ๘ - ๑๑.

^{๕๕}"สงคราม จับบ่อน นครบาล - สอบสวนกลาง ระวังยุทธการตีเมืองขึ้น," มติชนสุดสัปดาห์ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓๘๒ (๖ มีนาคม ๒๕๓๑): ๘ - ๑๑.

ราชการอย่างเฉียบขาด ทั้งจะชงักข้าราชการที่ทุจริตประพฤติมิชอบและไร้สมรรถภาพออกจากราชการ^{๖๐} การปฏิบัติงานของตำรวจก็ได้ดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับแนวทางของรัฐบาลที่ได้กำหนดไว้ซึ่งที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าการดำเนินงานของตำรวจที่นอกจากปราบปรามป้องกันอาชญากรรมแล้วยังมุ่งที่จะปราบปรามข้าราชการที่ทุจริตประพฤติมิชอบ

การปฏิบัติงานในด้านการรักษาความมั่นคงของชาติ มีตำรวจสันติบาลรับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรง ในช่วงแรก ๆ นั้นสันติบาลไม่ได้มีบทบาทในด้านการรักษาความมั่นคงโดยตรง จะสืบสวนเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรมเสียเป็นส่วนใหญ่ เติมเรียกตำรวจสันติบาลว่าโปลิสมีค ต่อมาได้พัฒนาเป็นตำรวจสันติบาล^{๖๑} สำหรับบทบาทสำคัญของตำรวจสันติบาลในช่วงหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ตำรวจสันติบาลช่วงนั้นต้องเผชิญกับปัญหาทางการเมือง ทั้งนี้เพราะ พล.ต.ท. พระอชิรเดชประกาศ (หลุย จาติกวณิช) ซึ่งเป็นอธิบดีกรมตำรวจ ขณะนั้นถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ชักใยในกลุ่มราชวงศ์ เมื่อคณะราษฎรทำการปฏิวัติสำเร็จจึงได้ทำการปลด พล.ต.ท. พระยาอชิรเดชประกาศ ออกจากตำแหน่งและได้ทำการแต่งตั้ง พ.ต.อ.พระยาอนุสรณ์ชุกรการ (จ่าง วิจารณ์พุกกะ) เข้าเป็นอธิบดีกรมตำรวจ และได้แต่งตั้ง พันตรีหลวงอคุณเกษจรวิธ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของหลวงพิบูลสงคราม มาเป็นรองอธิบดี พร้อมกับแต่งตั้งยศให้เป็นพันตำรวจโท นอกจากนี้ยังได้มีการโยกย้ายนายทหารมาเป็นตำรวจอย่างมากมาย โดยอ้างว่าเพื่อความรวดเร็วและแน่นอนในการหาหลักฐาน การสอบสวนจับกุมผู้ที่คึกคกฏ^{๖๒} มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า การเข้ามาดำรงตำแหน่งของ พล.ต.หลวงอคุณเกษจรวิธนั้นที่แท้จริงก็เพื่อการ

^{๖๐}"๒ ปีของเปรม," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๕๐ (วันอาทิตย์ที่ ๒๐ - ๒๖ มีนาคม ๒๕๓๑): ๗.

^{๖๑}พ.ต.ท.อารักษ์ รามโกมุท "ตำรวจไทยเมื่อ ๒๐๐ ปีก่อน," ตำรวจสัมพันธ์ (๓๐ เมษายน ๒๕๒๕), หน้า ๑๐ - ๑๘.

^{๖๒}พ.ต.ท.อนันต์ เสนาชนันท์, อ.ดร.อินทราย (พระนคร: สำนักพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๑๗), หน้า ๒๓.

เข้ามาควบคุมกรมตำรวจนั่นเอง เพราะอำนาจที่แท้จริงมีใ้คอยู่ที่อธิบดีกรมตำรวจ แต่อยู่ที่รองอธิบดีกรมตำรวจ ก็จะเห็นได้จากกรณีที่อธิบดีกรมตำรวจต้องทำบันทึกเสนอต่อรองอธิบดีฯ โดยระบุว่า "เสนอรองอธิบดีเพื่อทราบ"^{๒๓}

การเข้ามาใช้อำนาจของทหารในกรมตำรวจดังกล่าวทำให้กรมตำรวจขาดเอกภาพในการบังคับบัญชา ขาดความมีอิสระ (autonomy) โดยเฉพาะตำรวจสันติบาลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเสถียรภาพทางการเมืองโดยตรง ได้ตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองที่ขึ้นมาใช้อำนาจ เพื่อปราบปรามผู้ทำตัวเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล และผู้ที่ถูกสงสัยว่าจะจะเป็นภัยต่อรัฐบาล หลักฐานเชิงประจักษ์ได้ปรากฏอย่างเด่นชัดในช่วงระยะเวลาที่ พล.ต.อ.หลวงอภุชเษจรัส ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ (๒๕๓๕-๒๕๔๔) ปรากฏว่าได้มีการประชุมปรึกษาระหว่าง พล.อ.พหลา นายกรัฐมนตรี พล.อ.หลวงพิบูลสงคราม และหลวงอภุชเษจรัส กับนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ๗ ที่ทำการสันติบาลหลายครั้งหลายหน ต่อมาหลวงอภุชเษจรัส ได้มีคำสั่งให้ตำรวจสันติบาลและตำรวจท้องที่ในเขตพระนครและธนบุรี เตรียมพร้อม ในเช้าวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๑^{๒๔} กรมตำรวจได้ส่งเตรียมหน่วยคอมมานโด และกองตำรวจสันติบาล รวมกำลังนายตำรวจและนายสิบตำรวจประมาณ ๑๐๐ คน พร้อมอาวุธครบมือ เพื่อออกแยกย้ายทำการจับกุมผู้ต้องสงสัย^{๒๕} และในวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๑ กรมตำรวจโดยสันติบาลได้เริ่มปฏิบัติการจับกุมผู้ต้องสงสัยร่วมมือกันเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล^{๒๖} ผู้ที่ถูกจับกุมได้แก่ พลโทพระยา เทพหัสดิน พระยาอุคมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ พระวุฒิกากรภักดิ์

^{๒๓} ไทน้อย (นามแฝง), ประสบการณ์ ๓๕ ปี ระบอบประชาธิปไตย (พระนคร: แพร่พิทยา, ๒๕๐๔), หน้า ๕.

^{๒๔} พายัพ โรจนวิภาค, ยุคหมิ่น (สมุทรปราการ: สำนักพิมพ์สอ เสถบุตร ๒๕๑๕), หน้า ๒๗.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

^{๒๖} ประณต นันทิยะกุล, "ปกิณกะการเมือง," การเมืองและสังคม (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕), หน้า ๔๐๕ - ๔๑๐.

ร.อ.หลวงภักดีภูมิวิภาค ร.ท.เผ่าพงศ์ เทพหัสดินฯ ^{๒๗} พ.อ.พระสิทธิ
 เรืองเกษพล พ.ท.พระสุวรรณชิต นายมังกร สามเสน ^{๒๗} นอกจากนั้นยังได้มีการจับกุม
 หลวงสงครามวิจารณ์ ร.ท.ณ เณร ตาละลักษณ ร.อ.ขุนคลังพลพพท์ และ ร.ท.อ.น้อย
 เทวคุปต์ เป็นต้น ^{๒๘} ทั้งหมดถูกกล่าวหาว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่คิดก่อการไม่สงบแก่ชาติและคิด
 ประทุษร้ายต่อชีวิตสมาชิกสำคัญ ๆ แห่งรัฐบาล ^{๒๙} ตำรวจสันติบาลคุมตัวไว้ที่กองตำรวจ
 สันติบาล ห้ามเยี่ยมและห้ามประกัน การจับกุมครั้งใหม่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อบุคคลทั้งหมด
 ๕๑ คน ในข้อหาเป็นกบฏต่อรัฐบาลครั้งนี้ ^{๓๐} ตำรวจสันติบาลได้มีบทบาทเกี่ยวข้องมาโดย
 ตลอดในการสอดแนม ค้นหาหลักฐาน ตลอดจนจนถึงการเข้าจับกุมผู้ต้องหาและภายหลังจากจับ
 กุมครั้งใหญ่แล้ว พ.อ.พระยาพหลฯ ก็ได้มอบหมายให้อธิบดีกรมตำรวจสั่งการให้ตำรวจ
 สันติบาลของตำรวจสันติบาลในช่วงนี้ไต่ถาม การจับกุมผู้มีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ตาม
 พ.ร.บ.คอมมิวนิสต์ ๒๔๗๖ และ พ.ร.บ.แก้ไขความผิดคอมมิวนิสต์ ๒๔๗๘ โดยได้ทำหน้าที่
 สืบสวนจับกุมชาวจีนผู้มีลักษณะส่อว่าจะจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ โดยสืบตามสหบาล
 กรรมกร โรงสี โรงเลื่อย และตามท่าเรือที่กรรมกรจีนทำงานอยู่ด้วย ^{๓๑}

ต่อมาในช่วงของ พล.ท.อ.เผ่า ศรียานนท์ ความเติบโตของกรมตำรวจได้
 พุ่งขึ้นถึงระดับสูงสุดเมื่อ พล.ท.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ
 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง และโฆษก
 รัฐบาลในสภาในเวลาเดียวกัน พล.ท.อ.เผ่า ศรียานนท์ เริ่มใช้อำนาจทางค่าน "ความ
 มั่นคงและสืบราชการลับ" ซึ่งปฏิบัติหน้าที่โดยตำรวจสันติบาลเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ด้วยเหตุผล

^{๒๗} สว่าง ลานเหลือ, ๓๗ ปี แห่งการปฏิวัติ, หน้า ๓๕ - ๓๖.

^{๒๘} พายัพ โรจนวิภาค, ยุคทมิฬ, หน้า ๓๗.

^{๒๙} ไทยน้อย, ประสพการณ์ ๓๔ ปี ระบอบประชาธิปไตย, หน้า ๒๕๖.

^{๓๐} สว่าง ลานเหลือ, ๓๗ ปี แห่งการปฏิวัติ, หน้า ๓๕.

^{๓๑} ธงชัย พึ่งกันไทย, "ลัทธิตคอมมิวนิสต์ ๒๔๖๓ - ๒๕๐๐" (วิทยานิพนธ์ปริญญา
 อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๒๐-๒๕.

เบื้องต้นที่อ้างว่าใช้ในการสอดส่องการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ในราชการพลเรือน แต่แท้จริงแล้วตำรวจสันติบาลได้ถูกใช้ไปปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบทางการเมือง และบุคคลที่ถูกสงสัยว่ากำลังต่อต้านรัฐบาลด้วย ตำรวจสันติบาลในยุค พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ปฏิบัติหน้าที่ในประเด็นสำคัญ ๔ ประการคือ ประการแรก การจับกุมผู้ถูกสงสัยว่ามีการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล ประการที่ ๒ สืบเสาะความเคลื่อนไหวของศัตรูทางการเมืองของรัฐบาล ประการที่ ๓ สืบสวนและจับกุมผู้มีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และประการที่ ๔ ถูกใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ลับ บทบาทของตำรวจสันติบาลในช่วงนี้ถูกมองเป็นไปในเชิงลบ แม้กระทั่งในสมัยของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพล ถนอม กิตติขจร ตำรวจสันติบาลได้เป็นกลไกรักษาอำนาจของผู้นำทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญการปกครองประเทศ ฉบับวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๐๒ ระบุให้อำนาจอธิปไตยทั้งทางนิติบัญญัติ, บริหารและตุลาการ รวมอยู่ที่นายกรัฐมนตรี โดยเฉพาะมาตรา ๑๗ ได้ให้อำนาจหน้าที่แก่นายกรัฐมนตรีในการวินิจฉัยสั่งการทุกประการเพื่อความมั่นคงของรัฐ โดยมีตำรวจเป็นกลไกสำคัญในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำสั่งนั้น ๆ

ตำรวจสันติบาลในยุคนี้มีบทบาทในการกวาดล้างอันธพาล จับกุมผู้ต้องสงสัยที่จะมี "การกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายชาติ" และกวาดล้างศัตรูทางการเมืองของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ รวมทั้งจับกุมนักหนังสือพิมพ์ที่มีความคิดเห็นและเสนอข่าวสารขัดแย้งกับความเห็นของคณะรัฐบาล อาทิเช่น นายสวัสดิ์ ศันตสุข เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๐๕ และการจับกุมการแจกใบปลิวของพระภิกษุวัชรจักรวรรดิราชาวาส โดยมี พ.ต.อ.ชลอ อุทกภาธร เป็นหัวหน้า^{๗๒}

ในช่วงนี้ตำรวจสันติบาลปฏิบัติงานอันเกี่ยวเนื่องกับการสอดส่องจับกุมผู้ต้องสงสัยว่ามีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์มากที่สุด รวมทั้งฝ่ายค่านทางการเมืองที่ถูกกล่าวหาว่า ผกใฝ่ในสหรัศคอมมิวนิสต์ด้วย^{๗๓} เช่น การจับกุม นายครอง จันทวงค์ นายทองพันธ์

^{๗๒}สิริวุฒิ หงษ์พานิช, ตำรวจกับการเมืองไทย, หน้า ๑๑๐.

^{๗๓}ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, การเมืองระบอบพ่อขุนอุปถัมภ์เผด็จการ, หน้า ๑๒๐-๑๒๓.

สุทธิมาตร ที่จังหวัดสกลนคร^{๓๔} นอกจากนั้นยังได้มีการจับกุมผู้ต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์อีกประมาณ ๔๐ คน ในบรรดาผู้ถูกจับกุมนี้มีทั้งนักการเมือง นักศึกษา นักหนังสือพิมพ์ และผู้นำกรรมกร^{๓๕}

วิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนเดือน ตุลาคม ๒๕๑๖ ในรูปแบบของการเดินขบวนประท้วง การต่อต้านรัฐบาล การเรียกร้องรัฐธรรมนูญ การแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ยังผลให้การปฏิบัติการกิจของตำรวจสันติบาลที่ต้องคอยติดตามความเคลื่อนไหวของบุคคลและคณะบุคคลที่ไม่ให้การสนับสนุนรัฐบาลเพิ่มมากขึ้น

จนกระทั่งถึงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๖ ได้เกิดคดีประวัติศาสตร์ซึ่งอยู่ในความทรงจำของตำรวจสันติบาลในช่วงต่อมากล่าวคือ กรณีที่นายธีรยุทธ บุญมี อดีตเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย พร้อมกับพวกได้แก่ นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร, นายบุญส่ง ชเลธร นายมนตรี จิงศิริอารักษ์ นายพนม สุวรรณพานิช, นายทวี หมี่นนิกร, นายวิชา ศัญหัท, นายธัญญา บุญชูธาราร, นายปรีดี บุญเชื้อ, นายชัยวัฒน์ สุวิชัย, นายบัณฑิต เอ็ง-นิลรัตน์, นายก้องเกียรติ คงคา, ได้ร่วมกันทำการแจกใบปลิวเพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญ โดยได้รับการสนับสนุนจากบุคคลสำคัญทางการเมืองและบุคคลสาขาอาชีพต่าง ๆ ประมาณ ๑๐๐ คน เจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาล โดยมิ พล.ต.ท.ชัย สุวรรณศรี เป็นผู้บังคับการตำรวจสันติบาลได้ทำการจับกุม นายธีรยุทธ บุญมี กับพวกดังกล่าวในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๖ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่กระทำด้วยความรวดเร็วฉับไว โดยตั้งข้อหาว่ามีพฤติกรรมเป็นกบฏล้มล้างรัฐบาลฝ่าฝืนประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔ และกระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์^{๓๖}

ศูนย์วิทยุทรพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๓๔}คมสรวรค์ มาตุคาม, ครอง จันทาวงศ์, เขาคือใคร (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๑๔๒ - ๒๐๖.

^{๓๕}สยามรัฐ ๒๑ ตุลาคม, ๒๕๐๑.

^{๓๖}สุธรรม แสงปทุม, ผมน่านเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม มาได้อย่างไร (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดาวหาง, ๒๕๒๒), หน้า ๕.

ผลของการจับกุมปัญญาชน นิสิต นักศึกษา ทำให้รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะตำรวจสันติบาลได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางและเป็นปัจจัยหนึ่งของมูลเหตุที่ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ ๑๔ - ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๖ ภายหลังจากที่วิกฤตการณ์นี้สิ้นสุดลง สถานภาพของตำรวจสันติบาลได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชน สื่อมวลชนและนักการเมืองว่า มีส่วนในการปราบปรามประชาชนที่เรียกร้องรัฐธรรมนูญในวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๖ ภาพพจน์ของตำรวจสันติบาล ในช่วงนี้เป็นไปในทางลบ ประชาชนมีความนึกคิดว่าการปฏิบัติหน้าที่ลับของตำรวจสันติบาลมีส่วนในการสร้างความน่าสะพึงกลัวให้กับประชาชนโดยทั่วไปด้วย

ต่อมาภายหลังปี ๒๕๑๖ ความรุนแรงทางการเมือง (political violence) ในลักษณะต่าง ๆ เช่น การเดินขบวน การประท้วง การนัดหยุดงาน การกล่าวไฮปาร์ค การกล่าวโจมตีรัฐบาล การวิพากษ์วิจารณ์ได้เกิดขึ้นทั่ว ตำรวจสันติบาลตกอยู่ในสถานะที่ลำบากในการปฏิบัติหน้าที่แม้จะสืบทราบจนได้ข้อมูลหรือพบการกระทำความผิดอันเกี่ยวข้องเนื่องกับการบ่อนทำลายชาติของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ตำรวจสันติบาลก็ไม่สามารถจะปฏิบัติภารกิจได้อย่างคล่องตัว เพราะเป็นช่วงที่สถานการณ์ทางการเมืองกำลังวุ่นวาย ความรุนแรงได้เกิดขึ้นเป็นลำดับ กลุ่มมวลชนจี้กตั้ง เช่น กลุ่มกระหิงแคง กลุ่มนวมพล กลุ่มปิ่นสวรรค์ ๖๐ ลูกเสือชาวบ้าน ใ้ก่อความรุนแรงและเกิดปะทะกับนักศึกษาจนนักศึกษาได้รับบาดเจ็บ มีการขว้างปาระเบิดการลอบสังหาร (assasination) ผู้นำทางการเมืองในหมู่ของชาวนา ประชาชน เช่น การเสียชีวิตของ นายแสง รุ่งนิรันดรกุล, นายนิสิต จิ่งโสภณ, นายจินดา ศรีบุญเรือง นายปรีชา จันคานนท์ นายอมเรศ ไชยสะอาด และนายสนอง บุญโยทยาน เป็นต้น^{๓๓} การตายของบุคคลเหล่านี้เป็นไปอย่างลึกลับ เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะตำรวจสันติบาลไม่สามารถสืบสวนหาหลักฐานและแดงถึงสาเหตุการตายให้แก่ประชาชนได้ทราบอย่างชัดเจนได้ ประเด็นดังกล่าวนี้อาจเป็นมูลเหตุทำให้ประชาชนเคลือบแคลงสงสัยไม่พอใจพฤติกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะตำรวจสันติบาล จนกระทั่งเมื่อเกิดความรุนแรงเมื่อ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๘

^{๓๓} สุธรรม แสงปทุม, ผมน่านเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม มาได้อย่างไร? , หน้า ๕.

ภายหลังวิกฤตการณ์ทางการเมือง ๖ ตุลาคม ๒๕๑๔ รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้เข้าบริหารประเทศ การบริหารงานของรัฐบาลธานินทร์ มีลักษณะอนุรักษนิยมอย่างรุนแรง การปราบปรามคอมมิวนิสต์ การกวาดล้างนี้กระทำทั้งในค้ำับตัวบุคคล และเอกสาร นอกจากนั้นยังได้มีการควบคุมสื่อสารมวลชน ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบสิ่งพิมพ์ เรียกตัวบรรณาธิการต่าง ๆ มาตักเตือนและประกาศรายชื่อหนังสือพิมพ์ที่ตกอยู่ในข่ายสงสัยจะมีการกระทำอันเป็นผลร้ายต่อความมั่นคงของชาติ^{๓๘} และมีการปิดหนังสือพิมพ์ทั้งหมด ๒๒ ครั้ง ผลของการดำเนินนโยบายดังกล่าวก่อให้เกิดภาวะการไร้ความชอบธรรมของระบบอย่างรุนแรง ซึ่งทำให้นิสิต นักศึกษา ปัญญาชน เข้าร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ประมาณกันว่ามีความประมาณ ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ คน^{๓๙} พคท. ได้ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง จากการศึกษาของ กนก วงษ์ตระหง่าน ประมาณกันว่าในปี ๒๕๒๐ - ๒๕๒๑ พคท. สามารถขยายกิจกรรมออกไปถึง ๕๒ จังหวัด จาก ๓๑ จังหวัดที่เกี่ยว^{๔๐}

ผลจากการขยายตัวของ พคท. ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นอย่างมากมายและต่อเนื่องทั้งในทางเปิดเผยและทางลับ ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นเหล่านี้อาจนำไปสู่เหตุการณ์ไม่สงบ อันจะกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศได้และการเคลื่อนไหวส่วนหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวในการบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศนั้น ได้แก่ การเคลื่อนไหวของขบวนการคอมมิวนิสต์ นับ

^{๓๘}กมล สุขพานิช-ชินทปราบ และ สุจิต บุญบงการ, "ความรุนแรงทางการเมืองกับพัฒนาการทางการเมืองไทย." เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาพัฒนาการทางการเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมมาชิราช ๒๕๒๔), หน้า ๓๑๓ - ๓๑๖.

^{๓๙}"หนังสือพิมพ์กับรัฐบาลรบกันมาจาก ปว.๑๔ - ปว.๑๒," ปริทัศน์, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓๐ (วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๒๐) ๒๓ - ๒๔ และ "วิเคราะห์บทบาทหนังสือพิมพ์ในยุคปฏิรูป, อาทิตย์ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๒ (วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๒๐): ๔๔ - ๔๕.

^{๔๐}Kanok Wongtrangan, "The Revolutionary Strategy of the Communist Party of Thailand: Change and Persistence" in Armed Communist Movement in Southeast Asia (Singapore: Institute of Southeast Asia Studies, 1984), p. 4.

ว่าเป็นภัยที่อันตรายที่สุด เพราะขบวนการนี้เป็นขบวนการที่มีวัตถุประสงค์สุดท้าย คือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ไปสู่ระบอบสังคมนิยมที่มีอุดมการณ์คอมมิวนิสต์กลุ่มที่เป็นแกนหลักในการเคลื่อนไหวก็คือ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) โดยแทรกซึมเข้าไปจัดตั้งในวงกรรมกร นักเรียน นิสิต นักศึกษา นักการเมือง พรรคการเมือง สื่อมวลชนหรือแม้แต่ในวงราชการเองแล้ว พคท.ก็ใช้กลุ่มพลังเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เกิดความสับสนปั่นป่วนขึ้นมาให้เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายตน^{๔๑}

การขยายกิจกรรมของ พคท.ที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางส่งผลกระทบต่อหน่วยที่ต้องสืบทราบความเคลื่อนไหวของ พคท.นั่นคือ ตำรวจสันติบาล ซึ่งต้องเพิ่มความระมัดระวังในการสืบความเคลื่อนไหว และจะต้องมีความตื่นตัว ป้องกันเหตุร้ายให้ทันทุกสถานการณ์เพื่อระงับเหตุแห่งการก่อความไม่สงบให้ทันทั่ว^{๔๒} ซึ่งได้รับมอบหมายหน้าที่เกี่ยวกับการติดตามความเคลื่อนไหวและวางมาตรการต่อต้านการกระทำผิดต่อความมั่นคงของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์^{๔๓} โดยเฉพาะการทำหน้าที่ติดตามวิธีการดำเนินการและแนวโน้มการเคลื่อนไหวของ พคท.ที่มุ่งกระทำต่อบุคคล คณะบุคคล องค์กรทางการเมืองและองค์กรมวลชนอื่น ๆ มาวิเคราะห์เพื่อประกอบในการประเมินสถานการณ์ติดต่oprสานงานร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางมาตรการ

^{๔๑} ปรคคฺฤเอกสกรปรกรอบคํำบรยรยรื่อง "การข่วการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์และการป้องกันปรยปรมการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์" (เอกสกรฮักโรเนียร), หน้า ๑ - ๒๕.

^{๔๒} เอกสกรปรกรอบการฝีกอบรมข่วราชการคํำบรยสันติบาล หลักสุตรการเอารชนะคอมมิวนิสต์ชั้นก่วหน้าสำหรับข่วราชการคํำบรยชั้นสัญญาบัตร ๑๖ - ๒๗ กันยายน ๒๕๒๔," หน้า ๒ - ๓.

^{๔๓} กองบัญชาการคํำบรยสอบสวนกลาง, คํำสั่งที่ ๑๓๔/๒๕๒๐ รื่องก่วหนดหน้าที่การงานของคํำบรยสันติบาล, ลงวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๒๐, หน้า ๑.

ป้องกันและต่อต้านการแทรกซึมบ่อนทำลายของคอมมิวนิสต์^{๔๔}

การปฏิบัติงานทางการเมืองของตำรวจสันติบาลดังกล่าวเบื้องต้นได้ชี้ให้เห็นถึงภารกิจของตำรวจสันติบาลว่าเป็นงานด้านการข่าวกรองการต่อต้านการข่าวกรองและการรักษาความปลอดภัยเพื่อความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะด้านการเมืองเป็นการปฏิบัติงานพิเศษต้องการผลการสืบสวนที่รวดเร็วทันเวลา เพื่อกรมตำรวจและรัฐบาลจะสามารถนำไปใช้พิจารณาแก้ไขปัญหาค่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้นได้อย่างทันที่ เป็นงานที่จำเป็นจะต้องติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมืองในเกือบทุกด้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสนอให้กรมตำรวจและรัฐบาลทราบ

ต่อมาเมื่อรัฐบาลและ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ประกาศใช้นโยบายทางการเมืองนำการทหาร ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๖๖/๒๕๒๓ และ ๖๕/๒๕๒๕^{๔๕} ผลของคำสั่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในค่านโยบายและยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์อย่างสิ้นรากฐาน ซึ่งนับยอมส่งผลกระทบต่อการทำงานของตำรวจสันติบาลโดยตรง เนื่องจากมีหน้าที่สืบความเคลื่อนไหวของ พคท. เพื่อรองรับนโยบายการเมืองนำการทหาร ผู้บังคับบัญชาระดับสูงในหน่วยสันติบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของนโยบายการเมืองนำการทหาร ๖๖/๒๕๒๓ และ ๖๕/๒๕๒๕ ซึ่งมีเนื้อความเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ทั้งนี้กองบังคับการตำรวจสันติบาลได้จัดให้มีการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจสันติบาลตามหลักสูตร "การต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับข้าราชการตำรวจชั้นประทวน" และการอบรมตามหลักสูตร

^{๔๔} กองตำรวจสันติบาล กรมตำรวจ, "เอกสารประกอบการบรรยายสรุปเรื่องในโอกาส พล.ต.อ.ณรงค์ มหานนท์ อ.ตร.และคณะตรวจเยี่ยมกองตำรวจสันติบาล" เมื่อ ๒ กุมภาพันธ์, ๒๕๒๖: (เอกสารอักษรสำนวน).

^{๔๕} โปรกฤษฏ์คำบรรยายและคำให้สัมภาษณ์ของ พลโท ชวลิต ยงใจยุทธ ๒๕๒๓ - ๒๕๒๔ (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศ.ส.,ม.ป.ป.), และข่าวแหล่งนโยบายกองทัพ (กรุงเทพมหานคร ม.ป.ท., ม.ป.ป.)

"การต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ขั้นก้าวหน้า" สำหรับข้าราชการชั้นสัญญาบัตร^{๔๖} ขึ้น
จำนวนหลายรุ่นและมีลักษณะต่อเนื่องถาวร

การดำเนินการตำรวจสันติบาลในเบื้องต้นได้ชี้ให้เห็นถึงความเข้าใจก่อนโยกย้าย
การเมืองนำการทหารตามนโยบาย ๒๖/๒๕๒๓ เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะตำรวจสันติบาล
เป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชน การปฏิบัติการทางการเมืองทั้งมวลมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิและ
เสรีภาพของประชาชนอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ถ้าตำรวจสันติบาลได้ใช้หลักการและวิธีทาง
ประชาธิปไตยในการปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องแล้ว นั้นย่อมเป็นการลดเงื่อนไข
ของการขยายตัวของ พคท. และที่สำคัญคือ ตำรวจสันติบาลจะไม่ตกเป็น "แนวร่วมมุ่มกลับ
ของ พคท."^{๔๗}

จึงกล่าวได้ว่า ตำรวจสันติบาลในช่วงนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอย่างมาก
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ความคิดและการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสันติบาล ซึ่งจะพบว่ามี
การพัฒนาไปในแนวทางที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมและนโยบาย ๒๖/๒๕๒๓
ของรัฐบาล ซึ่งมีเจตจำนงในการส่งเสริมระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตย ตำรวจ
สันติบาลในฐานะกลไกของรัฐส่วนหนึ่งก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์อย่างเกินชั้

^{๔๖} เอกสารโครงการฝึกอบรมตำรวจสันติบาล ๒ กันยายน ๒๕๒๔ (เอกสารชั้
สำเนา).

^{๔๗} คำว่า "แนวร่วมมุ่มกลับ" นี้ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เสนาธิการทหารบก
ได้อธิบายว่าหมายถึง นายทุน ข้าราชการ หรือผู้กั้ชู้กรีกที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ได้ใช้อำนาจ
หน้าที่ของตนเองสิทธิเสรีภาพของประชาชน กดั้ประชาชน คิดว่าคงมีความคิดไม่
เหมือนคนหรือชั้แย้งกับคนเป็นคอมมิวนิสต์ ใครพูดประชาธิปไตยก็เหมาะว่าเป็นคอมมิวนิสต์
ปรามปรามประชาชนเดินขบวนเรียกร้องความเป็นธรรมก็หาว่าก่อความไม่สงบ เป็นแนวร่วม
คอมมิวนิสต์ จั้การปรามปรามจับกุมคุมขัง ประชาชนทนไม่ได้ก็หนีเข้าป่าจับอาวุธต่อสู้กับเจ้า
หน้าที่มากขึ้น ถ้าสังรบของ พคท. ก็แข็งแรงมากขึ้น ชวลิต ยงใจยุทธ (พล.อ.) คำบรรยาย
และคำให้สัมภาษณ์ของ พลโท ชวลิต ยงใจยุทธ ๒๕๒๓ - ๒๕๒๔, หน้า ๒๕๒.

ซึ่งถ้าตำรวจสันติบาลได้นำเจตนารมณ์นี้ไปใช้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอแล้ว ก็เป็นที่คาด
หวังได้ว่าประชาชนชาวไทยจะได้รับการคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองอย่าง
มั่นคง

การปฏิบัติงานทางด้านความมั่นคงของชาติซึ่งตำรวจสันติบาลนั้นจะเป็นผู้รับผิดชอบ
ขอบภารกิจนี้เป็นส่วนใหญ่ การปฏิบัติงานตำรวจสันติบาลนั้นเกี่ยวพันกับการเมืองโดยตรง
ภารกิจแต่ละช่วงนั้นมีความแตกต่างกันตั้งแต่ ๒ ตุลาคม ๒๕๑๕ ภารกิจหลักปราบปรามผู้มี
จิตใจฝักใฝ่คอมมิวนิสต์ แนวร่วมพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอย่างรุนแรง แต่ต่อมา
ในสมัยรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประกาศใช้นโยบาย ๒๒/๒๕๒๓, ๒๒/๒๕๒๕
แนวทางของตำรวจสันติบาลก็ได้พัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับประชาธิปไตยมากขึ้น เช่นในการ
ฝึกอบรมตำรวจชั้นสัญญาบัตร มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การฝึกอบรม ปรับปรุงเนื้อหาให้
สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ พร้อมทั้งได้ปรับปรุงภารกิจและหน้าที่เพื่อความพร้อมในการ
ปฏิบัติการอย่างสมบูรณ์^{๔๔}

กรณีตัวอย่างของการแต่งตั้งโยกย้ายของกรมตำรวจที่มีอิทธิพลทางการเมืองเข้า
มาหนุนหลังอยู่เป็นปัญหาการแต่งตั้งโยกย้ายตำรวจใน ปี ๒๕๓๐ กรณีของการโยกย้าย
ครั้งนี้เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างผู้ว่า ร.ต.สุกรี วัชรศรีทอง ผู้ว่านครศรีธรรมราช กับ
ผู้กำกับการจังหวัดนครศรีธรรมราช^{๔๕} พ.ต.อ.สรรเพชญ์ ชรรมาชิกุล รัฐมนตรีกระทรวง
มหาดไทยใช้อำนาจและอิทธิพลในการบรรจุแต่งตั้ง โยกย้าย โดย พล.อ.ประจวบ สุนทราง-
กูร ได้มีคำสั่งย้ายควนภายใน ๓ วัน^{๔๖} ก่อนหน้าที่จะมีข่าวโยกย้ายสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ศูนย์วิทยุตำรวจ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๔๔} เอกสารโครงการฝึกอบรมตำรวจสันติบาล ๒ กันยายน ๒๕๒๔ (เอกสารหลัก
สำเนา)

^{๔๕} "ย้อนรอยขัดแย้งสุกรี - สรรเพชญ์ ปิศาจสงครามตัวแทนเมืองคอน" มติชน
สุดสัปดาห์ ๗ (๓๑ พฤษภาคม ๒๕๓๐): ๕.

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๖.

พรรคประชาธิปัตย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พยายามลอบมืออย่างเต็มที่ไม่ให้มีการย้าย พ.ต.อ.สรรเพชญ์ฯ และถึงแม้ว่าจะมีการย้ายผู้กำกับคนนี้ออกจากพื้นที่แล้วก็ตาม นายสัมพันธ์ ทองสมัคร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการยังประกาศว่าจะย้าย พ.ต.อ.สรรเพชญ์ฯ กลับเข้ามาประจำจังหวัดนครศรีธรรมราชให้ได้ แสดงให้เห็นว่าการเมืองนั้นแทรกอยู่ในการแต่งตั้งโยกย้ายของตำรวจ โดยเฉพาะจังหวัดที่เทียบเท่าหัวเมืองชั้นเอกของภาคใต้ คือ จังหวัดนครศรีธรรมราชด้วย เพราะเป็นจังหวัดที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดในบรรดา จังหวัดภาคใต้ มีจำนวนถึง ๕ คน และความขัดแย้งทางด้านการเมืองเดิมนั้นก็มีส่วนกำหนด กล่าวคือ ความขัดแย้งเดิม ร.ต.สุกรีฯ ในสมัยเป็นเจ้าจังหวัดนครศรีธรรมราช ราวปี ๒๕๑๒ สมัยนายสันต์ เอกมหาชัย ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งทราบกันดีว่านายสันต์ เป็นคนสนิทคนหนึ่งของ จอมพล ประภาส จารุเสถียร และในขณะนั้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมีนักการเมืองไฟแรง คนหนึ่งที่ก้าวขึ้นมามีบทบาทสูงคือ นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ สังกัดพรรคประชาธิปัตย์พาคพันกับ พรรคสหประชาไทยของ จอมพล ถนอม กิตติขจร อย่างเอาเป็นเอาตาย ความขัดแย้งระหว่าง นายสันต์กับนายสุรินทร์ ย่อมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในยุคทศภูมิการเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราช และความขัดแย้งทางการเมืองอันนี้ส่งผลกระทบเมื่อ ร.ต.สุกรี มาเป็นผู้ว่า นครศรีธรรมราช และได้ประกาศว่า "เราคือข้าราชการ เราไม่ใช่ข้าราชการ" อันหมายถึงการปฏิเสธที่จะไม่ยอมรับนักการเมืองในจังหวัดให้มาใช้อิทธิพลเหนือข้าราชการประจำ ส่วน พ.ต.อ.สรรเพชญ์ฯ เมื่อถูกย้ายมาอยู่จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น หวังว่าจะสามารถปราบอิทธิพลในจังหวัดให้ราบคาบได้ และได้รับการสนับสนุนอย่างออกนอกหน้าจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ ในด้านการปฏิบัติงานของ พ.ต.อ.สรรเพชญ์ฯ นั้น นโยบายการปราบปรามอาชญากรรมอย่างรุนแรงมีผลทำให้ปัญหาโจรผู้ร้ายลดลงอย่างเห็นได้ชัด แต่อีกด้านหนึ่งที่จะพิจารณาคือ วิธีการทำงานของ พ.ต.อ.สรรเพชญ์ฯ ที่ไม่ค่อยพึ่ง คำศักค้ำจากฝ่ายอื่นก็มีส่วนเสียดังกับต้องขัดแย้งกับผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนปัญหาอื่น ๆ เช่น เรื่องการสร้างหลักเมือง ปัญหา นโยบายการปราบปรามอาชญากรรม รวมถึงการแก้ไขปัญหาคความอดอยากแร้นแค้นของประชาชนในจังหวัด เป็นเพียงรูปธรรมย่อย ๆ เท่านั้นที่ถูกยกเอามาเป็นประเด็นโต้เถียงของทั้งสองฝ่าย ย่อมเป็นที่หนักใจในการปฏิบัติงานของตำรวจมิใช่น้อยในการที่ความขัดแย้งเดิมในจังหวัดก็มีอยู่แล้วด้วยอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาแทรก จากสภาพด้อยที่ด้อยอาศัยซึ่งกันและกันระหว่าง พ.ต.อ.สรรเพชญ์ฯ กับพรรคประชาธิปัตย์จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่าง พ.ต.อ.สรรเพชญ์ฯ ธรรมมาชิกอก กับ

นายสัมพันธ์ ทองสมัคร แห่งพรรคประชาธิปัตย์ จึงมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นละเอียดและ
 เชื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน

นอกจากกรณีดังกล่าวไปแล้ว ปัญหาการแต่งตั้ง โยกย้ายของกรมตำรวจเป็น
 ประจำทุกปีนั้นก็ปัญหามากมาย ดังเช่นการแต่งตั้งโยกย้ายประจำปี ๒๕๓๐ ได้มีกระแสข่าว
 ที่มีการแต่งตั้ง โยกย้าย นายตำรวจหลังการปลดเกษียณของอธิบดี พล.ต.อ.ณรงค์ มหานนท์
 การแต่งตั้งโยกย้ายนายตำรวจครั้งนี้ก็มีอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาแอบแฝงโดยที่มีการปรับ
 ปรงรายชื่อ การโยกย้ายแต่งตั้ง ๕๓ นายพลของกรมตำรวจ ซึ่งมีการแต่งตั้งมาถึง ๓ ครั้ง
 เพราะข่าวนี้ไต่ร่วก่อนการจะประกาศโยกย้ายจริง ซึ่ง พ.อ.ประจวบ สุนทรางกูร รัฐมนตรี
 ว่าการกระทรวงมหาดไทยกล่าวว่า "ข่าวร่ว" ทำให้รู้สึกเสียใจไม่พอใจต่อข่าวที่ร่วมาก
 ขอคำวินิจฉัยราชการตำรวจที่ออกมาให้สัมภาษณ์ ขณะที่ยังไม่มีคำสั่งแต่งตั้งเป็นทางการ การ
 จะเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าแล้วมาแสดงออกอย่างนี้ถือว่าไม่เหมาะสม^{๕๐} และการแต่งตั้ง
 ให้ พล.ต.ต.บุญชู รังกานนท์ ผู้บังคับการกองปราบ ให้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการประจำ
 สภาความมั่นคงแห่งชาติ โดยก้าวกระโดดจากผู้บังคับการพรรคขึ้นตำแหน่ง พล.ต.ท.ข้าม
 ตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้ใหญ่หลายคนไม่พอใจ ในขณะที่ประชุมก็
 มีกรรมการ ๕ ท่านไม่เห็นด้วย แต่ประธานที่ประชุมได้กล่าวตักเตือนว่า "มันเป็นความต้องการ
 ของท่านนายกฯ ผมอยากที่จะทราบว่าพวกเรามีความคิดเห็นอย่างไรกันบ้าง" หลายฝ่ายไม่

ศูนย์วิทยุตำรวจ

^{๕๐}ในการแต่งตั้งโยกย้ายตำรวจ ๕๓ คน ครั้งนี้ต่างก็มีอิทธิพลของนักการเมือง
 หนุนหลัง และกลุ่มนายทหาร จปร. รุ่น ๕ อีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มของลูกน้องที่ใกล้ชิดกับ พล.ต.อ.
 ณรงค์ มหานนท์ ทั้งสามกลุ่มนี้ต่างก็แย่งชิงตำแหน่งสำคัญ ๆ ในกรมตำรวจ กระจายละเอียด
 ได้จาก "ฉีกโฉมหน้า "บ้าง" ยุทธการเลื่อยเก้าอี้ "อ.ตร.", มติชนสุดสัปดาห์ ๗
 (๔ มีนาคม ๒๕๓๐): ๔ - ๕ "แฉเบื้องหลังพลิก บช.น.", มติชนสุดสัปดาห์ (๒๖ กรกฎาคม
 ๒๕๓๐): ๔. "บุญชู - แสวง 'ชิงคำ' ว่าที่ อ.ตร. หลังปี ๒๕๓๐," มติชนสุดสัปดาห์ ๗ (๒
 สิงหาคม ๒๕๓๐): ๖ - ๗.

พอใจกับคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) ว่าการแต่งตั้งโยกย้ายไม่ได้พิจารณา
 อย่างเป็นธรรม ต่อมา ร.ต.สุพจน์ ตั้งตระกูล ผู้แทนราษฎรจังหวัดเพชรบูรณ์ไต่ถามผู้คดีคว้น
 เรื่องการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจ เสนอต่อ นายชวน หลีกภัย ประธานสภาผู้แทน
 ราษฎร โดยในผู้คดีดังกล่าวได้ระบุว่า ตนเองมีความข้องใจเป็นอย่างมากว่าการแต่งตั้ง
 ตำรวจครั้งนี้มีความยุติธรรมหรือไม่ ทำไปตามหลักการบริหารประเทศหรือไม่

ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ส.ส.กรุงเทพมหานคร หัวหน้าพรรคมวลชน ได้เสนอ
 ทัศนคติต่อตำรวจครั้งนี้ "อยากจะทราบเรียนในฐานะที่เคยเป็นตำรวจมาก่อน และตอนนี้ได้
 มาเป็นผู้แทนราษฎร ผมก็มองกรมตำรวจว่าในขณะที่กรมตำรวจของเราได้พัฒนาไปมากขึ้น
 กว่าเดิม โดยพัฒนาไปหลายด้าน อยากจะทราบเรียนเรื่องที่ทันสมัยหน่อย คือเรื่องการแต่งตั้ง
 โยกย้าย แต่เดิมอธิบดีจะส่งย้ายใครทำคนเดียวเสร็จ แต่เดี๋ยวนี้ต้องมีคนนอกกรมมาเป็น
 คณะกรรมการเรียกว่า "ก.ตร." จะย้ายใครจะต้องประชุมกันเพราะได้วางหลักไว้ว่า หาก
 ชั้นพื้นเอกขึ้นไปจะต้องผ่านคณะกรรมการ ก.ตร."

"ส่วนที่ระบือกันว่าพันโทลงมาจะแต่งตั้งกันที่ก็จะต้องผ่านบอร์ด ซึ่งเรียกว่า
 "บอร์ดกรมตำรวจ" มีอธิบดี, รอง, ผู้ช่วย และผู้บังคับบัญชาของแต่ละหน่วยงานมาประชุม
 กัน เมื่อประชุมเรียบร้อย อธิบดีก็เซ็นเป็นอันจบ แต่ถึงอย่างไรก็ตามคนจำนวนมากจะทำให้
 ถูกใจหมดทุกคนเป็นไปไม่ได้"

"เมื่อเป็นไปไม่ได้ ก็มีตำรวจอยู่ส่วนหนึ่ง ซึ่งเราจะต้องยอมรับความจริงกันว่า
 อยากจะอยู่ในตำแหน่งสารวัตรสอบสวน แต่ทำส่วนอื่นไม่เป็น แต่เก่งในค่านประชาสัมพันธ์
 ค่านปรามปรามคนที่ไม่รู้ก็หาว่ากรมตำรวจไม่ให้ความเป็นธรรมกับคนผู้นั้น หากเขาได้รับการ
 การแต่งตั้งตามที่ต้องการจะต้องเกิดผลเสียหายแน่เรื่องอย่างนี้เป็นเรื่องภายในกรมตำรวจ
 ผู้แทนบางคนก็ไม่มีรู้ แต่ผมรู้เพราะผมเป็นตำรวจมาก่อน"

"คนที่เป็นตำรวจนาน ๆ จะอาภัพ เพราะหาเพื่อนไม่ได้ เนื่องจากจับคนตาม
 หน้าที่นี้แหละ เช่น คนเป็นผู้เสียหายจะชอบเรา ผู้ต้องหาจะเกลียดเรา พออีก ๒ เดือนต่อ
 มาคนที่เสียหายถูกจับในคดีอื่นเค้าก็จะเกลียดเรา"

"ผมมองตำรวจแล้วไม่เห็นว่าจะเสียหายตรงไหน แต่บางคนไม่เข้าใจและชีวิต
 ของเรานั้นก็เกี่ยวพันกับชาวบ้านชะค้ายชิ เราทำคุณให้ใคร ๆ ก็ชอบ บางครั้งเราก็โดน

ร้องเรียนหาว่าทำอะไรรุนแรงเกินกว่าเหตุ เช่นไปจับโจรปล้นฆ่าก็ถูกร้องเรียนจนผมต้องบอกว่าจะต้องเอาผ้าขาวไปวางแล้วกราบมันให้มอบตัวหรือใจ"

"สรุปแล้ว ผมก็ยังเห็นว่าตำรวจมีคนตีมากกว่าคนเลว และคนเลวนี้ท่านอธิบดีก็บอกว่าจะพยายามแก้ไขอย่างเต็มที่"

ร.ต.ท. เขาวริน สัทธศักดิ์ศิริ ส.ส.ราชบุรี พรรคชาติไทย ได้แสดงทัศนะต่อตำรวจ ดังนี้

"ในฐานะที่ผมเคยรับราชการเป็นตำรวจมาถึง ๑๑ ปี ก่อนที่จะมาเป็นนักการเมืองอย่างทุกวันนี้ ในสมัยก่อนผมทราบเพียงว่า ตำรวจของเรามีสายปราบปราม, สายสอบสวน สายธุรการ และสายแพทย์เท่านั้น แต่ปัจจุบันผมได้ออกมาอยู่นอกวงการ และได้ทำหน้าที่ในฐานะผู้แทนราษฎรที่ได้พบว่าเดี๋ยวนี้ตำรวจได้มีเพิ่มขึ้นมาอีกสายหนึ่งคือ "สายพาณิชย์" ซึ่งจะทำหน้าที่หาเงินกินอย่างชะมก เข้มแข็งทำให้รู้สึกหนักใจและเป็นห่วงต่อคนที่ตกเป็นเบี้ยล่างของนายตำรวจพาณิชย์เหล่านี้ด้วยการเรียกร้องเอาเงินเอาทองก็คือประชาชนตกค่า ๆ นั้นเอง"

"เดี๋ยวนี้อะไร ๆ ก็ต้องใช้เงินอย่างการเลื่อนชั้นหรือโยกย้ายวิ่งเต้นกันอย่างที่เป็นข่าวเกรียวกราวนั้นก็ต้องใช้เงินทั้งสิ้น ซึ่งพวกเรานักการเมืองเรียกกันว่า "ตำรวจพาณิชย์"

"แต่เป็นนิมิตหมายที่ตึนเคียบที่ท่านรัฐมนตรีมหาดไทยคนปัจจุบันได้ให้ความสนใจเอาใจใส่ต่อปัญหาอย่างจริงจังจนถึงกับต้องย้ายท่านผู้บัญชาการทั้งสอง เข้ามาอยู่ในกรมพร้อมกับตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงด้วย ในขณะที่เดียวกันจากการที่ท่านรัฐมนตรีกระคือหรือรันทมีผลทำให้ผู้บังคับบัญชาระดับสูงในกรมตำรวจได้ให้ความสำคัญต่อปัญหาดัง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ตัวแทนของประชาชน ซึ่งมีหน้าที่จะต้องดูแลทุกข์สุขของประชาชน จะต้องเอาความทุกข์หรือปัญหานั้น ๆ ไปพูดกับรัฐบาล"

"คงจะเห็นได้จากจากการที่ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยคนปัจจุบันได้แสดงออกถึงความเคารพต่อสถาบัน รัฐสภาที่มีการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตย และได้ส่งผลให้อธิบดีกรมตำรวจคนปัจจุบันได้เห็นความสำคัญของรัฐสภา คงจะเห็นได้จากเหตุการณ์เมื่อ

วาน (๒๔ กันยายน) ซึ่งคณะกรรมการกิจการปกครองของสภาผู้แทนราษฎรได้เรียนเชิญท่านอธิบดีมาชี้แจงถึงปัญหาที่ทุกคนกำลังสนใจ"

"นับเป็นครั้งแรกที่อธิบดีได้เดินทางมาชี้แจงด้วยตนเองพร้อมกับคณะได้มีการพูดกันอย่างเปิดอกกับบรรดา ส.ส. ทั้งหลายจนเป็นที่พอใจกันทั้งสองฝ่าย ผมอยู่ในสภามา ๗ ปี ๓ สัปดาห์ เพิ่งจะเคยเห็นนี่แหละครับ"

"ในอดีตรัฐมนตรีมหาดไทยไม่เคยให้ความสำคัญต่อระบอบรัฐสภาเลย เพิ่งจะมีครั้งนี้เป็นครั้งแรกและในอนาคตต่อไปผมมั่นใจว่า กรมตำรวจจะต้องได้รับการแก้ไขไปเรื่อย ๆ โดยเฉพาะตัวตำรวจเอง หากทำไม่ได้ก็จะต้องถูกลงโทษแบบที่เห็นกันอยู่ที่นี่ ซึ่งจะส่งผลให้ตำรวจที่เหลือปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ตนเอง เข้ากับสถานการณ์"^{๕๒}

ทหารต้องการควบคุมกำลังตำรวจอย่างใกล้ชิด

การแทรกแซงทางการเมืองที่สำคัญที่สุดคือการแทรกแซงจากฝ่ายทหารผู้มีอำนาจในทางการเมือง และเนื่องจากตำรวจเป็นหน่วยงานที่มีกำลังอาวุธและอำนาจหน้าที่กว้างขวาง ทหารจึงพยายามที่จะต้องควบคุมอยู่เสมอ^{๕๓} โดยวิธีการต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่ การออกคำสั่งในกรณีภาวะฉุกเฉินให้บัญชาการฝ่ายทหาร สามารถที่จะใช้กำลังทหารทั้ง ๓ เหล่าทัพ อันได้แก่ ทหารบก ทหารเรือ และทัพอากาศ ตลอดจนมีอำนาจสั่งการไปถึงตำรวจได้อีกด้วย^{๕๔} และวิธีการที่สำคัญอีกวิธีการหนึ่งก็คือ ที่ทหารจะส่งนายทหารคนสำคัญ ๆ เข้าควบคุมกิจการตำรวจ^{๕๕} ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่ทหารซึ่งกุมอำนาจไว้วางใจและเป็น

^{๕๒}"นักการเมืองตีแม่ตำรวจ," ตำรวจฉบับพิเศษ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๗ (๑๓ ตุลาคม ๒๕๒๔): ๘๕.

^{๕๓}ปริญญา อุกมทรัพย์, "วิเคราะห์บทบาททางการเมืองของทหารในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๔), หน้า ๔๗.

^{๕๔}ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๗๔ ตอนที่ ๒๒ ฉบับพิเศษ (๒ มีนาคม ๒๕๒๒), หน้า ๔.

^{๕๕}ปริญญา อุกมทรัพย์, "วิเคราะห์บทบาททางการเมืองของทหารในประเทศไทย," หน้า ๔๗ - ๔๘.

บุคคลที่มีส่วนร่วมมือในการแสวงหาและพิทักษ์รักษาอำนาจร่วมกันมาทั้งสิ้น ดังนั้นบุคคลเหล่านี้ จึงได้รับตำแหน่งทางการเมืองกัวยในขณะเดียวกัน อาทิเช่น การแต่งตั้งนายทหารมาดำรง ตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจในช่วงภายหลัง พ.ศ. ๒๔๗๕

เหตุการณ์สำคัญในช่วงที่ พ.ศ.อ.พระยาอนุสรณ์ชุกรการ (เจ้า วังนะพุกกะ) เป็น อธิบดีกรมตำรวจคนที่ ๒ ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองก็คือ กบฏวระเคช ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งทำให้คณะราษฎรไม่ไว้วางใจพระบรมวงศานุวงศ์มากขึ้น พร้อมทั้งเร่งปราบปรามผู้ต่อต้านอย่างเด็ดขาด และรุนแรงขึ้น ในการสู้รบที่คอนเมือง ซึ่งได้ดำเนินไปถึง ๑๐ วัน ทำให้คณะราษฎรเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของกรมตำรวจในฐานะที่เป็นฐานอำนาจทางการเมือง กัวยเหตุนี้ พ.ศ.หลวงอคุณุเดชจรัส (บุตร ฟังพระคุณ) จึงได้โอนมารับตำแหน่ง รองอธิบดีตำรวจ พร้อมทั้งได้เลื่อนยศเป็นพันตำรวจโท อย่างไรก็ตาม หลวงอคุณุเดชจรัส ได้ แดลงต่อคณะราษฎรก่อนรับตำแหน่งรองอธิบดีตำรวจมีใจความว่า

"...เมื่อคณะผู้ก่อการได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ ให้ข้าพเจ้าไปดำรงตำแหน่งทาง กรมตำรวจ ข้าพเจ้าขอขอบคุณเป็นอย่างสูง และข้าพเจ้าก็ยินดีจะปฏิบัติตามมติ ของคณะผู้ก่อการ แต่ข้าพเจ้าจะขอเรียนให้ที่ประชุมได้รับทราบเสียก่อนที่จะไป ปฏิบัติหน้าที่ว่า ข้าพเจ้าจะถือหลักการว่า ข้าพเจ้าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยุติธรรม โดยไม่มีข้อยกเว้นและเห็นแก่หน้าผู้ใด หากผู้ใดกระทำความผิดยอมจะต้องได้รับโทษ ความชั่วบทรกฏหมายที่มีอยู่ทุกประการ แม้แต่ผู้ก่อการคนหนึ่งคนใดกระทำความผิดก็จะ ต้องดำเนินการไปตามความผิดเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อดำรงไว้ซึ่ง ความยุติธรรมและความสงบสุขของประเทศชาติ"

พร้อมกับ พ.ศ.หลวงอคุณุเดชจรัส ก็ได้มีนายทหารจำนวนหนึ่งโอนมารับราชการ ตำรวจกัวย จากกบฏวระเคช ความยุ่งยากทางการเมืองยังคงดำเนินต่อไป ในวันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ส.อ.สวัสดิ์ มะหะหมัด เป็นหัวหน้าก่อการกับพวกนายสิบในกองพัน ทหารราบที่ ๒ รวม ๑๓ คน ใ้ถูกจับกุมในข้อหากบฏซึ่งเรียกโดยทั่วไปว่า "กบฏนายสิบ" กลุ่มนายสิบดังกล่าวได้วางแผนฆ่าหลวงพิบูลสงคราม พระองค์เจ้าวรรมโฆทยากร และ หลวงอคุณุเดชจรัส ในวันที่ ๕ สิงหาคมศกเดียวกัน ศาลพิเศษได้พิพากษาให้ประหารชีวิต ส.อ.สวัสดิ์ มะหะหมัด จำคุกตลอดชีวิต ๔ นาย จำคุก ๒๐ ปี ๔ นาย และจำคุก ๑๖ ปี ๑ นาย

พล.ศ.อ.หลวงอคุณุเดชจรัส ได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีตำรวจระหว่าง พ.ศ.๒๔๗๕

ถึง ๒๔๔๔ รวมเป็นระยะเวลาเกือบ ๑๐ ปี ตลอดช่วงระยะเวลาดังกล่าวก็ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงงานตำรวจและโครงสร้างของกรมตำรวจอยู่บ้าง แต่ไม่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงในหลักการหรือสาระสำคัญ งานในแต่ละหน้าที่รับผิดชอบได้แบ่งกันเป็นสัดส่วนโดยไม่ก้าวก่ายกัน เช่น งานค้ำนการเมืองก็แบ่งให้เป็นหน้าที่ของตำรวจสันติบาลดำเนินการ งานอาชญากรรมเป็นหน้าที่ตำรวจท้องที่ ในกรุงเทพมหานครเป็นหน้าที่ตำรวจนครบาล ในต่างจังหวัดเป็นหน้าที่ตำรวจภูธร สำหรับงานสำคัญหรืองานพิเศษ หรืองานที่ต้องดำเนินการหลายจังหวัดเป็นหน้าที่ของตำรวจกองสอบสวนกลาง เป็นต้น ดังจาก พ.ต.อ.หลวงออกฤกษ์จรูญ อธิบดีตำรวจท่านต่อมาตามลำดับ คือ

๑. พ.ต.ท.พระอภิบาลพศกมิตร์ (รักษาการ) ระหว่าง ๒๑ กันยายน ๒๔๔๔ ถึง ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๔๔
๒. พ.ต.ท.พระรามอินทรา ระหว่าง ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๔๔ ถึง ๑ ธันวาคม ๒๔๔๕
๓. พ.ต.ท.พระพิฆารณพตกิจ ระหว่าง ๑ ธันวาคม ๒๔๔๕ ถึง ๔ สิงหาคม ๒๔๕๐
๔. พ.ต.ร.ท.หลวงสังวรบุษยกิจ (รักษาการ) ระหว่าง ๔ สิงหาคม ๒๔๕๐ ถึง ๔ พฤศจิกายน ๒๔๕๐
๕. พ.ต.อ.หลวงชาติตระการโกศล ระหว่าง ๕ พฤศจิกายน ๑๙๕๐ ถึง ๒ กรกฎาคม ๒๔๕๔

ในการรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๕๐ จัดได้ว่าเป็นความพยายามของกลุ่มนายทหารบกที่ปรารถนาจะกลับเข้ามามีอำนาจทางการเมือง^{๕๖} คณะรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๕๐

^{๕๖}นักวิชาการบางท่านได้ตั้งข้อสังเกตว่า หลังจาก จอมพล ป.พิบูลสงคราม และพวกถูกจับในข้อหาอาชญากรรมสงคราม และระบบรัฐสภาเพื่อผู้ถึงชีพิตักษัย รัฐบาลเข้าออกตามวิถีทางรัฐสภา ที่สำคัญก็คือรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๔๔ ได้ว่าหลักการแยกข้าราชการประจำการเมือง ทำให้ทหารต้องลดเครื่องแบบถึงจะเข้ามาแข่งขันทางการเมืองได้ รัฐประหาร (๒๔๕๐) เป็นการกระทำของฝ่ายทหารบกแต่ฝ่ายเดียว ทำให้ทหารบกครองอำนาจตั้งแต่นั้นมา

ประกอบค้ายนายทหารนอกประจำการ เช่น จอมพล แปลก พิบูลสงคราม พล.ท.ดิน ชุณหะวัณ พ.อ.กาจ สงคราม พ.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นต้น และนายทหาร เช่น พ.อ. สฤษดิ์ ชนะวิชต์ พ.อ.ไสว ไสวแสนยากร พ.ท.ประภาส จารุเสถียร พ.ท.ถนอม กิตติขจร พ.ท.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ร.อ.ประจวบ สุนทรางกูร และ ร.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นต้น ได้ร่วมกันยึดอำนาจจากรัฐบาลชุด พล.ร.ต.ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ และตั้งให้นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีชั่วคราว หลวงชาติตระการโกศล รองอธิบดีตำรวจได้รับการแต่งตั้งขึ้นเป็นอธิบดีกรมตำรวจ โดยมี พ.อ.เผ่า ศรียานนท์ มาดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจ

เหตุการณ์สำคัญในสมัยของ พล.ต.อ.หลวงชาติตระการโกศล ก็คือกบฏวังหลวงซึ่งฝ่ายกบฏได้ใช้พระบรมมหาราชวังเป็นศูนย์บัญชาการ เมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๒ กบฏวังหลวง จัดเป็นการกบฏของกลุ่มการเมืองภายใต้การนำของ นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบาลได้ใช้กำลังตำรวจเข้าทำการกวาดล้างนักการเมืองกลุ่มดังกล่าวอย่างรุนแรงและเฉียบขาด นายทองเปลว ชลภูมิ นายถวิล อุดม นายจำลอง คาวเรื่อน นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ถูกยิงตายขณะอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่บางเขน เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๔๙๒ นอกจากนั้นยังมีนักการเมืองอีกหลายคนที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจสังหาร ส่วนทางด้านพัฒนาการตำรวจในระยะนี้ ได้ปรากฏขึ้นหลายด้าน เช่น การก่อสร้างสถานที่ราชการ ตำรวจ สถานีตำรวจ และบ้านพักข้าราชการตำรวจ นอกจากนี้กรมตำรวจมีส่วนราชการที่สร้างขึ้นใหม่อีกหลายหน่วยงาน เช่น หน่วยบินตำรวจ กองตำรวจน้ำ และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เป็นต้น นอกจากนี้อาวุธยุทโธปกรณ์และยานพาหนะต่าง ๆ สำหรับตำรวจเริ่มได้รับการช่วยเหลือจากประเทศสหรัฐอเมริกาในสมัยนี้ และเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้เพราะผู้เชี่ยวชาญชาวอเมริกันได้วิเคราะห์และพยากรณ์ว่า^{๕๗}

"พล.ต.อ.เผ่าฯ คือบุคคลที่จะสืบอำนาจต่อจาก จอมพล ป.พิบูลสงคราม ถึงแม้ว่า พล.ต.อ.เผ่าฯ จะมีวามในตำแหน่งธุรกิจนิคมกฎหมาย แต่ก็ เป็นนักบริหารที่สามารถทัศนคติในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ปรากฏชัดเจนนยิ่งกว่า จอมพล แปลกฯ หรือ พล.อ.สฤษดิ์ฯ และ

^{๕๗}ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, การบริหารงานตำรวจ, หน้า ๑๘๓ - ๑๘๔.

กรมตำรวจคือองค์การที่ พล.ต.อ. เผ่าฯ มีอำนาจควบคุมโดยเด็ดขาด รวมทั้งเป็นองค์การที่ปฏิบัติงานตามบริเวณชายแดนที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ ในลักษณะของการแลกเปลี่ยน พล.ต.อ. เผ่าฯ เข้าใจได้อย่างดีถึงการได้รับผลประโยชน์และอำนาจจากข้อตกลงด้วยความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาอันจะนำมาสู่บุคคลผู้นี้"

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ พล.ต.อ. หลวงชาติตระการโกศล ได้โอนไปรับราชการเป็นอธิบดีกรมศุลกากร พล.ต.อ. เผ่าฯ ศรียานนท์ ได้รับการแต่งตั้งเป็นอธิบดีกรมตำรวจ พร้อมทั้งคำขวัญที่ว่า "ไม่มีอะไรภายใต้ดวงอาทิตย์นี้ที่ตำรวจไทยทำไม่ได้" พล.ต.อ. เผ่าฯ ศรียานนท์ ได้เร่งระดมปรับปรุงการตำรวจครั้งสำคัญ ประกอบกับเหตุการณ์ไม่น่าไว้วางใจในภายนอกประเทศทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการสนับสนุนด้านยุทธโธปกรณ์มูลค่ามหาศาลจากสหรัฐอเมริกา นักวิชาการชาวอเมริกันผู้หนึ่งได้กล่าวว่า^{๔๔}

"...ใน ค.ศ. ๑๙๔๒ (พ.ศ. ๒๔๘๕) โครงการซีซีฟพลาย (Sea Supply) ได้เพิ่มการสนับสนุนและสายสัมพันธ์ทั้งทางรูปนัยและอรูปนัยระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย ได้กระชับแน่นแฟ้นขึ้น ในทางคานาอเมริกาเอกอัครราชทูตสแตนตัน พันจ่าจากตำแหน่งโดย วิลเลียม โคนันแวน (William Donovan) เข้ารับตำแหน่งแทน ในขณะที่สแตนตัน (Stanton) ไมได้ยินดีต่อกิจกรรมของซีซีฟพลายเท่าใดนัก โคนันแวนสนับสนุนอย่างหนักแน่นในการติดอาวุธให้ตำรวจ และการเพิ่มอำนาจทางการเมืองแก่ พล.ต.อ. เผ่าฯ"

ในระบายนั้น กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนและค่ายนเรศวรนับได้ว่าเป็นกองกำลังสำคัญของ พล.ต.อ. เผ่าฯ นอกจากนี้กำลังตำรวจยังประกอบด้วยตำรวจยานเกราะ ตำรวจน้ำ ตำรวจรถไฟ ตำรวจม้า และตำรวจสุนัข เป็นต้น กรมตำรวจได้แปลงสภาพเป็นกองทัพตำรวจที่ทำหายกองทัพบกซึ่ง พล.อ. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้บัญชาการทหารบก ความขัดแย้งระหว่าง พล.ต.อ. เผ่าฯ ศรียานนท์ และ พล.อ. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปรากฏชัดภายหลังจากเลือกตั้งสกปรกเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐

เหตุการณ์สำคัญที่มีผลกระทบโดยตรงต่อกรมตำรวจรุนแรงยิ่งกว่าครั้งใด ๆ ใน

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๔๕.

ประวัติศาสตร์การตำรวจไทย ก็คือ การรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๐๐ ซึ่งเป็นการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม โดย พล.อ.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งในระยะก่อนการรัฐประหาร จอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็อยู่ในฐานะไม่มั่นคงเสมือน "ซีหลังเสือ ๒ ตัว" จึงกล่าวได้ว่า การรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นความพยายามของ พล.อ.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในการยึดอำนาจจากคู่แข่งคือ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ และเพื่อเข้าควบคุมกองทัพอำนาจเป็นประการสำคัญ

หลังจากการรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๐๐ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้นโดยมีนายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรี และ พล.ต.อ.ไสว ไสวแสนยากร เป็นอธิบดีกรมตำรวจ ระยะนี้เป็นช่วงที่ พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ได้ก้าวเข้าสู่กรมตำรวจในตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจ แต่ พล.ต.อ.ไสว ไสวแสนยากร อยู่ในตำแหน่งได้ไม่นาน จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ได้พิจารณาจะให้ พล.ต.อ.ไสวฯ ไปดำรงตำแหน่งแทนผู้ว่าการรถไฟ ประกอบกับมีเสียงครหาเกี่ยวกับการจัดซื้อเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ลำละ ๑๓ ล้านบาท ของกรมตำรวจในขณะนั้น จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงได้เข้ารักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจอีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๒ กล่าวได้ว่านับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมากิจการตำรวจได้ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลอย่างเข้มงวดกวดขัน ในฐานะฐานอำนาจทางการเมืองและในฐานะเครื่องมือในการกวาดล้างศัตรูทางการเมือง ในยุคนี้กรมตำรวจได้ดำเนินการกวาดล้างทั้งอันธพาลและคอมมิวนิสต์อย่างกว้างขวางจนปราศจากขอบเขต โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๓ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๐๒ ซึ่งระบุว่า

"...ให้นายกรัฐมนตรีโดยมติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการหรือกระทำการใดๆ ได้เมื่อเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการระงับและปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร หรือราชบัลลังก์ หรือการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายกอกฎหรือคุกคามความสงบที่เกิดขึ้นภายในหรือมาจากภายนอกราชอาณาจักร โดยให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำนั้น ๆ ชอบด้วยกฎหมาย"

นอกจากนี้ ตำรวจยังมีบทบาทในการกวาดล้างจับกุมนักหนังสือพิมพ์ที่ซัดแย้งรัฐบาล เช่น นายสวัสดิ์ คัมพสุทธิ์ นายสนธิ เอกชัย และนายทอง ศรีทราทิพย์ เป็นต้น จับกุมนักการเมืองพรรคเสรีชนกรคือ นายเทพ โชติบุษิต และ นายแคล้ว นรปติ จับกุมผู้ไปเยือน

ประเทศจีนคอมมิวนิสต์ เช่น นายประยูร ปานะศิษฐ์ นายยงยุทธ พึ่งพบ และนายสุบิน พูนพัฒน์ เป็นต้น ประหารชีวิต นายศุภชัย ศรีสติ นายครอง จันดาวงศ์ และนายทองพันธ์ สุทธิมาศ ในข้อหาคอมมิวนิสต์ เมื่อจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๖ พล.ท.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ได้เข้าดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ สืบต่อมาเป็นเวลาเกือบ ๘ ปี คือตั้งแต่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๖ ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๑๕ ตลอดระยะเวลาดังกล่าวระบบอุปถัมภ์ก็ได้แพร่กระจายในกรมตำรวจอย่างรวดเร็ว บทบาทของ พล.ท.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ในการบริหารงานตำรวจ นับได้ว่าได้นำตำรวจเข้าสู่ความเสื่อมทรามอย่างยากที่จะอธิบายให้ได้ ทั้งนี้เพราะเต็มไปด้วยการทุจริตคอร์ปชั่น...^{๕๕}งบประมาณต่าง ๆ เพื่อการตำรวจสามารถกล่าวได้ว่านำมาใช้ประโยชน์แก่ชาติเพียง ๖๐ เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ที่กล่าวกล่าวอย่างไม่กล่าวขานมันประมาณก็เพราะพิสูจน์ได้ว่ากระสุนปืน อาวุธ เกล็ดคอปกเตอร์ หรือรถยนต์ยี่ห้อเดียวกัน กองทัพต่าง ๆ ซื้อได้ถูกกว่ากรมตำรวจเกือบครึ่ง^{๑๐๐}

พลตำรวจเอก ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เกษียณอายุเมื่อ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ จอมพล ประภาส จารุเสถียร ได้เข้ารับราชการในตำแหน่งอธิบดีตำรวจอีกตำแหน่งหนึ่ง ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ จนถึง ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๖ กรมตำรวจตกอยู่ในฐานะอำนาจทางการเมือง โดยปราศจากการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งนโยบายและโครงสร้างเหตุการณ์สำคัญในช่วงนี้ก็คือ การเรียกร้องรัฐธรรมนูญของนิสิต นักศึกษา และประชาชนจนเกิดการนองเลือดเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ หนังสือพิมพ์รายวันฉบับหนึ่งได้รายงานไว้ว่า ตลอดคืนวานนี้ (๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖) จนถึงเช้าวันนี้ ความถนนทุกสายในกรุงเทพมหานครไม่มี

^{๕๕}ข้อความตอนหนึ่งจากมติชนรายสัปดาห์ (วันอาทิตย์ที่ ๕ - ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๕) กล่าวว่า "ส่วยในกรมตำรวจมีมานานแล้ว" อดีตนายพลตำรวจที่เกษียณไปแล้วท่านหนึ่งกล่าว "เรื่องนี้เฟื่องอย่างมาก คอนหลังจาก จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อสัญกรรม" แหล่งข่าวท่านนี้ไม่ได้ออกตรง ๆ แต่พอตีความได้ว่า มันเริ่มวิไลมาหลาในสมัย พล.ท.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เป็น อ.คร.

^{๑๐๐}สยามรัฐ (วันจันทร์ที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖).

ตำรวจออกปฏิบัติหน้าที่อยู่เลย ตำรวจได้ปรากฏอยู่แค่ในโรงพักสถานที่ตั้ง มีการวางกระสวย
ทรายในบริเวณโรงพักเพื่อรับมือ และป้องกันพวกก่อการจลาจลบุกเข้ายึดโรงพักป้อมคูยาม
ตำรวจความถนนต่าง ๆ ทั้งฝั่งพระนคร และฝั่งธนบุรี ถูกกลุ่มผู้ก่อการจลาจลทุบทำลายเสีย
หาย และเผาทั้งหลายร้อยแห่งในเหตุการณ์นี้ กองบัญชาการตำรวจนครบาลและสถานี
ตำรวจนครบาลนางเลิ้งถูกเผาผลาญเสียหายทั้งหมด ต่อมารัฐบาลได้ลาออก และผู้นำใน
คณะรัฐบาล รวมทั้งจอมพล ประภาส จารุเสถียร รักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ
ได้ลี้ภัยออกนอกประเทศ ในคืนวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๖ รองเลขาธิการศูนย์นิสิตนักศึกษา
แห่งประเทศไทยได้แถลงการณ์ทางโทรทัศน์ความว่า^{๑๑}

๑. ต่อไปนี้ หากผู้ใดมีเรื่องจะแจ้งความกับตำรวจให้ไปแจ้งความที่สถานีตำรวจ
ด้วยตนเองจะแจ้งความทางโทรศัพท์ไม่ได้ หากไม่มีตำรวจอยู่ที่สถานีตำรวจก็ให้แจ้งความ
แก่นิสิตนักศึกษา

๒. ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะออกปฏิบัติการตามหน้าที่นั้นจะต้องมีนิสิตนักศึกษา
กำกับไปด้วย

๓. ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้อาวุธนั้น นิสิตนักศึกษาต้องยินยอมเสียก่อนจึง
จะใช้ได้

ศูนย์นิสิตนักศึกษาได้จัดนิสิตนักศึกษาไปช่วยเหลือพร้อมทั้งกำกับดูแลตำรวจตาม
สถานีตำรวจต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครแห่งละ ๒๐ คน อย่างไรก็ตาม บทบาทในการตรวจ
ตราการปฏิบัติงานของตำรวจ โดยศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยเป็นเพียงในช่วงระยะ
เวลาอันสั้น ในหลักใหญ่ใจความ กรมตำรวจยังคงสภาพที่ได้รับการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง
โดยปราศจากการแก้ไขปรับปรุงที่มีผลปรากฏชัดในระยะยาว นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็น
ต้นมา

สำหรับกรณีของตำรวจที่ใดมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกบฏ ๑ - ๓ เมษายน ๒๕๑๘

^{๑๑} สยามรัฐ (วันพุธที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๑๖).

คืออธิบดีกรมตำรวจ พลตำรวจเอก มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น^{๑๐๒} นอกจากนั้นยังมีตำรวจที่มี
 ส่วนร่วมอีก ๑๖ นายคือ พลตำรวจตรี สงวน คลองใจ พลตำรวจตรี สนั่น คุ้มจินดา
 พลตำรวจตรี บัญชา เนตินันท์ ร้อยตำรวจเอก ชื่น บุญเกื้อ พันตำรวจเอก สติศย์ แก้วผลึก
 พันตำรวจโท ชีรชัย เจริญเจริญ พันตำรวจเอก ปรีชา ประเสริฐ ร้อยตำรวจเอก เฉลิม
 อยู่บำรุง พันตำรวจโท ไพศาล ปิ่นมณี พันตำรวจโททิศสัทท ภูริปโชติ พลตำรวจตรี ชาญ
 รัตนธรรม พันตำรวจโท ทวีช กาญจนภรณ์ พันตำรวจเอก ธวัช แสนเสนา พันตำรวจโท
 ไวโรจน์ มโนรัตน์ พันตำรวจเอก สติศย์ ไรจนเวทย์ ร้อยตำรวจตรี เกียรติศักดิ์
 โลหะชาละ^{๑๐๓}

ตำรวจเข้าไปมีบทบาททางการเมือง

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้นที่การเมืองได้เข้ามาแทรกแซงในการบริหาร
 งานกรมตำรวจ ในขณะที่เดียวกันตำรวจเองก็ได้พยายามสร้างอิทธิพลทางการเมือง
 ค่ายเหมือนกัน คือเข้าไปมีบทบาทในด้านบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นองค์กร
 สูงสุดของรัฐ เพื่อการกำหนดนโยบายสาธารณะในการปกครองของประเทศ การมี
 อำนาจทางการเมืองโดยตรงคือการที่นายตำรวจบางคนดำรงตำแหน่งข้าราชการ
 การเมือง

^{๑๐๒} พลตำรวจเอก มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น อธิบดีกรมตำรวจได้เข้าอยู่ในเหตุการณ์
 ของคดีก่อความไม่สงบด้วยระหว่างวันที่ ๑ - ๓ เมษายน ๒๕๒๔ ซึ่งพลตำรวจเอก มนต์ชัย
 ได้กล่าวว่าถูกฝ่ายก่อการกบฏบังคับให้ร่วมทำการปฏิวัติด้วยความจำใจ เมื่อได้โอกาสจึง
 หลบหลีกเดินทางมายังกองอำนวยการรักษาความสงบแห่งชาติ "กรณีการปฏิวัติ," สยาม
จดหมายเหตุ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑๔ (๔ - ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๔): ๕๐๖ - ๕๐๗.

^{๑๐๓} กรมตำรวจได้มีคำสั่งที่ ๕๐๐/๒๕๒๔ ลงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๒๔ ให้ข้าราชการ
 ตำรวจทั้ง ๑๖ นาย ออกจากราชการไว้ก่อน เพราะมีพฤติการณ์เกี่ยวกับคดีก่อความไม่สงบ
 ระหว่างวันที่ ๑ - ๓ เมษายน ๒๕๒๔ ฎรายละเอียด สยามจดหมายเหตุ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒๓
 (๕ - ๑๑ มิถุนายน ๒๕๒๔): ๖๒๕.

กิจการตำรวจนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยการเคลื่อนย้ายอำนาจจากกษัตริย์มาสู่กลุ่มข้าราชการ ปรากฏว่ามีนายตำรวจหลายคนนายได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง ในขณะที่ดำรงตำแหน่งข้าราชการพลเรือนดังต่อไปนี้

๑. นิติบัญญัติ นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ปรากฏว่ามีนายตำรวจประจำการและนอกประจำการ เป็นสมาชิกรัฐสภาทั้งที่ได้รับการเลือกตั้งและแต่งตั้งดังต่อไปนี้

๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากการแต่งตั้งและเลือกตั้งทั่วไปทั้งสิ้น ๑๖ ครั้ง ปรากฏว่ามีนายตำรวจได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังต่อไปนี้คือ^{๑๐๘}

๑. คณะผู้แทนราษฎรชั่วคราว (๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕, แต่งตั้ง)

ก) พ.ต.อ.พระยามุเรศนคุงกิจ (อธิบดีกรมตำรวจ)

ข) พ.ต.ท.หลวงแสงนิติศาสตร์

๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๖, เลือกตั้ง)

ก) ร.ต.ค.บุญแถม ปิตยานนท์ (สระบุรี)

๓. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๐, เลือกตั้ง)

ก) ร.ต.อ.เสวียน โอสถานุเคราะห์ (พระนคร เขต ๒)

ข) ร.ต.อ.ฟุ้ง ระงับภัย (นนทบุรี)

๔. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๐, เลือกตั้ง)

ไม่มีนายตำรวจได้รับการเลือกตั้ง

๕. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕, เลือกตั้ง)

ก) ร.ต.ท.เสวต ชุมแสงวาปี (ขอนแก่น เขต ๒)

ข) ร.ต.ท.สงกรานต์ อุกมสิทธิ (เลย)

^{๑๐๘} การเลือกตั้ง ๕ สิงหาคม ๒๔๘๕, ๕ มิถุนายน ๒๔๙๒, ๒๖ มกราคม ๒๕๑๘, ๘ เมษายน ๒๕๑๘ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องลาออกจากข้าราชการประจำ.

๖. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘, เลือกตั้ง)

- ก) ร.ต.อ.ภิเศก พรหมานนท์(พระนคร เขต ๓)
- ข) ร.ต.อ.อภัย สงเคราะห์ราษฎร (พระนคร เขต ๔)
- ค) ร.ต.อ.เอิบ อินทนนท (นครราชสีมา เขต ๔)
- ง) ร.ต.ท.สุรียน ไรวา (นราธิวาส)
- จ) ร.ต.ค.คลาก ขุนทรานนท์ (พิจิตร)
- ฉ) ร.ต.ค.สวัสดิ์ ศรีอุทุมพร (ศรีสะเกษ เขต ๒)
- ช) พ.ต.ท.พัฒน์ นิลวัฒนานนท์ (สุราษฎร์ธานี)

๗. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๑, เลือกตั้ง)

- ก) ร.ต.อ.ภิเศก พรหมานนท์(พระนคร เขต ๓)
- ข) ร.ต.ท.สงกรานต์ อุกมสิทธิ์ (เพชรบุรี)
- ค) ร.ต.อ.หวด มุคตาหารัฐ (สงขลา)
- ง) พ.ต.ค.หลวงเจริญคำรวจกร (อุทัยธานี)

๘. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๒, เลือกตั้ง
เพิ่มเติม) ไม่มีนายตำรวจได้รับการเลือกตั้ง

๙. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๕, เลือกตั้ง)

- ก) พ.ต.ค.สงกรานต์ อุกมสิทธิ์ (เพชรบูรณ์)
- ข) ร.ต.ค.สัมฤทธิ์ อินทรตระกูล (เลย)
- ค) พ.ต.อ.พัฒน์ นิลวัฒนานนท์ (สุราษฎร์ธานี)
- ง) พ.ต.ค.หลวงเจริญคำรวจกร (อุทัยธานี)

๑๐. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐, เลือกตั้ง)

- ก) พล.ต.ค.ละม้าย อุทยานานนท์ (ชัยนาท)
- ข) ร.ต.อ.เปี่ยม บุญยโชติ (นครราชสีมา)
- ค) ร.ต.ท.สุรียน ไรวา (นราธิวาส)
- ง) พ.ต.ค.สงกรานต์ อุกมสิทธิ์ (เพชรบูรณ์)
- จ) ร.ต.ค.ชัยชาญ งามสง่า (เพชรบูรณ์)
- ฉ) ร.ต.อ.ปราณีต กลิ่นโกสุม (สงขลา)

๑๑. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐, เลือกตั้ง)
- ก) จ.ส.ค.กรี บุญเสริม (พิจิตร)
- ข) ร.ค.ค.ชัยชาญ งามสง่า (เพชรบูรณ์)
๑๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒, เลือกตั้ง)
- ก) ร.ค.อ.พร.วิชัย นายประเสริฐ (นครสวรรค์)
- ข) พล.ต.ค.ขุนพันธรักษ์ (นครศรีธรรมราช)
- ค) จ.ส.ค.อนันต์ เรืองกุล
- ง) พ.ค.ค.ทวี วิชัยสิทธิ์
- จ) พ.ค.ท.บุญเลิศ เลิศปรีชา
- ฉ) ร.ค.อ.สุรศักดิ์ โอสदानุเคราะห์
- ช) พ.ค.ค.สงกรานต์ อุกมลสิทธิ์
๑๓. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๔, เลือกตั้ง)
- ก) พ.ค.ท.บุญเลิศ เลิศปรีชา
- ข) จ.ส.ค.อนันต์ เรืองกุล
- ค) จ.ส.ค.มานิตย์ พรหมมานนท์
๑๔. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕, เลือกตั้ง)
- ก) พ.ค.ท.บุญเลิศ เลิศปรีชา
- ข) พ.ค.อ.กฤษณ์ สังขทรัพย์
- ค) จ.ส.ค.มานิตย์ พรหมมานนท์
- ง) จ.ส.ค.อนันต์ เรืองกุล
- ฉ) พ.ค.ค.อร่าม จงสวัสดิ์
- ช) ร.ค.อ.มานัส ชวนสิน
- ช) ร.ค.ท.ณรงค์ เทวคุปต์
- ฉ) ส.ค.ท.ทอง เกษสน
๑๕. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๒๒ เมษายน ๒๕๒๒)
- ก) ร.ค.ค.สมศักดิ์ โปษยานนท์
- ข) พ.ค.ค.อร่าม จงสวัสดิ์

- ค) พ.ต.ต.ธานี วัชรเกษะ
- ง) พ.ต.ต.สง่า กิติขจร
- ฉ) ร.ต.อ.มานัส ชูวนสิน
- ช) ร.ต.ต.บัณฑิต วรรณวิบูลย์
- ซ) ร.ต.อ.พงศ์พันธ์ พงศ์สยาม
- ฅ) ร.ต.ท.เชาวริน สหสิศักดิ์ศิริ
- ฉ) พ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์
- ญ) จ.ส.ต.อนันต์ เรืองกุล
- ฎ) ร.ต.อ.บุญยง วัฒนพงศ์
- ฏ) พ.ต.ต.ยุทธนา พรสวรรค์
- ท) ร.ต.ท.ณรงค์ เทวคุปต์

๑๖. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๑๔ เมษายน ๒๕๒๖)

- ก) พล.ต.ท.จำรัส มังคอารัตน์
- ข) ร.ต.อ.สุรัตน์ ไธสงานูเคราะห์
- ค) พ.ต.ท.บุญเลิศ เลิศปรีชา
- ง) ส.ต.ท.ผอง เกษสน
- จ) ร.ต.ท.เชาวริน สหสิศักดิ์ศิริ
- ฉ) พ.ต.ท.เปรม รุจิเรข
- ช) พล.ต.ท.สืบ พงษ์สุวรรณ
- ซ) ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง

๑๗. สมาชิกวุฒิสภา และพฤษสภา การแต่งตั้งสมาชิกสภาและพฤษสภานับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๕ จนถึงปัจจุบัน มีนายตำรวจได้รับการแต่งตั้งดังต่อไปนี้

- ๑. สมาชิกวุฒิสภา (๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๖, แต่งตั้ง)
 - ก) พ.ต.อ.พระยาอนุสรยุทธการ (อธิบดีกรมตำรวจ)
 - ข) พ.ต.ท.หลวงอศุลเกษจรัง (รองอธิบดีกรมตำรวจ)

๑๐๕ กนก วงษ์ตระหง่าน, คู่มือการเมืองไทย ๒๕๓๕-๒๕๓๕ ข้อมูลพื้นฐานทางการเมืองไทย (ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๓๖), หน้า ๑๖๖-๒๐๘.

๒. สมาชิกวุฒิสภา (๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕, แต่งตั้ง)

- ก) พ.ศ.ท.ชันทน์ รัศมีศักดิ์
- ข) พ.ศ.อ.พระพิจาวรณ์ พลกิจ

๓. สมาชิกวุฒิสภา (๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐, แต่งตั้ง)

- ก) พ.ศ.ท.ชันทน์ รัศมีศักดิ์

๔. สมาชิกวุฒิสภา (๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๕, แต่งตั้ง)

- ก) พ.ศ.ท.กระเชียร ศรีตานนท์
- ข) พล.ศ.ค.โชติ โชติชนาภิบาล
- ค) พ.ศ.ท.ทม จิตรวิมล
- ง) พ.ศ.ท.ผาก กุงคสมิท
- จ) พล.ศ.อ.เฒ่า ศรียานนท์
- ฉ) พ.ศ.อ.พิชัย กุลละวณิชย์
- ช) พล.ศ.ค.หลวงพิชิตชุกรการ
- ซ) พล.ศ.ท.พระพินิจชนคคี
- ฅ) พ.ศ.อ.เยื่อน ประภาวดี
- ฉ) พ.ศ.อ.ละม้าย อุทยานานนท์
- ฎ) พล.ศ.ท.หลวงวิพิศกถรรย์
- ฏ) พล.ศ.ค.หลวงสัมฤทธิ์สุชุมวาท

๕. สมาชิกวุฒิสภา (๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐, แต่งตั้ง)

- ก) พ.ศ.อ.กระเชียร ศรีตานนท์
- ข) พล.ศ.จ.ทม จิตรวิมล
- ค) พล.ศ.อ.ไสว ไสวแสนยากร
- ง) พ.ศ.ท.สง่า กิติชจร

๖. สมาชิกวุฒิสภา (๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๑, แต่งตั้ง)

- ก) พล.ศ.ท.จรัส มัญญานนท์
- ข) พล.ศ.ค.ชัช ชวางกูร
- ค) พล.ศ.อ.หลวงชาติตระการโกศล

- ง) พล.ต.ต.ชุมพล โลหะชาละ
- จ) พล.ต.ท.ต่อศักดิ์ นมมาน
- ฉ) พล.ต.ท.พจน์ เกษะนันท์
- ช) พล.ต.ท.พิชัย กุลละวณิชย์
- ซ) พล.ต.ท.เยือน ประภาวดี
- ฅ) พล.ต.ต.สง่า กิติขจร
- ฉ) พล.ต.ต.ศรีสุข มหิทธิเทพ

๓. สมาชิกวุฒิสภา (๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๒, แต่งตั้งเพิ่มเติม)

- ก) พล.ต.จ.ปราโมทย์ จงเจริญ
- ข) พล.ต.ท.สงวน จิตกาลาน

๔. สมาชิกวุฒิสภา (มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๔, แต่งตั้ง)

- ก) พล.ต.ต.มล.เจร สุทัศน์
- ข) พล.ต.ท.ต่อศักดิ์ นมมาน
- ค) พล.ต.อ.พิชัย กุลละวณิชย์
- ง) พล.ต.ท.สนอง อภัยวงศ์

๕. สมาชิกวุฒิสภา (๒๖ มกราคม ๒๕๑๕, แต่งตั้ง)

- ก) พล.ต.ท.ต่อศักดิ์ นมมาน
- ข) พล.ต.ต.หม่อมหลวง จเรสุทัศน์
- ค) พล.ต.ท.สนอง อภัยวงศ์

๑๐. สมาชิกวุฒิสภา (๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๐, แต่งตั้ง)

- ก) พล.ต.ต.เชมะสวัสดิ์ มหิทธิเทพ
- ข) พล.ต.ต.เจริญฤทธิ์ จรัสโรมรัน
- ค) ร.ต.ท.ชาญ มนุชธรรม
- ง) พล.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์
- จ) พล.ต.อ.ชาญ รัตนธรรม
- ฉ) พล.ต.ท.ณรงค์ มหานนท์
- ช) พล.ต.ต.ประทีป คุลยลักษณ์

- ข) พล.ต.ท.ชุมพล โลหะชาละ
- ฅ) พล.ต.อ.มนตรีชัย พันธุ์คงชื่น
- ฉ) ร.ต.ท.เรือง สถานานนท์
- ง) ว่าที่ พล.ต.ท.สุวรรณ รักษารัตน์
- จ) พล.ต.ท.อังกูร หัตถคานนท์

๑๑. สมาชิกวุฒิสภา (๒๒ เมษายน ๒๕๒๒, แต่งตั้ง)

- ก) พล.ต.ท.กำจร กุลยาน
- ข) พล.ต.อ.ณรงค์ มหานนท์
- ค) ร.ต.ท.ชาญ มนุชรรม
- ง) พล.ต.อ.สุพล จุลละพราหมณ์
- จ) พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ

๑๒. สมาชิกวุฒิสภา (๒๑ เมษายน ๒๕๒๒, แต่งตั้ง)

- ก) ร.ต.ท.ชาญ มนุชรรม
- ข) พล.ต.ท.บันเท็ง กัมปนาทแสนยากร
- ค) พล.ต.อ.ณรงค์ มหานนท์
- ง) พล.ต.ท.เทียนชัย วีรกุล
- จ) พล.ต.อ.สุพล จุลละพราหมณ์
- ฉ) พล.ต.ท.สุวรรณ รักษารัตน์

สมาชิกสภานิติบัญญัติและสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ มีนายตำรวจได้
รับการแต่งตั้งดังต่อไปนี้

๑. กรรมการการสามัญแก้ไขรัฐธรรมนูญ (๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๕,
แต่งตั้ง)

- ก) พ.ต.ท.ท.ท. จิตรวิมล
- ข) พล.ต.ท.เผ่า ศรียานนท์
- ค) พ.ต.อ.พิชัย กุลละวณิชย์
- ง) พล.ต.ท.พระพิณิจชนคคี

๒. สมาชิกสภานิติบัญญัติและสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๒, แต่งตั้ง)

- ก) พล.ต.จ.กระเนียร ศรีตานนท์
- ข) พล.ต.ท.จำรัส มังคุดานนท์
- ค) พล.ต.ท.ฉัตร หนูนภักดิ์
- ง) พล.ต.อ.หลวงชาติตระการโกศล
- จ) พล.ต.จ.ชาญ อังศุโชติ
- ฉ) พล.ต.อ.ค้อศักดิ์ ยมนาค
- ช) พล.ต.ท.บรรลือ เรืองตระกูล
- ซ) พล.ต.ท.ประจวบ กิริยบุตร
- ฌ) พล.ต.ท.ประชา บุรณนิต
- ฎ) พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์
- ฏ) พล.ต.อ.พยงค์ สมिति
- ถ) พล.ต.อ.ไมตรี บานเย็น
- ด) พล.ต.ท.เยื้อน ประภาวดี
- ต) พล.ต.ท.ละม้าย อุทยานานนท์
- ถ) พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ
- ฉ) พล.ต.ท.สง่า กิตติขจร
- ค) พล.ต.อ.สำราญ กรักศิริ
- ช) พล.ต.อ.ไสว ไสวแสนยากร
- ด) พล.ต.ท.ประเสริฐ รุจิรวงศ์

๓. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (๑๖ มิถุนายน ๒๕๐๓, แต่งตั้งเพิ่มเติม)

- ก) พล.ต.อ.ชุมพล โลหะชาละ

๔. สมาชิกสภานิติบัญญัติ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งทางอ้อมเพื่อร่างรัฐธรรมนูญ แต่ตรากฎหมายภายหลังวันที่ ๑๔ - ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ปรากฏว่ามีนายตำรวจไ้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกสภาแห่งชาติ ดังรายนามต่อไปนี้

- ก) พล.ต.ท.จำรัส มังคลารัตน์
- ข) พล.ต.ท.ชูลิต ปรานีประชาชน

- ค) พล.ต.ท.ณรงค์ มหานนท์
- ง) พล.ต.ต.บันเทิง กัมปนาทแสนยากร
- จ) พล.ต.ต.ประกอบ วีรพันธ์
- ฉ) พล.ต.ท.ประจักษ์รา บุญนาค
- ช) พล.ต.ท.พจน์ เกษะนันท์
- ซ) พล.ต.ต.วิสิษฐ์ เกษภูษธร
- ฌ) พล.ต.อ.ยงสุข กมลาคัน
- ฎ) พล.ต.ท.วิฑูรย์ ยะสวัสดิ์
- ฏ) พล.ต.ท.ศรีสุข มหินทรเทพ
- ถ) พล.ต.ต.สุทัศน์ สุขุมวาท
- ฑ) พล.ต.ท.สุรพล จุลละพราหมณ์
- ท) พล.ต.ต.อารีย์ กะริบุตร
- ธ) พล.ต.ต.เกา สารสิน

สมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน (๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๘, แต่งตั้ง)

- ก) พล.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์
- ข) พล.ต.ต.เขมะสวัสดิ์ มหินทรเทพ
- ค) พล.ต.อ.ชาญ รัตนธรรม
- ง) ร.ต.ท.ชาญ มนุธรรม
- จ) พล.ต.ท.ณรงค์ มหานนท์
- ฉ) ว่าที่ พล.ต.ต.ประภค กุลยลักษณ์
- ช) พล.ต.ท.ประเสริฐ วรกิจโกศาทร
- ซ) พล.ต.อ.พิชัย กุลละวณิชย์
- ฌ) พล.ต.ท.วิเชียร แสงแก้ว
- ฎ) พล.ต.ต.สมควร หริกุล
- ฏ) พล.ต.ท.อังกูร หัตถานนท์

บริหาร ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นต้นมา
ปรากฏว่ามีคณะรัฐบาลรวมทั้งสิ้น ๔๓ คณะ ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและควบคุมการ

บริหารประเทศในคณะรัฐมนตรีทั้งหมดดังกล่าวมานี้มีนายตำรวจประจำการและนอกประจำการ และนายทหารที่ย้ายมาดำรงตำแหน่งสำคัญในกรมตำรวจ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๔๘๖ ดังต่อไปนี้

รายชื่อ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวง	คณะรัฐมนตรีชุดที่
๑. พล.ท.อ.หลวงอภุศล เกษจรัส รองอธิบดีกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗-๒๔๗๘ อธิบดีกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๔๘๘	มหาวิทไทย (ช่วย) มหาวิทไทย (ช่วย) มหาวิทไทย มหาวิทไทย รองนายกรัฐมนตรี และเสนาธิการ กลาโหม (ช่วย)	๘(๒๑) ๒ก.๒๔๘๐-๑๖ ๒ก.๒๔๘๐) ๘(๑๖) ๒ก.๒๔๘๐-๖ มี.๒๔๘๕) ๑๐(๗) มี.๒๔๘๕-๑ ส.๒๔๘๗) ๑๒(๓๐) ส.๒๔๘๘-๑๗ ก.๒๔๘๘) ๑๓(๑๗) ก.๒๔๘๘-๓๑ มี.๒๔๘๘)
๒. พล.ร.ท.สังวร สุวรรณชีพ รักษาการอธิบดีกรม ตำรวจ พ.ศ. ๒๔๘๘	กลาโหม (ช่วย)	๑๒(๓๑) ส.๒๔๘๘-๑๗ ก.๒๔๘๘)
๓. พล.ท.อ.เผ่า ศรียานนท์ รองอธิบดีกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๔๘๔ อธิบดีกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๕๐๐	ลอย มหาวิทไทย (ช่วย) มหาวิทไทย (ช่วย) คลัง (ช่วย) มหาวิทไทย	๒๕(๖) ๒ก.๒๔๘๔-๒๓ มี.๒๔๘๕) ๒๕(๑๐) ๒ก.๒๔๘๔-๒๓ มี.๒๔๘๕) ๒๖(๒๔) มี.๒๔๘๕-๒๖ ก.๒๕๐๐) ๒๖(๑๐) ก.๒๔๘๗-๕ ส.๒๔๘๘) ๒๗(๒๐) มี.๒๕๐๐-๑๖ ก.๒๕๐๐)
๔. พล.ท.ท.ละม้าย อุทยานานนท์ ผู้บังคับการตำรวจ สันติบาล	ลอย เกษกร (ช่วย) เกษกร (ช่วย) สหกรณ์ (ช่วย) เกษกร (ช่วย)	๒๕(๖) ๒ก.๒๔๘๔-๒๓ มี.๒๔๘๕) ๒๕(๑๐) ๒ก.๒๔๘๔-๒๓ มี.๒๔๘๕) ๒๖(๒๔) มี.๒๔๘๕-๒๖ ก.๒๕๐๐) ๒๖(๓๐) ส.๒๔๘๕-๑๒ ๒ก.๒๔๘๖) ๒๗(๒๐) มี.๒๕๐๐-๑๖ ก.๒๕๐๐)

รายชื่อ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวง	คณะรัฐมนตรีชุดที่
๕. พ.ศ.ค.สงกรานต์ อุคมสิทธิ์	ลอย ศึกษาธิการ (ช่วย) มหาดไทย (ช่วย)	๒๓(๑๓ มี.ย.๒๔๙๓-๒๔ ก.ย.๒๔๙๓) ๒๓(๒๔ ก.ย.๒๔๙๓-๑๒ ม.ค.๒๔๙๔) ๒๓(๑๒ ม.ค.๒๔๙๔-๒๔ พ.ย.๒๔๙๔)
๖. พ.ศ.อ.พัฒนา นิลวัฒนาภรณ์	ลอย	๒๓(๒๒ ม.ค.๒๔๙๔-๒๔ พ.ย.๒๔๙๔)
๗. พล.ศ.อ.สุทัศน์ ชนะรัชต์ อธิบดีกรมตำรวจ พ.ศ.๒๕๐๒-๒๕๐๖	ลอย กลาโหม (ช่วย) กลาโหม (ช่วย) กลาโหม นายกรัฐมนตรี	๒๕(๖ ธ.ค.๒๔๙๔-๑๐ ธ.ค.๒๔๙๕) ๒๕(๑๐ ธ.ค.๒๔๙๕-๒๓ มี.ค.๒๔๙๕) ๒๖(๒๔ มี.ค.๒๔๙๕-๒๖ ก.พ.๒๕๐๐) ๒๗(๒๐ มี.ค.๒๕๐๐-๑๒ ก.ย.๒๕๐๐) ๓๐(๕ ก.พ.๒๕๐๒-๔ ธ.ค.๒๕๐๖)
๘. พล.ศ.อ.ไสว ไสวแสนยาก อธิบดีกรมตำรวจ พ.ศ.๒๕๐๑	คมนาคม (ช่วย)	๒๖(๒๔ ส.ค.๒๔๙๔-๒๖ ก.พ.๒๕๐๐)
๙. พล.ศ.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ รองอธิบดีกรมตำรวจ พ.ศ.๒๕๐๑-พ.ศ. ๒๕๐๖ อธิบดีกรมตำรวจ พ.ศ.๒๕๐๗-พ.ศ.๒๕๑๕	มหาดไทย (ช่วย) สาธารณสุข สาธารณสุข	๓๑(๔ ธ.ค.๒๕๐๖-๗ มี.ค.๒๕๑๒) ๓๒(๑๐ มี.ค.๒๕๑๒-๑๓ พ.ย.๒๕๑๕) ๓๓(๑๔ ธ.ค.๒๕๑๕-๑๕ ก.ค.๒๕๑๖)
๑๐. พล.ศ.ท.พิชัย กุลถวณิชย์	เศรษฐการ (ช่วย)	๓๓(๓ มี.ค.๒๕๑๒-๑๓ พ.ย.๒๕๑๕)

รายชื่อ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวง	คณะรัฐมนตรีชุดที่
รองอธิบดีกรมตำรวจ	เกษตรและสหกรณ์ (ช่วย)	๓๓(๑๘ ฎก.๒๕๑๕-๑๘ ฎก.๒๕๑๖) ๓๔(๑๖ ฎก.๒๕๑๖-๒๒ พย.๒๕๑๗)
๑๑. พล.ค.อ.ประกาศ จารุเสถียร	มหาดไทย (ช่วย)	๒๗(๒๑ มีค.๒๕๐๐-๑๖ กย.๒๕๐๐)
อธิบดีกรมตำรวจ	มหาดไทย	๒๘(๒๑ กย.๒๕๐๐-๒๖ ฎก.๒๕๐๐)
พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๖	รองนายกรัฐมนตรี	๒๘(๑ มค.๒๕๐๑-๒๐ ฎก.๒๕๐๑)
	และมหาดไทย	๓๐(๕ กพ.๒๕๐๒-๒๔ ฎก.๒๕๐๖)
	มหาดไทย	๓๑(๕ ฎก.๒๕๐๖-๗ มีค.๒๕๑๒)
	รองนายกรัฐมนตรี	๓๑(๕ ฎก.๒๕๐๖-๗ มีค.๒๕๑๒)
	และมหาดไทย	๓๑(๕ ฎก.๒๕๐๖-๗ มีค.๒๕๑๒)
	รองนายกรัฐมนตรี	๓๒(๗ มีค.๒๕๑๒-๑๗ พย.๒๕๑๘)
	และมหาดไทย	๓๓(๑๘ ฎก.๒๕๑๕-๑๘ ฎก.๒๕๑๖)
	รองนายกรัฐมนตรี	๓๔(๑๖ ฎก.๒๕๑๖-๒๒ พก.๒๕๑๗)
	และมหาดไทย	๓๕(๒๓ พย.๒๕๑๗-๒๖ มค.๒๕๑๘)
๑๒. พล.ค.อ.ประจวบ	คมนาคม (ช่วย)	๓๔(๑๖ ฎก.๒๕๑๖-๒๒ พก.๒๕๑๗)
สุนทรานุกร	มหาดไทย (ช่วย)	๓๕(๒๓ พย.๒๕๑๗-๒๖ มค.๒๕๑๘)
รองอธิบดีกรม	มหาดไทย (ช่วย)	๓๕(๒๓ พย.๒๕๑๗-๒๖ มค.๒๕๑๘)
ตำรวจ ๒๕๑๕-๒๕๑๖	มหาดไทย (ช่วย)	๓๕(๒๓ พย.๒๕๑๗-๒๖ มค.๒๕๑๘)
อธิบดีกรมตำรวจ	มหาดไทย (ช่วย)	๓๕(๒๓ พย.๒๕๑๗-๒๖ มค.๒๕๑๘)
๒๕๑๖-๒๕๑๘	มหาดไทย (ช่วย)	๓๕(๑๖ ฎก.๒๕๑๖-๒๒ พก.๒๕๑๗)
๑๓. พล.ค.ท.ชุมพล	มหาดไทย (ช่วย)	๓๕(๑๖ ฎก.๒๕๑๖-๒๒ พก.๒๕๑๗)
โลหะชาละ	มหาดไทย (ช่วย)	๓๕(๑๖ ฎก.๒๕๑๖-๒๒ พก.๒๕๑๗)

รายชื่อ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวง	คณะรัฐมนตรีชุดที่
รองอธิบดีกรมตำรวจ ปัจจุบัน	มหาดไทย (ช่วย)	๓๕(๒๓) พ.ศ. ๒๕๑๓-๒๖ มี.ค. ๒๕๑๔)
๑๔. พ.ศ.ท.บุญเลิศ เลิศปรีชา	มหาดไทย (ช่วย)	๓๗(๑๔) มี.ค. ๒๕๑๔-๑๐ พ.ค. ๒๕๑๕)
	มหาดไทย (ช่วย)	๓๘(๑๐) มี.ค. ๒๕๑๕-๔ เม.ย. ๒๕๑๕)
๑๕. พล.ศ.อ.ชุมพล โลหะชาละ	มหาดไทย (ช่วย)	๔๑(๒๑) พ.ศ. ๒๕๒๒-๓ มี.ค. ๒๕๒๓)
๑๖. พ.ศ.อ.กฤษ สังขทรัพย์	เกษตรและสหกรณ์ (ช่วย)	๔๒(๓) มี.ค. ๒๕๒๓-๓๐ เม.ย. ๒๕๒๖)
๑๗. ร.ศ.ท.ชาญ มธุขรรณ	คมนาคม (ช่วย)	๔๒(๑๑) มี.ค. ๒๕๒๔-๓๐ เม.ย. ๒๕๒๖) ปรับปรุงคณะรัฐมนตรีที่ ๑(๕ ธ.ค. ๒๕๒๔-๓๐ เม.ย. ๒๕๒๖)
	ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี	ปรับปรุงคณะรัฐมนตรีครั้งที่ ๒
	ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี	๔๓(๓๐) เม.ย. ๒๕๒๖-๒๕ เม.ย. ๒๕๓๑)

ที่มา : กนก วงษ์ตระหง่าน, คู่มือการเมืองไทย พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๒๕ (ภาควิชาการ
ปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๖) หน้า ๕๓ - ๑๐๐.

ในกรณีที่มีนายตำรวจดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีทั้งกล่าวมาแล้วข้างต้น ปรากฏ
ว่ามีนายตำรวจอาชีพ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ๕ คน คือ พ.ศ.ต.สงกรานต์ อุกมสิทธิ
พ.ศ.อ.พัฒน์ นิลวิชานานนท์, พล.ศ.ท.พิชัย กุลละวณิชย์, พล.ศ.ท.ชุมพล โลหะชาละ,
พ.ศ.ท.บุญเลิศ เลิศปรีชา และมีนายตำรวจซึ่งเป็นนักการเมืองหรือเป็นบุคคลที่นักการเมือง
ไว้วางใจ โอนมาดำรงตำแหน่งในกรมตำรวจดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีคือ พล.ศ.อ.หลวง
อกุลเศรษฐ์, พล.ศ.อ.เผ่า ศรียานนท์, พล.ศ.ค.ละม้าย อุทยานานนท์ พล.ศ.อ.ประเสริฐ

รุจิรวงศ์ นอกจากนี้เป็นนายตำรวจซึ่งเป็นนักการเมืองที่รักษาการหรือดำรงตำแหน่งภายในกรมตำรวจชั่วคราว คือ พล.ร.ต.สังวรณ์ สุวรรณชีพ, พล.ต.อ.ไสว ไสวแสนยากร, พล.ต.อ.ประภาส จารุเสถียร, พล.ต.อ.ประจวบ สุนทรางกูร ร.ต.ท.ชาญ มนุชธรรม

คั้งนั้นการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีของนายตำรวจอาชีพ และนายตำรวจซึ่งเป็นนักการเมืองหรือบุคคลที่นักการเมืองไว้วางใจ โอนมาดำรงตำแหน่งในกรมตำรวจ ย่อมมีส่วนสัมพันธ์กับการสร้างอิทธิพลทางการเมืองโดยอาศัยฐานอำนาจจากการเป็นตำรวจไม่มากนักย่อย ส่วนบุคคลที่รักษาการหรือดำรงตำแหน่งภายในกรมตำรวจชั่วคราวนั้น การดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีนั้นอาจสืบเนื่องมาจากอิทธิพลหรืออำนาจเดิมที่มีอยู่มากกว่าการดำรงตำแหน่งในกรมตำรวจ

กล่าวโดยสรุปการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองของตำรวจ ในค่านิยมบัญญัติตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมานั้นถ้าพิจารณาจากการแต่งตั้งคณะผู้แทนราษฎรชั่วคราว ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นการแต่งตั้งนั้น ปรากฏว่ามีตำรวจได้รับการแต่งตั้งเพียงแค่ ๒ คน เท่านั้น แต่ในช่วงระยะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๒ เมษายน ๒๔๗๖ มีตำรวจได้รับเลือกตั้งถึง ๑๓ คน นับว่าตำรวจได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองในอัตราที่สูงขึ้น และโดยเฉพาะสมาชิกวุฒิสภานั้นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งมีมากขึ้นกว่าเดิมสำหรับในค่านับบริหารนั้นอธิบดีกรมตำรวจยุคแรก ๆ นั้น พล.ต.อ.หลวงอкулเกษรวิธ ซึ่งเป็นอธิบดีของกรมตำรวจนั้นได้เป็นรัฐมนตรีมหาดไทยและรองนายกรัฐมนตรีสาธารณสุข ซึ่งแน่นอนว่าสามารถพัฒนากรมตำรวจให้ใหญ่โตกว้างขวางขึ้น พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์, พล.ต.อ.สฤษดิ์ ชนะรัชต์ ในช่วงที่ไครครองอำนาจนั้นมีส่วนให้กิจการของกรมตำรวจได้ขยายบทบาทที่กว้างขวาง แต่ตามองในแง่ผลเสียก็วิเคราะห์ได้ว่านักการเมืองเหล่านี้นำกรมตำรวจเข้าไปผูกพันกับการเมืองโดยตรงจนเป็นเหตุให้อิทธิพลของการเมืองพยายามที่จะเข้ามามีบทบาทกำหนดการบริหารงานของกรมตำรวจ แต่อธิบดีกรมตำรวจในยุคหลังตั้งแต่ พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ เป็นต้นมา อธิบดีกรมตำรวจมาจากอาชีพตำรวจโดยแท้จริงเสียส่วนใหญ่ แต่การเมืองก็ยังเข้ามาแทรกแซงจนได้ แม้กระทั่งตัวอธิบดีกรมตำรวจและ พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ ท่านก็ยังถูกนักการเมืองสั่งย้ายออกจากกรมตำรวจ^{๑๐๖} การที่การเมืองจะเข้า

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๓๑.

แทรกแซงน้อยหรือมากขึ้นอยู่กับตัวอิทธิพลการค้าและสถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้นด้วย
 อย่างเช่นในปัจจุบันนี้ อิทธิพลการค้า พล.ค.อ. เกา สารสิน ท่านพยายามทำตัววาง
 คุ้ยระหว่างนักการเมืองกับนักการทหาร^{๑๐๓} และสถานการณ์เงื่อนไขทางสังคมประชา-
 ธิปไตยได้พัฒนามากขึ้นกว่าเดิมมากมายเมื่อเปรียบเทียบกับยุคแรก ๆ ที่ผ่านมา

ศูนย์วิทยพัทธยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๐๓}คำบรรยาย พล.ค.อ. เกา สารสิน "เรื่องการบริหารงานองค์การขนาดใหญ่"
 วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๓๑ ณ ห้องประชุมมาลัย บูรณันท์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยา-
 ลัย.